

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**KAPITALSKA REGULACIJA BANK DESET LET PO GLOBALNI
FINANČNI KRIZI**

Ljubljana, oktober 2023

LAURA BRECELJ

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Laura Brecej, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Kapitalna regulacija bank deset let po globalni finančni krizi, pripravljene v sodelovanju s svetovalcem red. prof. dr. Matejem Marinčem

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.
11. da sem preverila verodostojnost informacij, ki izhajajo iz zapisov na podlagi uporabe orodij umetne inteligence.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

UVOD	1
1 DEFINICIJA IN FUNKCIJE BANČNEGA KAPITALA	2
2 KAPITALSKA REGULACIJA PRED GLOBALNO FINANČNO KRIZO ...	5
2.1 Razlogi za kapitalsko regulacijo	5
2.2 Regulativni okvirji	6
2.2.1 Basel I	6
2.2.2 Basel II.....	7
2.3 Bančni kapital in kreditna ponudba	9
2.4 Kapital in finančna stabilnost	13
3 KAPITALSKA REGULACIJA PO GLOBALNI FINANČNI KRIZI	14
3.1 Vzroki in regulativni odziv	14
3.1.1 Basel III.....	15
3.1.2 Basel IV	19
4 KAPITALSKA REGULACIJA EVROPSKE UNIJE	20
4.1 Zakonodaja	20
4.2 Kapitalna ureditev	20
4.2.1 Prvi steber	21
4.2.2 Drugi steber.....	23
4.2.3 Tretji steber	24
5 RAZISKAVA SVETOVNE BANKE	24
5.1 O raziskavi	24
5.2 Adaptacija bančne regulacije po globalni finančni krizi	27
5.3 Učinki kapitalne regulacije po krizi	34
5.4 Pregled za slovenski bančni trg	39
6 OBDOBJE PO RAZISKAVI NA SLOVENSKEM BANČNEM TRGU	49
6.1 Splošno	49
6.2 Kapitalna regulacija	51
SKLEP	55
LITERATURA IN VIRI	56
PRILOGA	63

KAZALO TABEL

Tabela 1: Primeri instrumentov regulatornega kapitala in ključne značilnosti.....	4
Tabela 2: Primerjava Basel I in Basel II	8
Tabela 3: Kapitalske zahteve za banke Evropske unije	21
Tabela 4: Uporabljeni režimi regulatorne kapitalske ustreznosti v Sloveniji po obdobjih	39
Tabela 5: Tveganja, ki so jih v različnih obdobjih pokrivala zakonske minimalne kapitalske zahteve v Sloveniji	40
Tabela 6: Najmanjši zahtevani količnik kapitalske ustreznosti v Sloveniji po letih	40
Tabela 7: Dejanski količnik kapitalske ustreznosti na podlagi tveganja bančnega sistema v Sloveniji po letih	41
Tabela 8: Najmanjši zahtevani količnik finančnega vzvoda v Sloveniji po letih	42
Tabela 9: Dejanski količnik finančnega vzvoda bančnega sistema v Sloveniji po letih	42
Tabela 10: Minimalni regulatorni količnik kapitala prvega reda v Sloveniji po letih	43
Tabela 11: Dejanski količnik kapitala prvega reda bančnega sistema v Sloveniji po letih	43
Tabela 12: Način uporabe regulativnih minimalnih kapitalskih zahtev v Sloveniji po obdobjih.....	44
Tabela 13: Variante ponujene bankam pri izračunu kapitalskih zahtev za kreditno tveganje v Sloveniji po obdobjih.....	45
Tabela 14: Zakonsko dovoljeni elementi v regulatornem kapitalu v Sloveniji in določeni odstotki, po obdobjih.....	46
Tabela 15: Dovoljeni elementi v kapitalu prvega reda v Sloveniji in določeni odstotki, po obdobjih.....	46
Tabela 16: Dovoljeni elementi v kapitalu drugega reda v Sloveniji in določeni odstotki, po obdobjih.....	47
Tabela 17: Postavke, ki se odštejejo od regulativnega kapitala v Sloveniji po obdobjih.....	48
Tabela 18: Trenutne minimalne kapitalske zahteve v Sloveniji – glavni instrumenti	51

KAZALO SLIK

Slika 1: Primerjava kapitalskih zahtev za Basel II in III.....	18
Slika 2: Proticiklične kapitalske rezerve Evropskega gospodarskega prostora na dan 3. julij 2023	22
Slika 3: Blažilnik sistemskih tveganj Evropskega gospodarskega prostora na dan 31. maj 2023	23
Slika 4: Število držav po skupinah.....	26
Slika 5: Delež držav, ki upoštevajo posamezne baselske režime, po regijah.....	27
Slika 6: Delež držav, ki so sprejele pristop na podlagi notranjih bonitetnih ocen, po regijah.....	29

Slika 7: Minimalni zahtevani količnik kapitalske ustreznosti (kot odstotek tveganju prilagojene aktive)	30
Slika 8: Delež držav s kapitalskimi rezervami, po regijah	31
Slika 9: Delež držav z zahtevo glede stopnje finančnega vzvoda, po regijah in baselskem režimu.....	32
Slika 10: Odstotek držav, ki dovoljujejo naslednje finančne instrumente kot del kapitala prvega reda, 2010 in 2016.....	33
Slika 11: Kapital prvega reda glede na celotni regulatorni kapital, po dohodkovnih skupinah držav	34
Slika 12: Skupni regulatorni kapital glede na tveganju prilagojena sredstva, po dohodkovni skupini države	35
Slika 13: Celotni regulatorni kapital glede na skupna sredstva (razmerje finančnega vzvoda), po dohodkovni skupini države	36
Slika 14: Tveganju prilagojena sredstva glede na skupna sredstva po dohodkovni skupini države	37
Slika 15: Gibanje lastniškega kapitala slovenskih bank skozi leta (lastniški kapital na število bank).....	49
Slika 16: Količnik kapitalske ustreznosti na konsolidirani osnovi v primerjavi z EMU območjem.....	52
Slika 17: Dekompozicija spremembe količnika CET1, konsolidirana podlaga	54

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Države, ki sodelujejo v anketi o bančni regulaciji in nadzoru za leto 2019, po skupinah držav	1
--	---

SEZNAM KRATIC

angl. – angleško

AT1 – (angl. Additional Tier 1); dodatni kapital prvega reda

BCBS – (angl. Basel Committee on Banking Supervision); Baselski odbor za bančni nadzor

BRSS – (angl. Bank Regulation and Supervision Survey); Anketa o bančni regulaciji in nadzoru

CET1 – (angl. Common Equity Tier 1); navadni lastniški kapital prvega reda

COVID-19 – (angl. coronavirus disease 2019); koronavirusna bolezen 2019

EBA – (angl. European Banking Authority); Evropski bančni organ

EMU – (angl. Economic and Monetary Union); Ekonomska in monetarna unija

EU – (angl. European Union); Evropska unija

IMF – (angl. International Monetary Fund); Mednarodni denarni sklad
MREL – (angl. Minimum requirement for own funds and eligible liabilities); Minimalna zahteva glede kapitala in kvalificiranih obveznosti
MSRP – Mednarodni standardi računovodskega poročanja
OECD – (angl. The Organization for Economic Co-operation and Development); Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
ROE – (angl. Return on equity); donosnost lastniškega kapitala
SREP – (angl. Supervisory Review and Evaluation Process); Proces nadzorniškega pregledovanja in ovrednotenja
T1 – (angl. Tier1); kapital prvega reda
T2 – (angl. Tier1); kapital drugega reda
TLAC – (angl. Total Loss-absorbing Capacity); standard glede skupne sposobnosti pokrivanja izgub

UVOD

Bančne krize pogosto odkrivajo pomanjkljivosti pri oblikovanju in izvajanju bančne regulative in nadzora. Zadnja globalna finančna kriza v obdobju 2007–2009 ni bila nič drugačna in je sprožila burno razpravo o izkušnjah, ki jih je treba pridobiti, in kako oblikovati učinkovite in varnejše bančne sisteme. Obstaja splošno prepričanje, da je krizo povzročilo pretirano tveganje s strani finančnih institucij in prenizek kapital za kritje nepričakovanih finančnih izgub (Thakor, 2015). Čezmerno tveganje je spodbudilo tudi nižje posojilne standarde, netočne bonitetne ocene in zapletene strukturirane instrumente. Možnost neplačila bank ni odvrnila špekulativnih naložb, saj se je pričakovalo, da bodo propadle institucije v primeru težav rešili (Caprio, Demirgüç-Kunt & Kane, 2010). Prav tako so slabo zasnovani in upravljani sistemi zavarovanja vlog bankam omogočili prevzemanje čezmernega tveganja (Anginer & Demirgüç-Kunt, 2014).

V svojem magistrskem delu se osredotočam na enega izmed ključnih elementov zadnje globalne finančne krize. Kapitalsko regulacijo opredeljujemo kot kvantitativne kapitalske zahteve in stopnjo strogosti pri definiranju regulatornega kapitala. Kapitalske zahteve (znane tudi kot regulativni kapital ali kapitalska ustreznost) so znesek kapitala, ki ga mora imeti banka ali druga finančna institucija, glede na zahteve njenega regulatorja. Običajno so izražene kot količnik kapitalske ustreznosti (kapital glede na tveganju prilagojena sredstva). Te zahteve naj bi zagotavljale, da banke ne bi postale insolventne.

Cilj kapitalske regulacije je okrepiti stabilnost bančnega sektorja, tako da vzpostavi pravila, s katerimi zagotavlja, da imajo banke dovolj kapitala za zagotovitev varnega in učinkovitega trga.

Glavna mednarodna prizadevanja za vzpostavitev pravil glede kapitalskih zahtev so Baselski sporazumi, ki določajo osnovo, kako morajo banke in depozitne institucije izračunati svoj kapital. S pomočjo kapitalskih količnikov je mogoče oceniti in regulirati kapitalsko ustreznost bank. Skozi leta so se Baselski sporazumi spreminjali in nadgrajevali kot odziv na dogajanje na bančnem trgu (Bank for International Settlements, 2011). Kapitalske zahteve so tako postale vedno bolj obsežne in zapletene, ter posledično slabše pregledne.

Namen magistrskega dela je s pomočjo strokovne literature pregledati kapitalske zahteve in kako so se le te spreminjale skozi leta. Poudarek je predvsem na vplivu kriz na kapitalsko regulacijo in posledično višino kapitala. Raziskovalna vprašanja, na katera želim odgovoriti, so: Ali krize vplivajo na spremembe v kapitalski regulaciji? Kako krize in morebitne spremembe regulacije, ki jih le te povzročajo, vplivajo na kapitalsko ustreznost bank?

Cilj magistrskega dela je analizirati spremembe v kapitalski regulaciji, ki jih je povzročila globalna finančna kriza¹, in oceniti vpliv teh sprememb na bančni sektor.

Za analizo napredka regulativnih reform in dejavnikov teh sprememb se opiram na anketo o bančni regulaciji in nadzoru (angl. Bank Regulation and Supervision Survey, v nadaljevanju anketa BRSS), ki jo periodično izvaja Svetovna banka. Anketa je edinstven vir primerljivih podatkov o tem, kako so banke regulirane in nadzorovane po vsem svetu.

Magistrsko delo je sestavljeno iz več poglavij, tematika pa je dodatno razdeljena na podpoglavja. V prvem poglavju je opredeljen bančni kapital, s čimer skušam bralcu olajšati razumevanje nadaljnjih tem. V drugem in tretjem poglavju je predstavljena kapitalska regulacija. V drugem poglavju je poudarek na obdobju pred globalno finančno krizo, v tretjem pa na obdobju po globalni finančni krizi in spremembah, ki so bile uvedene. V četrtem poglavju je ločeno predstavljena kapitalska regulacija v Evropski uniji. Povzeta je aktualna zakonodaja in predpisi. V petem poglavju so analizirani odgovori ankete Svetovne banke o bančni regulaciji in nadzoru. Pregled je opravljen za vse države vključene v anketo in se osredotoča na spremembe, ki jih je povzročila globalna finančna kriza. V ločenem podpoglavju so predstavljeni odgovori samo za slovenski trg. Namen tega podpoglavja, je ločeno analizirati, kako je kriza vplivala na kapitalsko regulacijo in količnike kapitala v Sloveniji. V zadnjem poglavju so predstavljene spremembe bančne regulacije v Sloveniji po letu 2016 s poudarkom na obdobju po letu 2020. Glavni vir informacij so objavljene publikacije in spletna stran Banke Slovenije in Odbora za finančno stabilnost.

1 DEFINICIJA IN FUNKCIJE BANČNEGA KAPITALA

V ekonomskem smislu bančni kapital predstavlja znesek, ki ga banka potrebuje, da lahko posluje in ostane solventna. Imenuje se tudi kapital za tveganje in je opredeljen kot kapital, potreben za pokrivanje nepričakovanih izgub. Banke ga izračunajo same z uporabo lastnih modelov tveganj. V primeru likvidacije banke ima najnižjo prednost. Čeprav obstaja več vrst lastniških instrumentov (na primer navadne delnice, vplačani kapital in zadržani dobički), lastniški kapital sestavljajo predvsem dobički, ki jih banka zadrži ali pridobi od prodaje delnic vlagateljem. Vendar merjenje lastniškega kapitala ni preprosto, ker je njegova vrednost odvisna od tega, kako so ovrednoteni vsi finančni instrumenti in zunajbilančna aktiva bank. Kapital, izmerjen z njegovo knjigovodsko vrednostjo, odraža sredstva in obveznosti, ki jih banka poroča v svoji bilanci stanja, s čimer ignorira večino zunajbilančnih postavk in zagotavlja zgodovinsko računovodsko vrednost namesto trenutne. Kapital, izmerjen s tržno vrednostjo, odraža vrednost banke glede na delniški trg. Za to merilo pa trg morda nima potrebnih informacij, da bi natančno

---

¹ Globalna finančna kriza se nanaša na obdobje izjemnega stresa na svetovnih finančnih trgih in bančnih sistemih med sredino leta 2007 in začetkom leta 2009.

določil ceno vseh bančnih sredstev (Berger, Herring & Szegö, 1995; Elizalde & Repullo, 2007).

Pomembno je ločiti ekonomski kapital od regulatornega. Regulatorni kapital je znesek kapitala, ki ga od bank zahteva bančni regulator za financiranje njihovih naložb, na primer dajanje posojil posojilojemalcem ali nakup obveznic. Običajno se meri v obliki količnika, pri čemer števec ustreza znesku regulatornega kapitala in je razdeljen na stopnje². Definicija regulatornega kapitala je širša, saj se kot regulatorni kapital štejejo tudi nekateri drugi finančni instrumenti, kot so rezerve, hibridni kapitalski instrumenti ali podrejeni dolgoročni dolg – z nekaterimi omejitvami, ki so predstavljene spodaj. Imenovalec količnika predstavljajo sredstva banke, ki so lahko tveganju prilagojena ali neprilagojena. Teoretično prilagajanje sredstev glede na tveganje zahteva, da banke zadržijo več kapitala za postavke portfelja z večjim tveganjem. V praksi pa je merjenje izpostavljenosti tveganju težko. Številni pristopi, ki so bili uporabljeni, slabo odražajo dejansko tveganje bančnega poslovanja in so nagnjeni k manipulaciji (Berger, Herring & Szegö, 1995; Elizalde & Repullo, 2007).

Ključna funkcija kapitala je, da bankam omogoča, da krijejo nepričakovane izgube in obenem omogočajo dvige depozitov in kritje drugih obveznosti. V bilanci stanja banke je kapital enak razliki med sredstvi, kot so posojila in naložbe, ter obveznostmi, ki jih večinoma sestavljajo depoziti. Če so sredstva banke vredna manj kot njene obveznosti, lahko kapital tako deluje kot rezerva za kritje nepričakovanih šokov, kar banki omogoča, da ostane solventna in nadaljuje poslovanje (Berger, Herring & Szegö, 1995; Diamond & Rajan, 2000). Višji kapital bi tako moral bankam pomagati zmanjšati tveganje neplačila in povečati verjetnost preživetja v obdobjih finančnih pretresov.

Druga pomembna naloga kapitala je zagotavljanje spodbud za učinkovito obvladovanje tveganj upravi in delničarjem bank. Spodbude moralnega tveganja seveda povzročajo pretirano prevzemanje tveganj subjektov z dolgom. Te spodbude so še bolj prisotne pri bančnih organizacijah zaradi njihovega zelo visokega finančnega vzvoda (razmerje med dolgom in lastniškim kapitalom) in slabo določenih cen zavarovanj depozitov, ki prevzemajo del izgub, ne da bi v celoti zaračunala pričakovane izgube. Spodbude moralnega tveganja so lahko še večje za velike institucije, ki menijo, da so prevelike, da bi propadle in jih bo vlada rešila. Kapital pomaga zmanjšati te spodbude, saj so tudi delničarji oškodovani, ko bančne izgube absorbira osnovni kapital banke. Načeloma več osnovnega kapitala delničarji prispevajo, več tveganja nosijo tudi sami. S tem ko lastnike prisilijo, da tudi oni čutijo posledice, kapitalske zahteve pomagajo zmanjšati pretirano

---

² Za stopnje kapitala se v slovenski literaturi večinoma uporabljata dva prevoda. Kapital prvega reda/ temeljni kapital (angl. Tier 1), kapital drugega reda/dodatni kapital (angl. Tier 2). Zaradi lažjega razumevanja se v tem delu uporablja naslednji prevod: kapital prvega reda (angl. Tier 1), kapital drugega reda (angl. Tier 2) in kapital tretjega reda (angl. Tier 3). Uporabljajo se tudi naslednje kratice: kapital prvega reda (angl. Tier 1 – T1), dodatni kapital prvega reda (angl. Additional Tier 1, v nadaljevanju AT1), navadni lastniški kapital prvega reda (angl. Common Equity Tier 1, v nadaljevanju CET1), kapital drugega reda (angl. Tier 2, v nadaljevanju T2).

prevzemanje tveganj (Laeven, Ratnovski & Tong, 2016). Laeven, Ratnovski in Tong (2016) so na podlagi podatkov o velikih bankah v 56 državah empirično analizirali dejavnike, povezane s sistemskim tveganjem med globalno finančno krizo. Identificirali so negativno povezavo med kapitalom prvega reda in sistemskim tveganjem, ki se povečuje z velikostjo banke. Berger in Bouwman (2013), ki sta preučevala pet finančnih kriz v Združenih državah Amerike, vključno z globalno finančno krizo, ugotavljata, da višji količniki lastniškega kapitala med temi krizami izboljšajo verjetnost preživetja bank vseh velikostnih razredov.

Kot je razvidno iz tabele 1, imajo različne vrste regulatornega kapitala različne značilnosti glede likvidnosti in spodbud. Za upoštevanje teh razlik je regulatorni bančni kapital pogosto razdeljen na rede, ki razvrščajo instrumente glede na njihovo podrejenost (ali stopnjo prednostni izplačila v primeru likvidacije) in zapadlost (ki vpliva na sposobnost za pokrivanje izgub). Kapital prvega reda na splošno sestavljajo najvarnejše vrste kapitala, ki lahko prevzamejo izgube brez oviranja poslovanja (lastniški kapital in razkrite rezerve), medtem ko kapital drugega reda sestavljajo instrumenti, ki veljajo za manj varne (ostali instrumenti v tabeli) (World Bank, 2020).

Tabela 1: Primeri instrumentov regulatornega kapitala in ključne značilnosti

Instrument	Značilnosti
Lastniški kapital (navadne delnice, zadržani dobiček)	Instrumenti, ki sestavljajo lastniški kapital in se štejejo za osnovni kapital banke. Lastniški kapital je najbolj varna in likvidna oblika kapitala za pokrivanje izgub v primeru izrednih finančnih razmer.
Razkrite rezerve	Rezerve, ki so prikazane v računovodskih izkazih banke, kot so zadržani dobički ali drugi presežki, rezervirani za pokrivanje izgub.
Kumulativne prednostne delnice	Vrednostni papirji, ki veljajo za hibridne kapitalske instrumente, ker imajo skupne značilnosti s dolžniškimi instrumenti (izplačujejo fiksne dividende). Ko se zgodi sprožilni dogodek, jih je mogoče pretvoriti v lastniški kapital. Glede podrejenosti imajo ti instrumenti prednost pred lastniškim kapitalom.
Prevrednotovalne rezerve	Računovodski izraz, ki ga banke uporabljajo pri prevrednotenju sredstev. Te instrumente je težje likvidirati in oceniti, ker je težko izračunati njihovo vrednost.
Skrite rezerve	Ne zelo pogost instrument, vendar ga nekateri regulatorji sprejemajo kot kapital. Ta vrsta rezerve se ustvari iz dobička, ki se ni pojavil v običajnem zadržanem dobičku banke.
Rezervacije za izgube pri posojilih in najemih	Denar, ki ga je banka namenila za kritje pričakovanih prihodnjih izgub pri posojilih in najemih.
Podrejeni dolg	Dolg, ki se uvršča nižje od navadnih vlog v banki. Da se šteje za kapital, morajo biti njegove značilnosti skladne z regulativnimi smernicami - njegova začetna zapadlost mora biti več kot pet let. Glede podrejenosti imajo ti instrumenti prednost pred prednostnimi delnicami.

Vir: World Bank (2020).

2 KAPITALSKA REGULACIJA PRED GLOBALNO FINANČNO KRIZO

2.1 Razlogi za kapitalsko regulacijo

V odsotnosti zakonsko predpisanih minimalnih kapitalskih zahtev so banke bolj nagnjene k ohranjanju nezadostnih količnikov lastniškega kapitala. Ključni razlog, da se banke odločijo, da ne bodo imele dovolj kapitala, je prisotnost negativnih zunanjih učinkov, ko banka propade. Propad banke ima velike zasebne in socialne stroške v obliki krčenja ponudbe kreditov in motnjami v plačilnem sistemu, ki jih upravitelji bank ali delničarji ne občutijo (Aiyar, Calomiris & Wieladek, 2015).

Drugi razlog, zakaj banke morda nimajo dovolj kapitala, izvira iz prisotnosti varnostnih mrež, kot so zavarovanje vlog in reševanje bank. Varnostne mreže varujejo vlagatelje, posredno pa tudi subvencionirajo prevzemanje tveganj s strani bank, ker vlagateljem ni treba več spremljati ali disciplinirati bank. V kolikor so zaščiteni drugi nezavarovani upniki, je spremljanje še oslabiljeno. Tako varnostne mreže oslabijo vlogo trga pri spodbujanju bank, da vzdržujejo ustrezen kapital (Aiyar, Calomiris & Wieladek, 2015; Calomiris, 2012).

Korporativno upravljanje in odškodninske sheme lahko banke še dodatno spodbudijo, da imajo manj lastniškega kapitala. Odškodninske sheme, ki nagrajujejo direktorje za kratkoročne dobičke, jih spodbujajo k prevzemanju večjih tveganj. Tako imajo upravitelji bank interes, da na račun delničarjev ohranjajo visoko tveganje neplačila, sploh če preudarno upravljanje tveganja v interesu delničarjev ni pogodbeno določljivo (Aiyar, Calomiris & Wieladek, 2015). Poleg tega, kot Anginer, Demirguc-Kunt, Huizinga in Ma (2016) dokumentirajo z uporabo podatkov iz vzorca mednarodnih bank, banke s politikami korporativnega upravljanja, ki so bolj prijazne do delničarjev, običajno sprejemajo bolj tvegane strategije kapitalizacije. To vedenje je skladno z interesom delničarjev, da preusmerijo tveganje proti varnostnim mrežam.

Kapitalske zahteve so zato pomembno orodje za nadzor bank. Ko se kapitalske zahteve pravilno izvajajo, banke spodbujajo k izboljšanju obvladovanja tveganj (Calomiris, 2012). Poleg tega lahko kapital nadomesti nadzor z zmanjševanjem bančnega tveganja. Empirični dokazi potrjujejo, da je v državah, kjer sta nadzor in regulacija dražji, vloga kapitala pri sistemski stabilnosti močnejša. Analiza meddržavnih podatkov razkriva negativno in statistično pomembno povezavo med skupnim količnikom regulatornega kapitala bank in njihovimi merami systemskega tveganja (Anginer, Demirgüç-Kunt & Mare, 2018). Anginer, Demirgüç-Kunt in Mare (2018) na podlagi podatkov o bankah v različnih državah preučujejo, ali se ta povezava spreminja glede na institucionalno okolje, razpoložljivost informacij in učinkovitost nadzora bančnih regulatorjev. Njihova študija se opira na več meril nadzorne zmogljivosti in razpoložljivosti informacij, s katerimi

preučujejo vpliv institucionalnega okolja na razmerje med sistemskim tveganjem posameznih bank in kapitalskimi količniki. Na splošno je ta povezava veliko močnejša v državah s šibkejšim institucionalnim okoljem, kjer je spremljanje bank prek zasebnih ali javnih kanalov zahtevnejše in kjer je informacij o podjetjih in bankah manj. Ti rezultati kažejo, da ima kapital večji vpliv v bančnih sektorjih, kjer je nadzorna moč regulatorjev omejena, institucionalno okolje pa šibkejše. Sporočilo, ki izhaja iz te raziskave, je, da lahko izboljšanje kakovosti in količine bančnega kapitala ublaži negativne učinke pomanjkanja nadzornih zmogljivosti in razpoložljivosti informacij. Takšno dejstvo je še posebej pomembno za države v razvoju, kjer sta regulacija in nadzor bank lahko pretirano draga.

Regulacija bančnega kapitala pa ni preprosta, saj lahko spodbudi banke k prevzemanju tveganj. Spodbude za prevzemanje tveganj so med najpomembnejšimi viri finančne nestabilnosti (World Bank, 2012). Slabo oblikovani predpisi ali posredne subvencije iz varnostnih mrež lahko povečajo prevzemanje tveganj, tako da na primer napeljujejo banke k dajanju bolj tveganih posojil. Izziv za regulatorje je opredeliti, kako se banke v praksi odzivajo na regulativne spremembe, in prilagoditi predpise tako, da so interesi bank in regulatorjev čim bolj usklajeni. Zavzemanje za boljše razkrivanje informacij lahko tudi zmanjša pretirano bančno tveganje, tako da bančno poslovanje postane bolj transparentno. Konkreten način bi bil razkritje informacij o tem, kako banke obvladujejo tveganja, ki jih nadzorniki v različnih državah že zbirajo prek bonitetnih ocen CAMELS (CAMELS je mednarodna metoda, ki jo regulatorni bančni organi uporabljajo za ocenjevanje finančnih institucij v skladu s šestimi dejavniki, ki jih predstavlja njegova kratica: kapitalska ustreznost (angl. Capital adequacy), kakovost sredstev (angl. Asset quality), upravljanje (angl. Management), dobiček (angl. Earnings), likvidnost (angl. Liquidity) in občutljivost (angl. Sensitivity) (Sargu & Roman, 2013).

2.2 Regulativni okvirji

2.2.1 Basel I

Standard Basel I je bil prva mednarodna pobuda za opredelitev in regulacijo kapitala. V začetku osemdesetih let so britanski in ameriški regulatorji uvedli zahtevo po minimalnem razmerju med kapitalom in sredstvi banke, kar je sprožilo njihovo uporabo v različnih drugih državah. Leta 1988 je Baselski odbor za bančni nadzor (angl. Basel Committee on Banking Supervision, v nadaljevanju BCBS) kot odgovor na mednarodno dolžniško krizo, ki je izvirala iz Latinske Amerike, objavil prvi sklop minimalnih kapitalskih zahtev za banke, ki je danes znan kot Basel I, s ciljem spodbujanje trdnega in stabilnega mednarodnega bančnega sistema. Basel I je prvič uvedel višje kapitalske zahteve za sredstva, za katera je veljalo, da imajo večje kreditno tveganje, kapitalske zahteve za zunajbilančne dejavnosti in kapitalske zahteve, ki so bile podobne med državami. Čeprav so se minimalne kapitalske zahteve, dogovorjene v Baslu I, prvotno

osredotočale na mednarodne banke in so bile namenjene državam članicam Banke za mednarodne poravnave (angl. Bank for International Settlements), jih je večina bančnih regulatorjev po vsem svetu na koncu sprejela in predpisala skoraj vsem bankam v svoji pristojnosti (Ferguson, 2003).

Basel I je banke spodbudil k ohranjanju višjih količnikov kapitala, vendar je njegova enostavnost pri merjenju tveganj vodila do regulativne arbitraže. Z namenom določitve enostavnega pristopa tveganju prilagojenih sredstev (angl. Risk weighted assets), je Basel I razvrstil bančna sredstva in zunajbilančne aktivnosti na štiri kategorije kreditnega tveganja, ki so jim bile dodeljene uteži tveganja 0 odstotkov, 20 odstotkov, 50 odstotkov ali 100 odstotkov. Ta širok pristop ponderiranja tveganj pomeni, da so znotraj posamezne kategorije tveganja velike razlike v kakovosti sredstev. Na primer, kategorija 100-odstotnega tveganja vključuje vsa komercialna posojila ne glede na njihovo kreditno kakovost. Ta razvrstitev tveganj je banke spodbudila k arbitraži, saj so znotraj posamezne kategorije raje imele sredstva najnižje kakovosti z visokimi pričakovani donosi kot najkakovostnejša sredstva z nizko pričakovano donosnostjo. Posledično so koeficienti regulatornega kapitala dali premalo informacij o dejanskih tveganjih, ki so jih banke prevzele. Poleg tega Basel I ni bil popolnoma učinkovit pri standardizaciji praks glede kapitala, saj so bili baselski standardi izračunani z uporabo računovodskih meril knjigovodske vrednosti kapitala in ne tržnih vrednosti, in ker se računovodske prakse v državah razlikujejo. Njegova osredotočenost na kreditno tveganje je pustila ključne izpostavljenosti, povezane z likvidnostnimi in operativnimi tveganji, brez nadzora, zaradi česar je bil skoraj odvečen za nekatere kompleksne velike mednarodne banke (Ferguson, 2003).

2.2.2 Basel II

Leta 2004 je Basel I nadomestil posodobljen kapitalski okvir Basel II. Basel II je bil pripravljen s ciljem boljšega usklajevanja tveganj bank z zahtevanim regulatornim kapitalom in boljšega odražanja prefinjenosti in zapletenosti bančnega poslovanja. Basel II temelji na treh stebrih: (1) minimalne kapitalske zahteve; (2) nadzor v imenu lokalnih regulatorjev; in (3) močnejša tržna disciplina v obliki razkritja informacij o kapitalu, izpostavljenosti tveganju in postopkih ocenjevanja tveganj (Ferguson, 2003).

Tabela 2 primerja Basel I in Basel II. Ključne značilnosti Basla II so bile (1) nova opredelitev regulatornega kapitala, ki se je razširila iz dveh na tri rede; (2) dve novi metodologiji za merjenje kreditnega tveganja (imenovalec količnika regulatornega kapitala); in (3) vključitev operativnih tveganj, opredeljenih kot tveganja povezana z izgubo zaradi neustreznih ali neuspešnih procesov (Ferguson, 2003).

Tabela 2: Primerjava Basel I in Basel II

	Basel I	Basel II
Regulatorni kapital	Regulatorni kapital je sestavljen iz kapitala prvega reda in kapitala drugega reda. Kapital prvega reda sestavljajo lastniški kapital in razkrite rezerve. Kapital drugega reda sestavljajo dodatni kapitalski instrumenti: nerazkrite rezerve, prevrednotovalne rezerve, splošne rezervacije ali rezerve za izgube iz posojil, hibridni instrumenti dolžniškega kapitala in podrejeni dolgoročni dolg.	Regulatorni kapital je sestavljen iz kapitala prvega reda, kapitala drugega reda in kapitala tretjega reda. Kapital prvega reda in kapital drugega reda ostajata nespremenjena. Kapital tretjega reda se doda, kot pomoč bankam za doseganje zahtevanega minimalnega kapitala za tržna tveganja in mora biti odobren s strani nacionalnih regulatorjev. Kapital tretjega reda sestavlja kratkoročni podrejeni dolg (z zapadlostjo najmanj dveh let).
Merjenje kreditnega tveganja	Sredstva bank so razvrščena v štiri skupine glede na tveganje in so ponderirana glede na fiksne uteži 0, 20, 50 in 100 odstotkov. Sredstva brez kreditnega tveganja, kot je denar, so ponderirana z 0 odstotkov, sredstva, kot so komercialna posojila, pa s 100 odstotkov.	Regulatorji in banke lahko za merjenje kreditnega tveganja izbirajo med dvema pristopoma: <ol style="list-style-type: none"> 1. Standardni pristop. Sredstva bank so združena v kategorije in ponderirana glede na fiksne uteži tveganja. 2. Pristop na podlagi notranjih bonitetnih ocen. Uteži tveganja za posojila določajo interni modeli bank.
Količnik kapitalске ustreznosti	Izračunan kot razmerje med vrednostjo regulatornega kapitala in vsoto kreditnim in tržnim tveganjem prilagojenih sredstev. Minimalni zahtevani količnik kapitalске ustreznosti je 8 odstotkov, pri čemer je najmanj 4 odstotke v obliki kapitala prvega reda in 2 odstotka v obliki navadnega lastniškega kapitala.	Izračunan kot razmerje med vrednostjo regulatornega kapitala in vsoto kreditnim, tržnim in operativnim tveganjem prilagojenih sredstev. Minimalni zahtevani količnik kapitalске ustreznosti ostaja nespremenjen, in sicer 8 odstotkov, z najmanj 4 odstotki v obliki kapitala prvega reda in 2 odstotki v obliki navadnega lastniškega kapitala.

Vir: Ferguson (2003).

Basel II je ponudil bolj zapleten okvir za merjenje kapitalskih zahtev in kreditnega tveganja. Bankam je omogočil, da izberejo enega od dveh pristopov. Standardizirani pristop meri kreditno tveganje na način, ki je podoben kategorijam tveganj, ki se uporabljajo v Baslu I. Vendar z dvema razlikama: znatno večje število kategorij tveganja in določanje uteži tveganja s presojo pooblaščenih zunanjih bonitetnih institucij. Ob odobritvi nadzornika lahko banke izberejo tudi pristop, ki temelji na notranjih bonitetnih ocenah, ki bankam omogoča, da uporabljajo svoje notranje modele ocenjevanja kreditnega tveganja - to pomeni, da banke same razvijejo interne modele za izračun parametrov tveganja njihovih portfeljev (Ferguson, 2003).

Čeprav so bili ti novi pristopi namenjeni izboljšanju občutljivosti na tveganje, se je zapletenost izračuna kapitalskih zahtev zna2tno povečala. Medtem ko je bilo razmerje regulatornega kapitala v Baslu I pregledno in so ga regulatorji in udeleženci na trgu zlahka preverili, so zapletenejši ukrepi kreditnega tveganja za nadzornike in vlagatelje predstavljali večji izziv za pravilno spremljanje finančnih institucij. Zlasti pristop, ki temelji na notranjih bonitetnih ocenah. Neuravnoteženost med resursi, ki so na voljo bankam in regulatorjem, vodi do slabšega položaja regulatorjev, saj morajo le-ti razumeti in oceniti vse bolj izpopolnjena orodja bank za ocenjevanje in upravljanje tveganj. Poleg tega se je izkazalo, da je uporaba bonitetnih agencij problematična, saj njihove bonitetne ocene ne odražajo dejanskih tveganj (Danielsson in drugi, 2001).

Večja zapletenost ukrepov kreditnega tveganja je povečala nepreglednost poslovanja in upravljanja tveganj bank. Posledično so se zvišali stroški regulatorjev in tržnih udeležencev za potrditev točnosti poročanih količnikov kapitala, oslabila se je učinkovitost nadzornikov (2. steber) in tržne discipline (3. steber). Globalna finančna kriza je pokazala, da rast zelo zapletenih, medsebojno povezanih, netransparentnih institucij in instrumentov, ni bila podprta z ustreznim povečanjem razkritij informacij, ki bi bilo potrebno za njihov učinkovit nadzor (World Bank, 2012).

Čeprav so kapitalske zahteve namenjene povečanju stabilnosti bančnega sektorja, so z njimi lahko povezani socialni stroški. Domneva se, da lahko povečanje kapitalskih zahtev povzroči spremembe v ponudbi posojil bank, kar lahko škoduje gospodinjstvom in podjetjem, ki potrebujejo financiranje. Socialni stroški so lahko tudi v obliki zmanjšane donosnosti bank (World Bank, 2020).

2.3 Bančni kapital in kreditna ponudba

Teoretične študije vloge bančnega kapitala pri kreditiranju imajo različne zaključke. Nekatere teorije predvidevajo, da lahko večji kapital pomaga bankam povečati obseg posojil. Povečanje kapitala lahko izboljša sposobnost bank za pridobivanje sredstev, učinkoviteje lahko konkurirajo za vloge in posojila ter se ob poslabšanju gospodarskih razmer bolje zaščitijo pred depozitnim tveganjem. Nekatere teorije opozarjajo tudi na dejstvo, da posojanje povečuje bančno tveganje, medtem ko kapital absorbira tveganje in tako povečuje kreditno sposobnost bank (World Bank, 2020).

Druge teorije trdijo, da lahko večji kapital zmanjša obseg bančnih posojil. Diamond in Rajan (2000) nakazujeta, da lahko bančni kapital ovira bančno posojanje in ustvarjanje likvidnosti, tako da povzroča krhko kapitalsko strukturo bank. Krhke kapitalske strukture spodbujajo banke k spremljanju svojih posojilojemalcev, saj lahko tej začnejo z množičnim dvigovanjem sredstev, kar bi bilo za banko usodno. Kapital lahko tudi zmanjša ustvarjanje likvidnosti, ker izrinja ali nadomešča vloge, ki so pomemben vir ustvarjanja likvidnosti (Gorton & Winton, 2017).

Mnenja empiričnih študij o učinkih kapitala na posojila so različna, rezultati pa se pogosto razlikujejo glede na velikost banke. Meddržavni dokazi o velikih mednarodnih bankah kažejo, da se bolje kapitalizirane banke soočajo z nižjimi stroški financiranja, kar jim omogoča povečanje posojil. Skladno s temi dokazi Berger in Bouwman (2009) ugotavljata, da ima kapital pozitiven učinek na splošnejše merilo bančne proizvodnje, ustvarjanje likvidnosti, za velike ameriške banke, predvsem zaradi zunajbilančnih posojilnih obveznosti. Vendar so rezultati za majhne ameriške banke in banke v drugih državah obratni. Merjenje vzročnega učinka kapitala na posojila je oteženo, saj so gibanja kapitala pogosto odziv na spreminjajoče se gospodarske razmere, ki vplivajo tudi na povpraševanje po posojilih. Zato so lahko razlike v bančnih posojilih posledica tako sprememb v povpraševanju po posojilih kot tudi v ponudbi posojil (World Bank, 2020).

Kapital lahko bankam pomaga uravnati ponudbo kreditov v kriznih letih. V času gospodarskih pretresov so banke z večjimi kapitalskimi rezervami nekoliko zaščitene pred zmanjšanjem posojil. Carlson, Shan in Warusawitharana (2013) dokazujejo to s primerjavo rasti posojil sosednjih bank v Združenih državah Amerike (torej bank, ki poslujejo na isti lokaciji). S primerjavo lokalnih bank v metropolitanskem območju lahko opazujejo spremembe povpraševanja po posojilih, ker se bodo sosednje banke verjetno soočale z enakimi gospodarskimi razmerami, zato je vsako razliko v rasti posojil mogoče pripisati razliki v ponudbi posojil, povezani z deležem kapitala. Ugotovili so, da so v letih globalne finančne krize (2008–2010) banke z višjimi deleži kapitala imele močnejšo rast posojil, vendar ne v letih pred ali po njej.

Kapital tudi blaži bančno posojanje v času krčenja denarne politike. Jiménez, Ongena, Peydró in Saurina (2012) so uporabili nabor bančnih prošenj za posojila, da bi preučili, kako se ponudba posojil španskih bank odziva v času krčenja denarne politike. Pri tem je pomembno dejstvo, da je denarna politika v Španiji precej eksogena, saj se določa za celotno evroobmočje. Ugotavljajo, da se v zaostrenih denarnih in gospodarskih razmerah kreditiranje istega podjetja med bankami razlikuje, pri čemer se k zmanjšanju kreditiranja zatečejo predvsem banke z nižjim kapitalom.

Na ponudbo bančnih posojil vplivajo tudi negativni kapitalski šoki. Glede na to koliko so podjetja odvisna od bank, lahko krčenje bančnih kreditov, ki ga povzroča pomanjkanje kapitala, dodatno ovira gospodarsko dejavnost. Kapitalski krči so lahko posledica različnih dejavnikov. Eden od njih so strožje kapitalske zahteve, pri katerih lahko banke zmanjšajo posojila, da dosežejo višji kapitalski delež. To bi se zgodilo, če bi bilo povečanje kapitala za banke drago. Če stroški neugodne izbire (angl. adverse selection), zaradi nesimetričnih informacij, škodujejo cenam delnic bank izdajateljic, si banke ne želijo povečati lastniškega kapitala. Drugi dejavniki vključujejo povečanje neplačil pri posojilojemalcih, padec cen sredstev ali poostritev denarne politike, pri čimer lahko zvišanje obrestne mere zmanjša dobiček bank in potencialno njihov kapital. Podatki na ravni bank in posojil potrjujejo, da kapitalski primanjkljaji zaradi kapitalskih kontrakcij ali povečanih kapitalskih zahtev zmanjšujejo posojanje. Številne študije ameriškega

kreditnega krča v zgodnjih devetdesetih letih so pokazale, da je nižji kapital, kot posledica izgub iz posojil in povečanih kapitalskih zahtev, prispeval k krčenju ponudbe kreditov. Podobno ugotavljajo tudi druge študije, ki uporabijo vrsto naravnih poskusov kot vir eksogenih kapitalskih šokov. Negativni kapitalski šok na Japonskem se je prenesel na podružnice japonskih bank, ki so v Združenih državah Amerike. V odgovor so te podružnice znatno zmanjšale posojanje ameriškim podjetjem, ki jih šok ni prizadel (World Bank, 2020).

Novejši empirični dokazi še dodatno potrjujejo, da banke ob naraščanju kapitalskih zahtev zmanjšujejo posojanje. Aiyar, Calomiris in Wieladek (2015) trdijo, da se banke pogosto odločajo za zmanjšanje posojil, kadar morajo zvišati razmerje med lastniškim kapitalom in sredstvi, saj jih povišanje kapitala stane več. Brun, Fraise in Thesmar (2013) ugotavljajo, da so se v Franciji, ko so banke prešle iz Basla I v Basel II, njihove kapitalske zahteve zmanjšale za 2 odstotka, kar je povzročilo 10-odstotno povečanje velikosti posojil in znatno povečanje zaposlenosti in naložb. V Združenem kraljestvu je bilo ugotovljeno, da je povišanje zahtevanih količnikov kapitala za 1 odstotno točko vodilo do zmanjšanja kratkoročnega pogodbenega posojanja za približno 6 odstotkov (Aiyar, Calomiris in Wieladek 2015). Gropp, Mosk, Ongena in Wix (2019) so uporabili kapitalsko analizo, ki jo je leta 2011 izvedel Evropski bančni organ (angl. European Banking Authority, v nadaljevanju EBA) na podskupini evropskih bank, da bi ugotovil vpliv višjih kapitalskih zahtev na kapitalске količnike in posojanje. Avtorji dokumentirajo, da so banke, ki so bile predmet te analize, krčenje sredstev izvajale z zmanjševanjem izpostavljenosti do podjetij in posojiljemalcev.

Nekateri znanstveniki pa trdijo, da obstajajo načini, kako povečati kapitalске zahteve in hkrati omejiti učinke na ponudbo posojil. Admati in Hellwig (2013) trdita, da višji stroški lastniškega kapitala niso utemeljen razlog, da se od bank ne bi zahtevalo povečanja lastniškega kapitala. Menita, da stroški dviga lastniškega kapitala morda ne bodo vplivali na boljše kapitalizirane banke, saj imajo te več zadržanega dobička za financiranje svoje rasti in se soočajo s sorazmerno nižjimi stroški izdaje kapitala. Poleg tega predlagajo, da lahko regulatorji pomagajo slabše kapitaliziranim bankam zmanjšati negativno konotacijo izdajanja lastniškega kapitala, tako da na primer določijo časovni razpored za izdajo lastniškega kapitala. Da bi bankam pomagali pri zbiranju kapitala, bi morale višje kapitalске zahteve spremljati zahteve, ki jih banke lahko hitro izpolnijo z omejevanjem izplačil dividend in drugih lastniških deležev. Čeprav lahko slabše kapitalizirane banke kratkoročno zmanjšajo obseg posojil kot odziv na povečane kapitalске zahteve, bi lahko, ko bodo banke boljše kapitalizirane, obnovile ponudbo posojil.

Kratkoročno povečanje kapitala je drago, vendar dolgoročno višji kapital načeloma ne škodi donosnosti bank. Teorija nakazuje, da so razmerja med količniki bančnega kapitala lahko bodisi negativna bodisi pozitivna. V resnici lahko višji bančni kapital zmanjša ali poveča dobičkonosnost bank, odvisno od gospodarskih in finančnih razmer ter od tega, v kakšnem položaju je banka glede na svoj ciljni kapitalski količnik. Kapitalski količniki

večine bank so višji od regulatorno zahtevanih. Ciljni kapitalski količnik bank je v veliki meri določen s kompromisi med davčnimi ugodnostmi nižjega kapitala ter nižjimi stroški, ki jih omogoča višji kapital. Ker je hitro uravnavanje kapitala drago, lahko dejanski kapitalski količniki precej odstopajo od ciljnih vrednosti, banke pa se sčasoma prilagodijo tem ciljnim vrednostim (World Bank, 2020). Empirične raziskave ameriških bank kažejo, da višji kapital povečuje dobičkonosnost majhnih bank tako v normalnih časih kot v finančnih krizah ter izboljšuje dobičkonosnost velikih bank v času finančnih kriz (Berger & Bouwman, 2013).

Kapitalske zahteve, ki se povečujejo v slabih časih, bolj verjetno vplivajo na posojanje in gospodarsko proizvodnjo. Ko so gospodarske razmere dobre, podjetja lažje premagujejo zaostrovanje bančnih posojil, ki ga povzročajo povečane kapitalske zahteve. V nemirnih letih je nadomeščanje bančnih kreditov z drugimi viri težje. Tako lahko proticiklične kapitalske zahteve pomagajo zmanjšati negativne učinke na posojanje. Nasprotno pa lahko pristopi, kot je na tveganje občutljiva kapitalska ureditev, ki kapitalske zahteve bolj neposredno povezuje s tveganjem različnih sredstev, povečajo procikličnost kreditiranja, saj se mere tveganja sredstev spreminjajo z gospodarskimi razmerami. V okviru teh pristopov lahko kapitalske zahteve še dodatno spodbudijo zmanjševanje posojil v času recesije in njihovo povečevanje v obdobjih gospodarske rasti (Danielsson in drugi, 2001).

Sivec in Volk (2022) sta na vzorcu slovenskih bank raziskala učinke sproščanja kapitalskih rezerv v kriznem obdobju. Leta 2006 so slovenske banke sprejele mednarodne standarde računovodskega poročanja (MSRP). Glede na te standarde so bile rezervacije za izgube pri posojilih izračunane drugače kot po pristopu prejšnjih Slovenskih standardov poročanja. Posledično je bilo bankam dovoljeno imeti manj rezervacij. Banka Slovenije je bila preudarna in je od bank zahtevala, da razliko v višini rezervacij uporabijo kot odbitno postavko pri izračunu količnika kapitalske ustreznosti. Postavka odbitka se je imenovala previdnostni filter. Zaradi tega so imele banke od 2006q1 do 2008q3 dodatni kapital. Kot odgovor na finančno krizo je bil ta filter odpravljen oktobra 2008. To je povzročilo enkratno povečanje bančnega kapitala v povprečju za 0,8 odstotka tveganju prilagojene aktive. Prva ugotovitev avtorjev je, da so banke z večjimi kapitalskimi rezervami posojale več. Druga ugotovitev je, da so imela zdrava podjetja največ koristi od presežne kreditne sposobnosti, ustvarjene s sprostivjo blažilnika. In tretja, banke so dodatno zmogljivost, ki je izhajala iz sprostitve rezerve, uporabile za absorpcijo izgub posojilojemalcev, ki zamujajo z plačili.

Na splošno so številni dokazi izboljšali razumevanje, kako lahko kapitalske zahteve vplivajo na dostop do financiranja, vendar pa številna druga vprašanja ostajajo neodgovorjena. Kakšen je dolgoročni vpliv prilagoditev kapitalskih zahtev na ponudbo posojil in koliko časa potrebujejo banke, da se spopadejo s povečanimi zahtevami? Kakšen učinek bi imela velika sprememba kapitalskih zahtev na ponudbo posojil? Ker se večina empiričnih študij opira na lokalne in razmeroma majhne spremembe kapitalskih zahtev, ekstrapolacija njihovih ugotovitev morda ni preveč informativna (Aiyar,

Calomiris & Wieladek, 2015). Admati in Hellwig (2013) ugotavljata, da lahko bistveno višje zahteve glede lastniškega kapitala na dolgi rok pomagajo bankam izboljšati njihove posojilne odločitve in zmanjšati pretirano tvegane naložbe.

2.4 Kapital in finančna stabilnost

Kot opisano v prejšnjih poglavjih, teorija predvideva, da lahko višji bančni kapital zmanjša tveganost bank na vsaj dva načina. Prvič, banke bodo izboljšale svoje preverjanje in spremljanje posojilojemalcev. Drugič, večja kapitalizacija lahko banke spodbudi k izbiri manj tveganih portfeljev sredstev.

Po mnenju nekaterih pa lahko višji bančni kapital vodi tudi k večjemu prevzemanju tveganja, in sicer na dva načina. Prvič, če višji kapital pomeni večje število delničarjev, lahko lastniki vložijo manj truda, ker se njihovo lastništvo razredči (Besanko & Kanatas, 1996). Drugič, ker povečanje kapitala zniža donosnost lastniškega kapitala (angl. Return on equity – ROE), lahko banke ob povečanju kapitala vlagajo v bolj tvegane projekte, da bi dosegle višje donose in ponovno povečale donosnost lastniškega kapitala. (Koehn & Santomero, 1980; Dell Ariccia, Laeven & Marquez, 2014). Te spodbude se lahko povečajo zaradi večjih pričakovanj glede reševanja bank. Pri velikih bankah lahko dodatni kapital tako poveča prevzemanje tveganj, saj želijo imeti korist od pozitivnih učinkov in zaznavajo malo negativnih (Calem & Rob, 1999).

Empirični dokazi potrjujejo stališče, da višji kapital vodi k manjšemu tveganju bank. Na vzorcu skoraj vseh ameriških bank v obdobju 1984-2010 je bil višji kapital, merjen kot razmerje med lastniškim kapitalom in vsemi sredstvi, povezan z večjo verjetnostjo preživetja v obdobju brez krize (Berger & Bouwman, 2013). Ta rezultat odraža korelacijo in ni nujno vzročno-posledičen. Vendar pa študija, ki je belgijske banke primerjala z drugimi evropskimi bankami med letoma 2003 in 2007, zagotavlja vzročne dokaze o učinkih povečanja bančnega kapitala, ki ga je povzročila davčna reforma iz leta 2006 (Schepens, 2016). Banke so zaradi davčne reforme povečale zadržani dobiček, posledično povečanje kapitala, ki se meri kot razmerje med lastniškim kapitalom in vsemi sredstvi, pa je privedlo do manjšega prevzemanja tveganja tako v smislu manjšega razmerja med slabimi in skupnimi posojili kot tudi v smislu manjše volatilnosti donosov na sredstva.

Zdi pa se, da višji kapital v normalnih časih zmanjšuje prevzemanje tveganj predvsem pri majhnih bankah, ne pa tudi pri velikih. Tako Berger in Bouwman (2013) kot Schepens (2016) ugotavljajo, da so učinki višjega kapitala na zmanjševanje tveganj večinoma osredotočeni na manjše banke. Te ugotovitve so v skladu z argumentom, da so večje banke morda pripravljene prevzeti več tveganj, ker obstaja verjetnost, da jih bo v primeru težav rešila finančna pomoč.

V času krize je večji kapital povezan z boljšo uspešnostjo bank vseh velikosti. V kriznih letih imajo tako majhne kot velike ameriške banke več možnosti, da preživijo, če imajo

več kapitala (Berger & Bouwman, 2013). Beltratti in Stulz (2012) sta po oceni vzorca 164 velikih bank v 32 državah z več kot 50 milijardami ameriških dolarjev sredstev ugotovila, da so imele tiste z več kapitala prvega reda glede na tveganju prilagojena sredstva med globalno finančno krizo bistveno višje donose na delniških trgih. Te ugotovitve lahko odražajo naslednji dve trditvi. Prvič, kapital lahko deluje kot rezerva za pokrivanje izgub v krizi. Drugič, banke z več kapitala (v nasprotju z dolgom) manj trpijo zaradi problema prevelikega dolga, ko je obstoječi dolg tako velik, da si banka ne more izposoditi več denarja na enostaven način (Myers, 1977).

3 KAPITALSKA REGULACIJA PO GLOBALNI FINANČNI KRIZI

3.1 Vzroki in regulativni odziv

Čeprav je višji kapital pomagal bankam prebroditi finančno krizo v obdobju 2007-2009, kapitalske zahteve v številnih državah niso zadostovale za preprečitev krize. Za 164 velikih bank v 32 državah strožja kapitalska ureditev med krizo ni prinesla višjih donosov na delniških trgih (Beltratti & Stulz, 2012). Podobno tudi študija več kot 3 000 bank v 86 državah ne ugotavlja nobene povezave med skladnostjo s temeljnimi baselskimi načeli in tveganjem bank v obdobju 1999-2006 (Demirgüç-Kunt & Detragiache, 2011). Tudi podatki o vseh evropskih in ameriških bankah, s katerimi se javno trguje na borzi, v obdobju 1991-2014 kažejo, da so banke v državah s strožjimi kapitalskimi zahtevami manj prispevale k sistemskemu tveganju šele po globalni finančni krizi in ne pred njo (Bostandzic & Weiß, 2018). Po drugi strani je bila na vzorcu skoraj 400 bank v 70 državah v razvoju strožja kapitalska ureditev povezana z manjšim bančnim tveganjem v obdobju 2002-2008 (Klomp & De Haan, 2014). Na enak način so bile strožje kapitalske zahteve povezane z nižjim bančnim tveganjem v 13 državah srednje in vzhodne Evrope v obdobju 1998-2005 (Agoraki, Delis & Pasiouras, 2011). Možna razlaga za te različne ugotovitve je, da je bila regulacija v državah v razvoju morda učinkovitejša kot v državah z visokimi dohodki, ker je bila preprostejša.

Pred globalno finančno krizo je bila ureditev kapitala pogosto preveč zapletena in diskrecijska, da bi bila učinkovita. Po podatkih iz četrtega kroga ankete BRSS, ki zajema 143 držav, so imele države, ki jih je kriza neposredno prizadela, manj stroge in bolj zapletene opredelitve kapitala, kar je bankam omogočalo večjo diskrecijo pri izpolnjevanju kapitalskih zahtev. Banke v kriznih državah so imele tudi nižje količnike kapitala prvega reda kot banke v nekriznih državah (Čihák, Demirgüç-Kunt, Feyen & Levine, 2013). Nadaljnji dokazi iz 381 bank v 12 državah kažejo, da so bili količniki tveganju prilagojenega kapitala med krizo premalo verodostojni. Pri teh 381 bankah je bil kapital povezan z višjimi donosi delniških trgov med globalno finančno krizo, vendar je ta povezava močnejša, če se kapital meri s preprostim količnikom finančnega vzvoda

(regulatorni kapital, deljen s celotno aktivo) in ne s količnikom tveganju prilagojenega regulatornega kapitala, zlasti pri večjih bankah, ki imajo običajno največjo diskrecijo pri določanju tveganj po Baslu II (Demirgüç-Kunt, Detragiache & Merrouche, 2013).

Predpisi, ki so veljali pred globalno finančno krizo, so zmanjšali kakovost kapitala. Vse države, ki jih je kriza neposredno prizadela, so v regulatornem kapitalu dovoljevale kapital drugega reda, 81 odstotkov pa kapital tretjega reda, v primerjavi s 86 odstotki oziroma 27 odstotki držav, ki krize niso bile deležne (Čihák, Demirgüç-Kunt, Feyen & Levine, 2013). Vendar se je zdelo, da so bile te vrste kapitala manj pomembne za ublažitev krize. Med krizo je bila najmočnejša povezava med borznimi donosi bank in kapitalom prvega reda, zlasti navadnim lastniškim kapitalom (Demirgüç-Kunt, Detragiache in Merrouche 2013).

Globalna finančna kriza je prav tako pokazala, da so bila sredstva bank bolj tvegana, kot je kazalo pri merjenju tveganja, kar je opozorilo na težave z obstoječimi modeli tveganja. Številne študije so zagotovile dokaze, da banke uporabljajo računovodsko diskrecijo za podcenjevanje svojih tveganih pozicij, pristopi, kot je pristop, ki temelji na notranjih ocenah, pa lahko bankam dajo več možnosti za manipulacijo z merami kreditnega tveganja. Huizinga in Laeven (2012) ugotavljata, da so banke med hipotekarno krizo v Združenih državah Amerike precenjevale vrednost svojih sredstev in regulatornega kapitala. Nadalje poudarjata, da banke izbirajo tehnike vrednotenja, ki dajejo relativno visoke vrednosti sredstev. Mariathasan in Merrouche (2014) na podlagi presečnih podatkov o 115 bankah iz držav članic Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (angl. The Organization for Economic Co-operation and Development, v nadaljevanju OECD) dokumentirata, da banke, zlasti podkapitalizirane, po odobritvi pristopa, ki temelji na notranjih ocenah, zmanjšajo svojo poročano tveganost. To zmanjšanje tveganosti je manjše, kadar je nadzorna zmogljivost visoka.

3.1.1 Basel III

Globalna finančna kriza je tako razkrila pomanjkljivosti obstoječe ureditve kapitala. Basel II, uveden pred globalno finančno krizo 2007-2009, so kritizirali, saj naj bi prispeval k temu, da so bile banke podkapitalizirane in niso mogle prestatl resnih gospodarskih razmer. Zlasti so bili kritizirani pristopi, ki so temeljili na internih modelih, saj naj bi jih bilo mogoče zlahka manipulirati in naj bi v dobrih časih ustvarjali pretirano optimistične ocene tveganj (in s tem nizke kapitalske zahteve). Slednje je povzročilo precejšnjo procikličnost v poslovanju bank. Kritizirana je bila tudi kakovost kapitala - pri izpolnjevanju kapitalskih zahtev je bilo še vedno dovoljeno upoštevati dolžniške vire financiranja. Kritizirano je bilo, da je osredotočenost na modele, ki so jih morali potrditi regulatorji, vodila v standardizacijo teh modelov, kar je morda prisililo k večji podobnosti bančnih strategij. To bi lahko povzročilo, da bi izbira portfelja bančnih sredstev postala močnejše korelirana in povečala sistemsko tveganje. Nazadnje, tveganja neplačila

nasprotne stranke ni bilo ustrezno obravnavano, kar ni ogrožalo le varnosti in trdnosti posameznih finančnih institucij, ampak tudi stabilnost celotnega sistema. Kot odgovor je BCBS leta 2009 predlagal nov kapitalski sporazum Basel III. Večina regulativnih sprememb je bila uvedena postopoma, do leta 2019 (Greenbaum, Thakor & Boot, 2019).

V nadaljevanju so predstavljeni povzetki nekaterih ključnih značilnosti Basla III, katerih cilj je izboljšanje kakovosti in količine kapitala (Bank for International Settlements, 2011; Bank for International Settlements, 2019):

- Več navadnega lastniškega kapitala prvega reda

Basel III povečuje delež CET1 z 2 odstotkov na 4,5 odstotka tveganju prilagojenih sredstev. Dodatno uvaja tudi dve kapitalski rezervi: rezervo za ohranitev kapitala in proticiklično kapitalsko rezervo.

Rezerva za ohranitev kapitala znaša 2,5 odstotka tveganju prilagojenih sredstev in mora biti vzpostavljena s kapitalom najvišje kakovosti. Njen cilj je zagotoviti, da so institucije v izjemnih obdobjih, ki lahko trajajo več let, sposobne absorbirati izgube. Pričakuje se, da institucije tak kapital vzpostavijo v času ugodnih gospodarskih razmer. Za kreditne institucije, ki ne dosegajo ciljnih rezerve, veljajo omejitve pri diskrecijski razporeditvi dobička, dokler ne dosežejo ciljnega odstotka. Uvedene omejitve se nanašajo samo na razporeditev dobička, ne pa tudi na poslovanje banke. Banke lahko kljub nedoseganju ustrezne rezerve normalno poslujejo (Bank for International Settlements, 2019). S tem ukrepom se preprečuje propad trga, ki se je pojavil med globalno finančno krizo. Nekatero banke so namreč še naprej izplačevale velike zneske, čeprav sta se njihovo finančno stanje in obeti za sektor slabšali. Velik del te dejavnosti je spodbujal problem kolektivnega delovanja, pri katerem je bilo zmanjšanje izplačil dojeto kot znak šibkosti; dejansko pa so razdelitve na koncu oslabile banke in sektor.

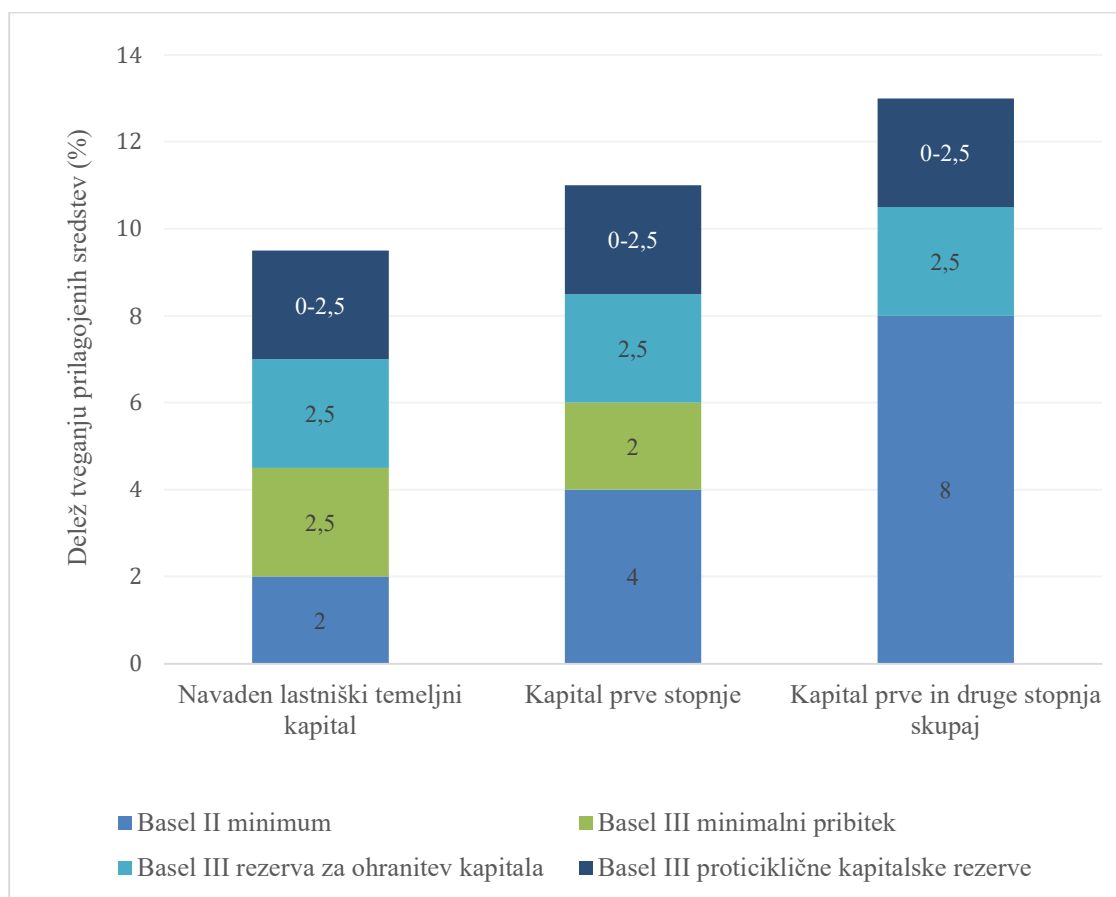
Proticiklične kapitalske rezerve znašajo 0-2,5 odstotka navadnega lastniškega kapitala in so namenjene doseganju širšega makrobonitetnega cilja zaščite bančnega sektorja in realnega gospodarstva pred sistemskimi tveganji. Izgube v bančnem sektorju so lahko zelo velike, če je pred upočasnitvijo gospodarske rasti prišlo do obdobja prekomerne rasti posojil. Te izgube lahko destabilizirajo bančni sektor in sprožijo začaran krog, v katerem lahko težave v finančnem sistemu prispevajo k upadu v realnem gospodarstvu, ki se nato ponovno prenese na bančni sektor. Ti medsebojni vplivi poudarjajo poseben pomen tega, da bančni sektor vzpostavi dodatne kapitalske zaščite v obdobjih, ko se tveganja stresa na ravni celotnega sistema izrazito povečajo. Namen proticiklične kapitalske rezerve je zagotoviti, da kapitalske zahteve bančnega sektorja upoštevajo makrofinančno okolje, v katerem banke delujejo. Nacionalne jurisdikcije jo bodo uporabile, ko bodo presodile, da je prekomerna rast agregatnih kreditov povezana z naraščanjem tveganj na ravni celotnega sistema. S tem bi zagotovile, da ima bančni sistem kapitalsko rezervo, ki ga ščiti pred morebitnimi prihodnjimi izgubami. Ta osredotočenost na presežno skupno rast kreditov pomeni,

da bodo jurisdikcije verjetno morale uporabiti blažilnik le redko. Rezerva za mednarodno dejavne banke bo tehtano povprečje rezerv, uporabljenih v vseh jurisdikcijah, do katerih je banka kreditno izpostavljena. To pomeni, da bodo verjetno pogosteje uporabljale manjše rezerve, saj kreditni cikli med jurisdikcijami niso vedno močno korelirani.

- Več kapitala prvega reda
Basel III povečuje kapitalsko zahtevo prvega reda s 4 odstotkov na 6 odstotkov tveganju prilagojenih sredstev. Skupna tveganju prilagojena kapitalska zahteva ostaja nespremenjena in znaša 8 odstotkov tveganju prilagojenih.
- Strožja opredelitev kapitala - nič več kapitala tretjega reda
Banke lahko izpolnijo razliko med skupnim kapitalom in zahtevo po kapitalu prvega reda s kapitalom drugega reda - to pomeni, da Basel III odpravlja kapital tretjega reda.
- Količnik finančnega vzvoda
Basel III uvaja dodatni minimalni 3-odstotni količnik finančnega vzvoda, ki služi kot podpora kapitalski zahtevi, ki temelji na tveganju. Količnik finančnega vzvoda se izračuna kot razmerje med kapitalom prvega reda in vsoto izpostavljenosti banke do vseh bilančnih sredstev, izpostavljenosti do izvedenih finančnih instrumentov, izpostavljenosti do poslov financiranja z vrednostnimi papirji in izpostavljenosti do zunajbilančnih postavk. Količnik tako ne temelji na tveganju prilagojenih sredstvih. Namen tega ukrepa je omejiti kopičenje finančnega vzvoda v bančnem sektorju in okrečiti zahteve, ki temeljijo na tveganju, s preprostim ukrepom, ki ne temelji na tveganju.
- Količnik likvidnostnega kritja
Basel III uvaja količnik likvidnostnega kritja, ki od bank zahteva, da imajo dovolj visokokakovostnih likvidnih sredstev, da lahko vzdržijo 30-dnevni scenarij izjemnih razmer pri financiranju, ki ga določijo nadzorniki. Opredeljuje tudi dolgoročnejši strukturni količnik neto stabilnega financiranja, ki je namenjen odpravljanju likvidnostnih neskladij. Ta količnik zajema celotno bilanco stanja in banke spodbuja k uporabi stabilnih virov financiranja. Od bank se pričakuje, da izvajajo tudi lastne stresne teste, ki testirajo scenarije, ki bi lahko povzročili težave pri njihovih specifičnih poslovnih dejavnostih. Takšni interni stresni testi bi morali vključevati daljša časovna obdobja od tistega, ki ga predpisuje ta standard. Banke bi morale rezultate teh dodatnih stresnih testov deliti z nadzorniki.

Na sliki 1 je prikazana primerjava nekaterih zgoraj naštetih kapitalskih zahtev za Basel II in III. Basel III je povišal zahteve tako za navaden lastniški kapital, kapital prve stopnje in tudi za kapital druge stopnje.

Slika 1: Primerjava kapitalskih zahtev za Basel II in III

Vir: Bank for International Settlements (2019).

Kasnejše spremembe vključujejo tudi minimalno zahtevo glede kapitala in kvalificiranih obveznosti (angl. Minimum requirement for own funds and eligible liabilities, v nadaljevanju MREL) in standard glede skupne sposobnosti pokrivanja izgub (angl. Total Loss-absorbing Capacity, v nadaljevanju TLAC).

Namen minimalne zahteve glede kapitala in kvalificiranih obveznosti je preprečiti, da bi bilo reševanje banke odvisno od zagotavljanja javne finančne podpore, in tako pomaga zagotoviti, da delničarji in upniki prispevajo k pokrivanju izgub in dokapitalizaciji. Minimalna zahteva glede kapitala in kvalificiranih obveznosti je ločena minimalna zahteva, ki jo določijo organi za reševanje in se za institucijo uporablja poleg njenih minimalnih kapitalskih zahtev. Njene sestavine se nanašajo na kapitalne zahteve prvega in drugega stebra (SRB, 2023).

Standard glede skupne sposobnosti pokrivanja izgub zahteva, da morajo globalne sistemsko pomembne banke (G-SIB) imeti 16 odstotkov tveganju prilagojenih sredstev in 6 odstotkov skupne izpostavljenosti (kot je opredeljena za količnik finančnega vzvoda) za pokrivanje izgub kot zavezujoč ukrep prvega stebra. Od 1. januarja 2022 naprej pa 18

odstotkov tveganju prilagojenih sredstev in 6,75 odstotkov skupne izpostavljenosti (FSB, 2015).

EBA je leta 2020 objavil končni osnutek izvedbenih tehničnih standardov (ITS) o razkritju in poročanju standarda glede skupne sposobnosti pokrivanja izgub ter minimalni zahtevi glede kapitala in kvalificiranih obveznosti. Organ EBA je prvič pripravil zahteve za razkritje in poročanje na tem področju, s čimer je razširil področje uporabe obstoječega tretjega stebra in okvirov nadzorniškega poročanja v Evropski uniji (EBA, 2020).

3.1.2 Basel IV

Medtem ko je Basel III čakal na končni rok za implementacijo, je BCBS še naprej prilagajal njegove določbe. V nekaterih delih finančne skupnosti so ti predlogi postali znani pod neuradnim imenom Basel IV. Ta vključuje nove standarde za kreditno in operativno tveganje ter prilagoditev kreditnega vrednotenja (Soni, 2022).

Implementacija Basla IV naj bi se prvotno začela 1. januarja 2022. Vendar je BCBS marca 2020 zaradi pandemije preložil časovni okvir izvajanja za 12 mesecev. Začetek implementacije je bil tako načrtovan za 1. januar 2023 (BIS, 2020).

Evropska komisija načrtuje začetek izvajanja novih pravil s 1. januarjem 2025, dve leti pozneje od (že odloženega) časovnega načrta Baselskega odbora 1. januarja 2023. To naj bi bankam omogočilo, da se osredotočijo na obvladovanje finančnih tveganj, ki izhajajo iz pandemije koronavirusne bolezni 2019 (angl. coronavirus disease 2019, v nadaljevanju covid-19), in na financiranje okrevanja ter jim dalo dovolj časa za prilagoditev, preden bodo reforme dosegle polni učinek (KPMG, 2022a).

Nobenega dvoma ni, da so banke bolj kapitalizirane in imajo več likvidnosti kot v preteklih krizah. Med pandemijo so delovale dobro, vendar je bila to v veliki meri posledica vladne podpore, brez katere kapitalski blažilniki in rezerve morda ne bi mogli absorbirati učinkov – zato regulatorji vztrajajo, da bodo polne koristi baselskih reform uresničene šele, ko bo zaključena implementacija Basla IV (KPMG, 2021).

Glavna sprememba, ki jo uvaja Basel IV je uporaba standardnega pristopa pri izračunu tveganju prilagojenih sredstev – omejitev uporabe internih modelov. Ta bo verjetno povzročila višjo minimalno raven kapitala za velike banke, saj bodo tveganju prilagojena sredstva višja. Po mnenju EBA se lahko kapital, potreben za velike evropske banke, poveča tudi za 20 do 30 odstotkov (KPMG, 2022b).

4 KAPITALSKA REGULACIJA EVROPSKE UNIJE

4.1 Zakonodaja

Bonitetne zahteve Evropske unije, ki so bile uvedene po globalni finančni krizi, zagotavljajo, da so banke sposobne bolje prenašati likvidnostne pretese in pokrivati izgube. Namen teh pravil, ki so del enotnega pravilnika Evropske unije, je okrepiti odpornost bančnega sektorja Evropske unije, hkrati pa zagotoviti, da bodo banke še naprej financirale gospodarsko dejavnost in rast. Bonitetne zahteve sestavljata Direktiva o kapitalskih zahtevah (CRD V) in Uredba o kapitalskih zahtevah (CRR II). Z njima so mednarodni standardi Basel III preneseni v zakonodajo Evropske unije (European Commission, brez datuma).

Standarde za mednarodno bančno bonitetno ureditev v okviru sporazuma Basel III ureja BCBS. BCBS je forum za sodelovanje na področju nadzora bančnega sistema, v njem pa sodelujejo centralne banke in nadzorni organi iz 28 jurisdikcij. BCBS je Basel III pripravil kot pravno nezavezujoče mednarodne standarde, ki se osredotočajo na mednarodno dejavne banke. V Evropski uniji se ti standardi izvajajo v obliki zavezujoče zakonodaje Evropske unije. Evropska unija se je namenoma odločila, da bo baselske standarde uporabljala za vse banke Evropske unije (in tudi investicijska podjetja), saj želi vzpostaviti močan enotni trg za vse banke s sedežem v Evropski uniji, ki so dejavne v 27 državah članicah Evropske unije, pa tudi po vsem svetu. Evropska unija je dejavno prispevala k razvoju standardov BCBS o kapitalu, likvidnosti in finančnem vzvodu. Pravila, uvedena v Evropski uniji, so v skladu s splošnimi cilji sporazuma Basel III, vendar so po potrebi prilagojena, da ustrezajo raznolikosti bančnega sistema na ravni Evropske unije in na nacionalni ravni. Pomemben pa je tudi vidik sorazmernosti v zvezi z manjšimi in domače usmerjenimi bankami (European Commission, brez datuma).

Relevantna zakonodaja (European Commission, brez datuma):

- Direktiva o kapitalskih zahtevah V (CRD V) - 2019/878/EU, ki predstavlja dopolnitev direktive o kapitalskih zahtevah IV (CRD IV) - 2013/36/EU
- Uredba o kapitalskih zahtevah II (CRR II) - 2019/876/EU, ki predstavlja dopolnitev uredbe o kapitalskih zahtevah (CRR) - 575/2013/EU

4.2 Kapitalska ureditev

Kapitalska ureditev temelji na treh komplementarnih stebrih (Bank for International Settlements, 2011):

- Prvi steber: Minimalne kapitalske zahteve (angl. Minimum capital requirements),
- Drugi steber: Regulativni nadzor (angl. Supervisory review) in
- Tretji steber: Tržna disciplina (angl. Market discipline).

Vsi trije stebri so med seboj tesno povezani. Regulativni nadzor (2. steber) tako poskuša zagotoviti, da je proces alokacije kapitala v okviru določanja minimalnih kapitalskih zahtev (1. steber) učinkovit, zanesljiv, pošten in pravilen, medtem ko tržna disciplina (3. steber) predstavlja vzpodbudo za banke in njihova vodstva k transparentnemu poslovanju in skrbnemu obvladovanju tveganj, nadzornike pa k izvajanju nadzora (Bank for International Settlements, 2011).

4.2.1 Prvi steber

Prvi steber predstavlja minimalne kapitalске zahteve. To je vzdrževanje regulativnega kapitala, izračunanega za tri glavne komponente tveganja, s katerimi se sooča banka: kreditno tveganje, operativno tveganje in tržno tveganje (Danielsson et al. 2001). V tabeli 3 so predstavljene glavne zahteve, ki jih morajo izpolnjevati banke Evropske unije.

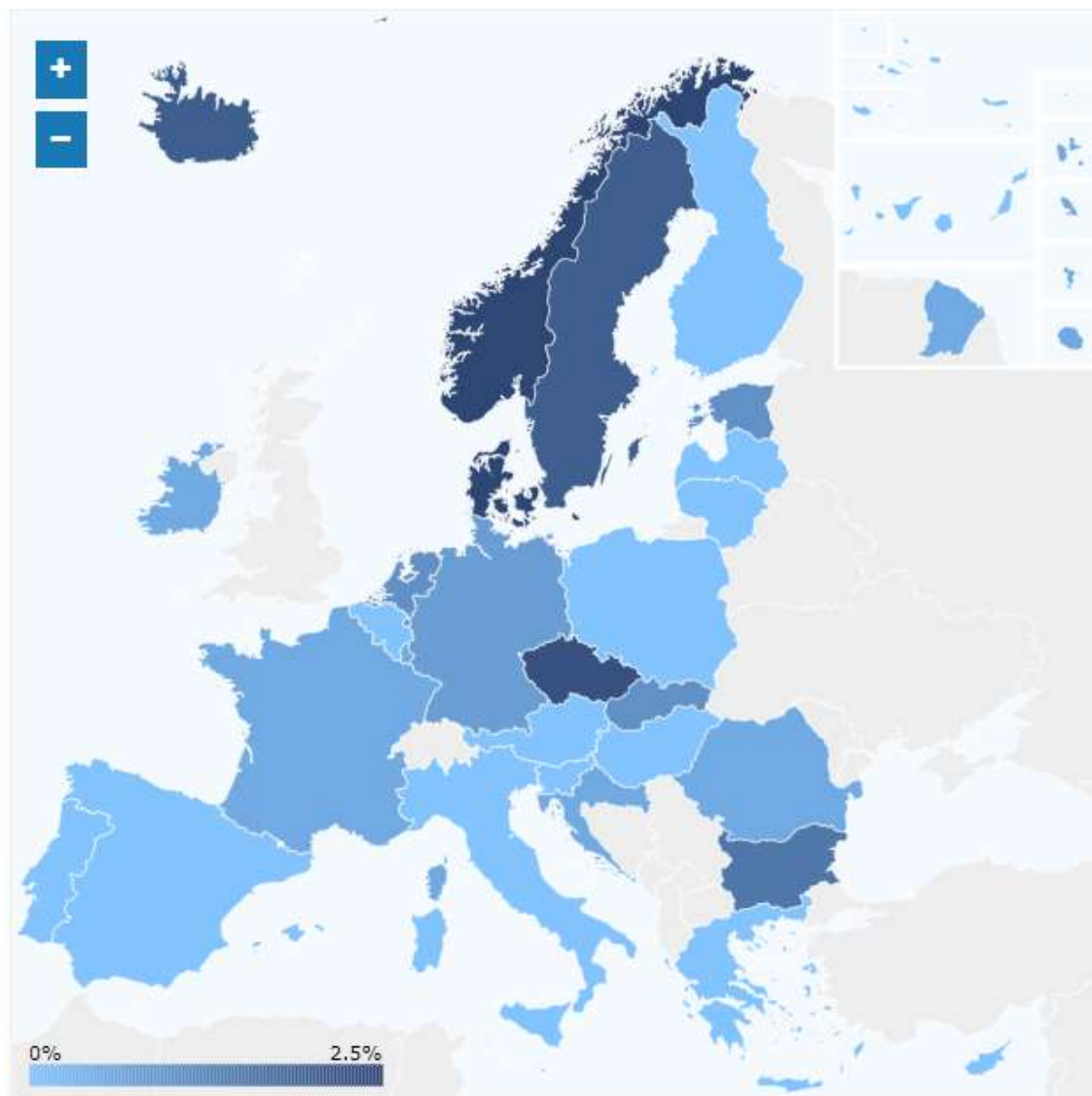
Tabela 3: Kapitalске zahteve za banke Evropske unije

Količnik kapitalске ustreznosti	Minimalno 8 odstotkov tveganju prilagojenih sredstev
Količnik kapitala prvega reda	Minimalno 6 odstotkov tveganju prilagojenih sredstev
Količnik navadnega lastniškega kapitala prvega reda	Minimalno 4,5 odstotka tveganju prilagojenih sredstev
Rezerva za ohranitev kapitala	2,5 odstotka tveganju prilagojenih sredstev
Proticiklična kapitalska rezerva	0-2,5 odstotka navadnega lastniškega kapitala
Količnik finančnega vzvoda	Višji od 3 odstotkov
Količnik likvidnostnega kritja	Minimalno 100 odstotkov
Količnik neto stabilnih virov financiranja	Minimalno 100 odstotkov

Vir: Bank for International Settlements (2013), Bank for International Settlements (2014), Bank for International Settlements (2019).

Na sliki 2 so prikazani odstotki sprejete proticiklične kapitalске rezerve po državah Evropskega gospodarskega prostora. Ta je najvišja na Norveškem (2,5 odstotka) in na Danskem (2,5 odstotka). Večina držav, ki ima to rezervo uvedeno, na dan pridobitve podatkov ni zahtevala, da je rezerva višja od 0 odstotkov. V letu 2023 pa je veliko držav že napovedala povišanje zahteve, z implementacijo do konca leta 2023 (European Systemic Risk Board, 2023a).

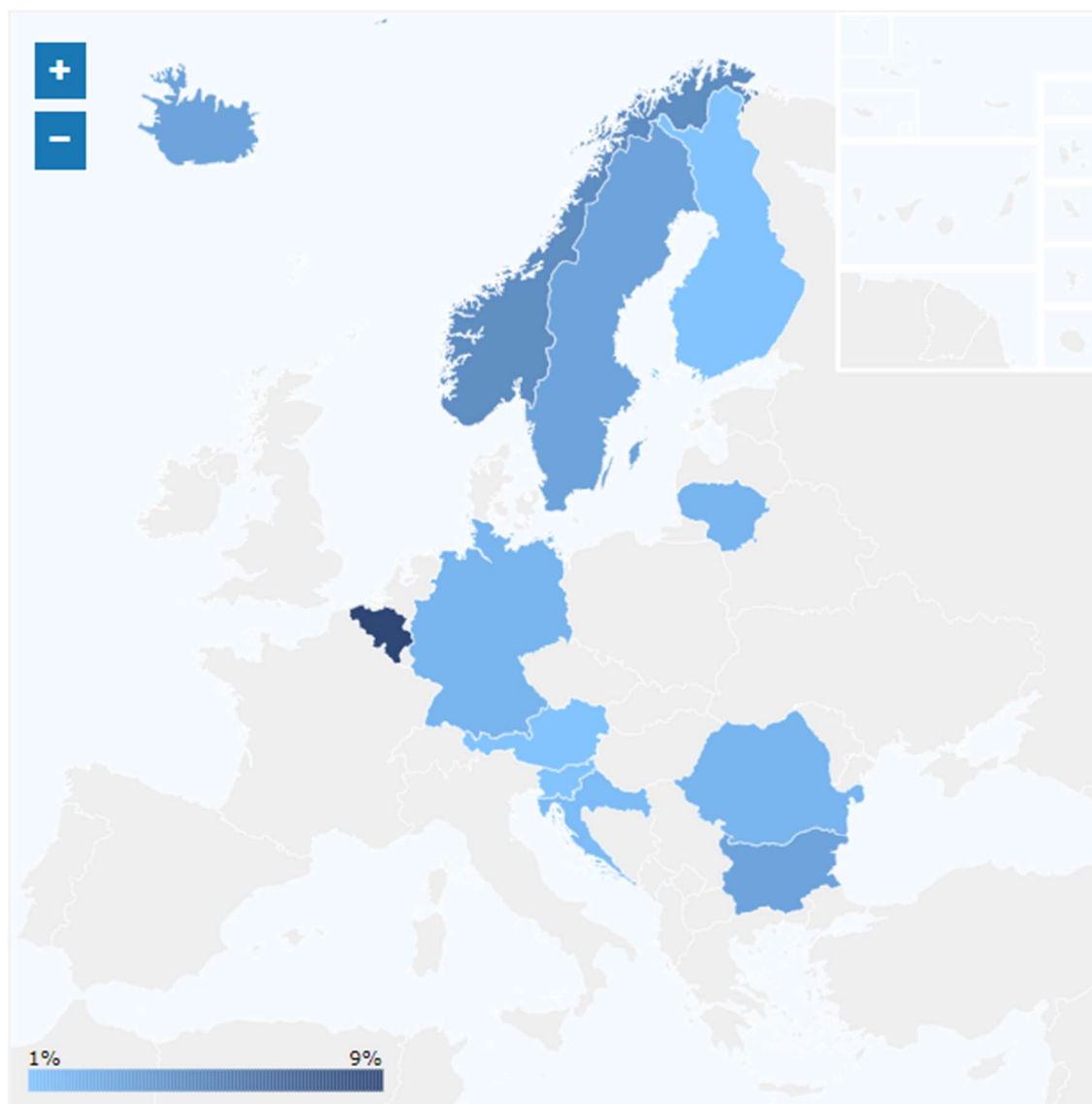
Slika 2: Proticiklične kapitalne rezerve Evropskega gospodarskega prostora na dan 3. julij 2023

Vir: European Systemic Risk Board (2023a).

Na sliki 3 je prikazan odstotek sprejetega blažilnika sistemskih tveganj po državah Evropskega gospodarskega prostora. Najvišji je v Belgiji (9 odstotkov) in na Norveškem (4,5 odstotka). Najnižji pa v Avstriji, na Finskem, v Lihtenštajnu in v Sloveniji (približno 1 odstotek). V primerjavi s proticiklično kapitalno rezervo, je blažilnik sistemskih tveganj sprejelo manjše število držav.

Slika 3: Blažilnik sistemskih tveganj Evropskega gospodarskega prostora na dan 31. maj 2023

Vir: European Systemic Risk Board (2023b).

4.2.2 Drugi steber

Zahteve drugega stebra so kapitalske zahteve, specifične za posamezne banke, ki se uporabljajo poleg minimalnih kapitalskih zahtev (znanih kot prvi steber), kadar te podcenjujejo ali ne pokrivajo določenih tveganj. Zahteve drugega stebra se določijo v okviru procesa nadzorniškega pregledovanja in ovrednotenja (angl. Supervisory Review and Evaluation Process – SREP). Te zahteve so pravno zavezujoče, in če jih institucije ne izpolnjujejo, so lahko predmet nadzorniških ukrepov (vključno s sankcijami) (European Central Bank, brez datuma).

Poleg izpolnjevanja zahtev drugega stebra se od institucij pričakuje, da bodo upoštevale tudi napotke drugega stebra (angl. Pillar 2 guidance), ki jih je izdala Evropska centralna banka. Napotki drugega stebra določajo raven kapitala, ki bi jo banka morala vzdrževati, da bi lahko vzdržala finančne šoke. V nasprotju z zahtevami drugega stebra napotki drugega stebra niso pravno zavezujoči, saj odražajo le pričakovanja nadzornikov. V skladu z Uredbo o kapitalskih zahtevah morajo velike institucije vsako leto razkriti svoje napotke drugega stebra (European Central Bank, brez datuma).

Poleg tega Evropska centralna banka nadaljuje s svojo nedavno prakso objavljanja konsolidiranih zahtev drugega stebra vseh pomembnih institucij, ki jih nadzoruje, potem ko je pridobila njihovo soglasje za objavo (European Central Bank, brez datuma).

4.2.3 Tretji steber

Cilj tretjega stebra baselskega okvira je spodbujati tržno disciplino z zahtevami glede razkritij za banke. To pomeni, da morajo banke redno javno razkrivati določene kvalitativne in kvantitativne informacije, bodisi kot del svojih finančnih poročil bodisi v ločenih poročilih po tretjem stebru (European Central Bank, 2022).

EBA je v skladu s svojimi pooblastili pripravil izvedbene tehnične standarde o razkritjih, ki zagotavljajo enotne predloge in tabele, ki jih lahko banke uporabljajo za primerljivo in dosledno poročanje informacij. Upoštevajo se spremembe Baselskih sporazumov in Uredbe o kapitalskih zahtevah (CRR) (European Central Bank, 2022).

V skladu z Baslom III je EBA odgovoren za ocenjevanje skladnosti bank z zahtevami glede razkritij iz tretjega stebra. V ta namen EBA med drugim izvaja letno usklajevanje, pri katerem primerja objavljene informacije iz tretjega stebra in podatke, ki jih banke poročajo nadzornikom. Kadar EBA ugotovi neskladja med obema podatkovnima nizoma, od bank zahteva, da informacije popravijo, kar na koncu izboljša kakovost razkritih podatkov. Vsebina tega usklajevanja se vsako leto spreminja glede na spremembe v predpisih, v okolju tveganj za banke in v nadzorniških prednostnih nalogah evropskega bančnega nadzora (European Central Bank, 2022).

5 RAZISKAVA SVETOVNE BANKE

5.1 O raziskavi

Pomemben prispevek k tej temi je posodobitev ankete BRSS za leto 2019. Anketa je edinstven nabor podatkov o bančni regulaciji in nadzoru po vsem svetu. Svetovna banka je v začetku leta 2000 ustvarila globalno podatkovno zbirko o bančni regulaciji in nadzoru (Barth, Caprio in Levine 2001). Druga posodobitev podatkovne zbirke je bila objavljena leta 2003, tretja leta 2007, četrta pa leta 2012. Sedanja posodobitev predstavlja peti val in

je bila dokončana leta 2019. Raziskava zajema informacije o 160 jurisdikcijah, 66 držav z visokim dohodkom in 93 držav v razvoju (World Bank, brez datuma).

Anketa je bila za posodobitev leta 2012 temeljito prenovljena, vendar zaradi primerljivosti več vprašanj iz ankete iz leta 2007 ni bilo spremenjenih. Druga vprašanja so bila preoblikovana, da bi dobili natančnejše odgovore. Dodanih je bilo več vprašanj, zlasti o makrobonitetni ureditvi in varstvu potrošnikov (World Bank, brez datuma).

Sedanja posodobitev anketnega vprašalnika temelji na prejšnjih krogih, hkrati pa doda nova vprašanja o zadnjih regulativnih dogodkih, ki so zaznamovali obdobje 2011–2016, kot so zahteve glede kapitala in likvidnosti Basel III, mehanizmi za reševanje bank in makrobonitetni nadzor. Konkretno, v primerjavi z anketo BRSS 2011-2012 (tj. 4. krog) je 91 novih vprašanj in nov razdelek o islamskem bančništvu, s čimer je skupno število vprašanj 361. Le dve vprašanji sta bili opuščeni, 12 vprašanj v zadnjih dveh raziskavah pa se ne ujema popolnoma. Pri zasnovi in dopolnitvah ankete je bilo uporabljeno strokovno znanje nadzornikov in raziskovalcev. Večina vprašanj je bila preoblikovana ali spremenjena, da bi se izboljšala jasnost in zmanjšali problemi v zvezi z napakami pri merjenju. Končni seznam vprašanj, vključenih v peti val ankete BRSS, odraža povratne informacije več bančnih strokovnjakov, tako znotraj kot zunaj Svetovne banke, ki so predlagali preoblikovanje vprašanj iz prejšnjega vala in vključitev novih vprašanj (Anginer, Bertay, Cull, Demirgüç-Kunt & Mare, 2019).

Anketni vprašalnik je bil objavljen marca 2017 s pomočjo platforme za anketiranje Qualtrics. Poslan je bil direktorjem enot bančnega nadzora ali ustreznim uradnikom v organih bančnega nadzora. Trideset agencij se je odločilo, da svoje odgovore pošljejo na tiskanem izvodu vprašalnika. Da bi omejili napake pri kodiranju, je raziskovalna skupina redno komunicirala z nacionalnimi organi in pojasnjevala predvideni pomen anketnih vprašanj. Ekipa za raziskavo je preverila vsako predložitev, z ustreznimi agencijami pa so bili opravljeni nadaljnji ukrepi za razjasnitev vseh vprašanj, ki so nastala zaradi nasprotujočih si odgovorov na različna vprašanja ali skladnosti med odgovori v sedanjih in prejšnjih raziskavi. Podatki so bili pripravljene v letu 2019 (World Bank, brez datuma).

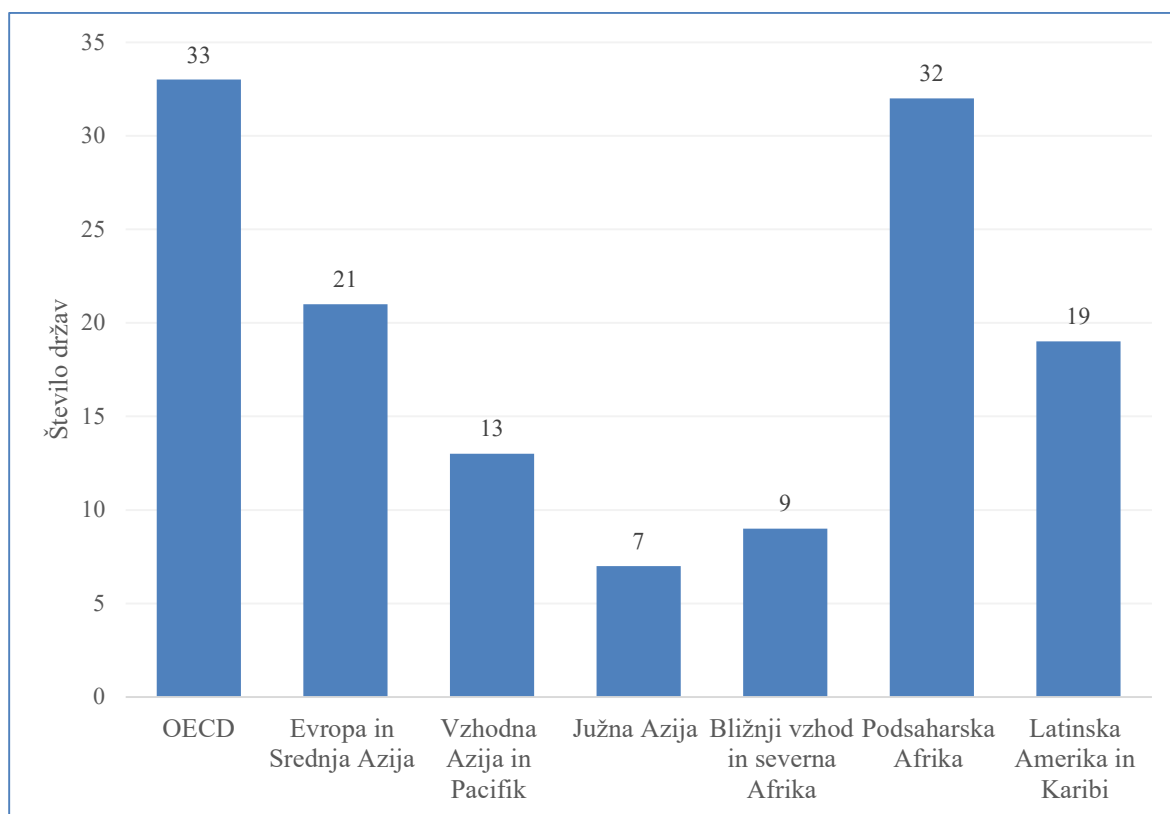
V prilogi 1 je seznam držav, ki so vključene v raziskavi. Države so razdeljene v naslednje skupine (Anginer, Bertay, Cull, Demirgüç-Kunt & Mare, 2019):

- OECD
- Evropa in Srednja Azija
- Vzhodna Azija in Pacifik
- Južna Azija
- Bližnji vzhod in severna Afrika
- Podsaharska Afrika
- Latinska Amerika in Karibi

- Offshore finančna središča³

Delitev držav v skupine omogoča lažji prikaz in razumevanje rezultatov. Skupine so povzete po Anginer, Bertay, Cull, Demirgüç-Kunt in Mare (2019). Na sliki 4 je prikazano število držav v posamezni skupini vključeni v raziskavo. Največ držav je vključenih v skupini OECD in skupini Podzaharska Afrika. Najmanj pa v skupini Južna Azija.

Slika 4: Število držav po skupinah

Opomba: graf temelji na podatkih iz leta 2016 za 159 držav, države Offshore finančnih središč niso predstavljene

Vir: World Bank (brez datuma).

Offshore finančna središča so opredeljena kot države ali jurisdikcije, ki zagotavljajo finančne storitve nerezidentom v obsegu, ki ni sorazmeren z velikostjo in financiranjem domačega gospodarstva. Offshore se ne nanaša na lokacijo središča, saj se mnogi nahajajo na kopnem, temveč na dejstvo, da so največji uporabniki Offshore finančnega središča nerezidenti. Mednarodni denarni sklad (angl. International Monetary Fund – IMF) uvršča Offshore finančna središča v tretji razred finančnih centrov.

³ Offshore finančna središča po klasifikaciji Odbora za finančno stabilnost (2010) (Anginer, Bertay, Cull, Demirgüç-Kunt & Mare, 2019)

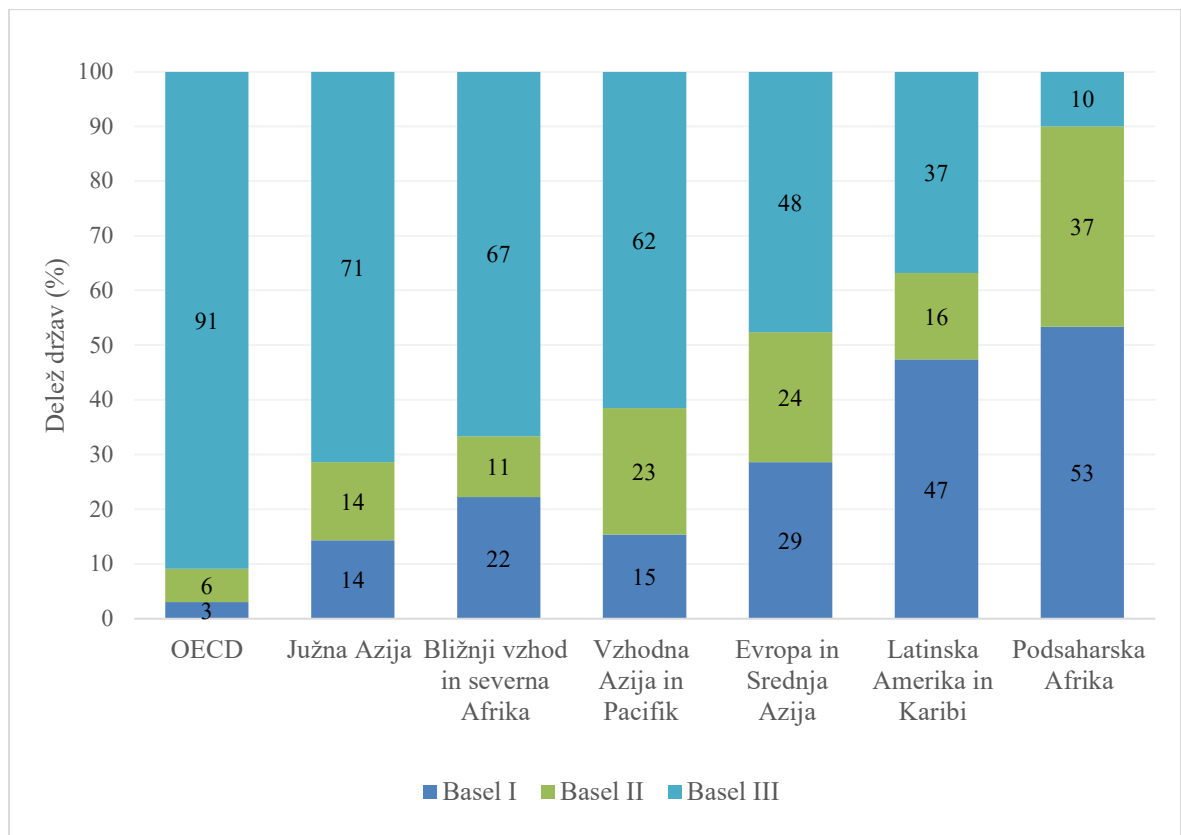

5.2 Adaptacija bančne regulacije po globalni finančni krizi

V anketi BRSS 2019 so vse države poročale, da uporabljajo enega od baselskih režimov, vendar jih je veliko še vedno uporabljalo Basel I ali Basel II. Države z visokimi dohodki so Basel III sprejele hitreje kot države s srednjimi in nizkimi dohodki. Leta 2016 je Basel III uporabljalo 85 odstotkov držav z visokimi dohodki, sledila je približno polovica držav z višjimi srednjimi dohodki in tretjina držav z nižjimi srednjimi dohodki. Samo ena država z nizkimi dohodki, Nepal, je poročala, da uporablja Basel III.

Slika 5 prikazuje delež držav, ki upoštevajo posamezne baselske režime po posamezni regiji. Vse države v skupini OECD ne uporabljajo Basla III. Čile sledi Baslu I, Avstrija in Latvija pa Baslu II.

Slika 5: Delež držav, ki upoštevajo posamezne baselske režime, po regijah

Opomba: graf temelji na podatkih iz leta 2016 za 132 držav, države Offshore finančnih središč niso predstavljene

Vir: World Bank (brez datuma).

Uvedba sporazuma Basel III se je med regijami zelo razlikovala. Leta 2016 je več kot dve tretjini držav v Južni Aziji ter na Bližnjem vzhodu in v severni Afriki poročalo, da uporabljajo Basel III. Nasprotno je bilo sprejetje baselskih standardov počasno v regijah Latinske Amerike in Karibov ter Podsaharske Afrike, kjer je leta 2016 skoraj polovica držav še naprej uporabljala Basel I. Na splošno države v isti regiji običajno uporabljajo

isti baselski režim. Ta vzorec je v skladu z dokazi iz 102 držav, ki kažejo, da je večja verjetnost, da bo država izvedla reforme na področju nadzora finančnega sektorja, če takšne reforme izvajajo tudi bližnje države (Masciandaro & Romelli, 2018).

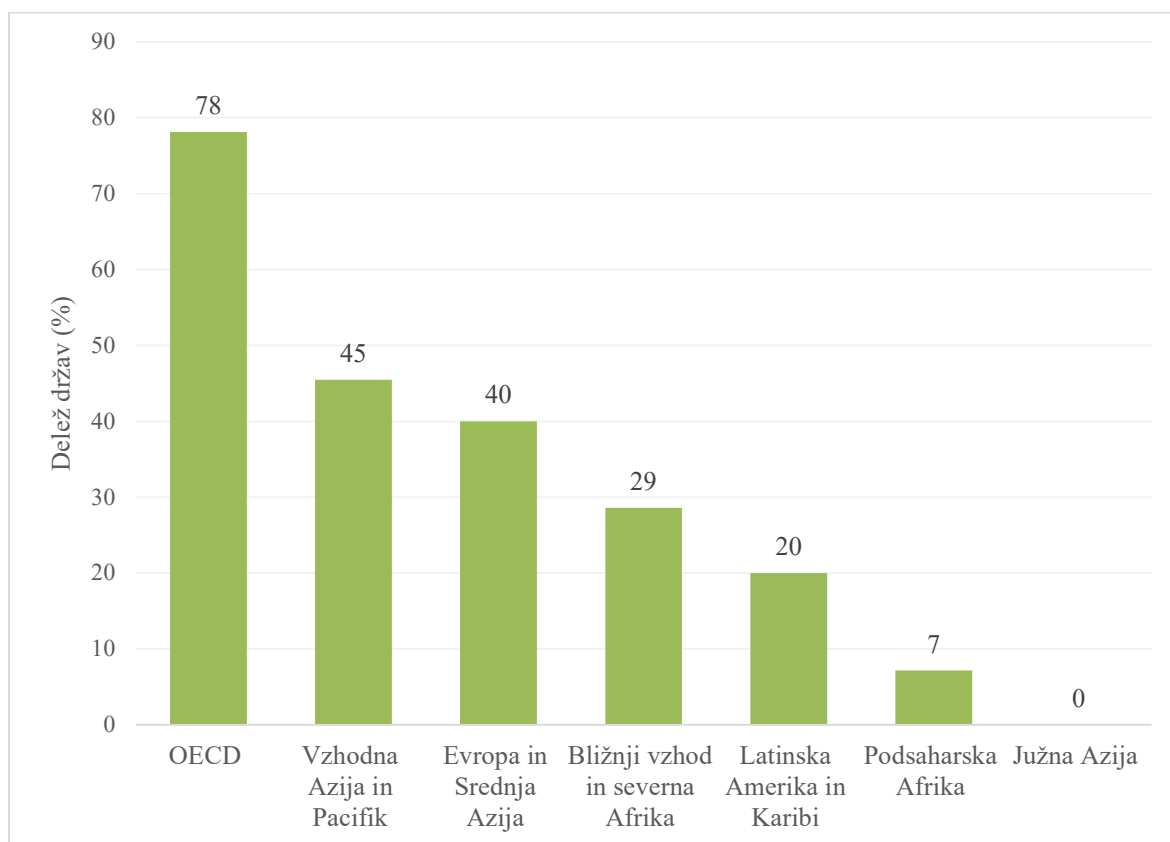
Basel II in Basel III sta bila zasnovana tako, da sta ustrezala potrebam zahtevnejših bančnih sektorjev članic Baselskega odbora. Zato so lahko pravila, predlagana v okviru teh sporazumov, preveč zapletena za bančne sektorje v številnih državah v razvoju. Zanašanje sporazumov Basel II in III na tržno disciplino in močno nadzorno zmogljivost lahko celo negativno vpliva na bančne sektorje držav s šibkejšim institucionalnim okoljem in kjer sta tržna disciplina in nadzorna zmogljivost majhni (Barth, Caprio & Levine, 2008). Zaradi slabega nadzora nad bankami lahko regulatorji postanejo popustljivi, banke pa so lahko v skušnjavi, da prevzamejo večje tveganje.

Na podlagi študij primerov in podatkov med državami Beck, Jones in Knaack (2018) raziskujejo, zakaj se države v razvoju, ki niso članice Baselskega odbora, odločijo sprejeti Basel II ali III. V mnogih primerih želijo države pokazati sofisticiranost in močne domače regulativne standarde. Sosednje države lahko igrajo vlogo v obliki vrstniškega pritiska ali vrstniškega učenja. Tudi mednarodne organizacije, kot sta Svetovna banka in Mednarodni denarni sklad, običajno priporočajo državam, da sprejmejo Basel II ali Basel III.

Kljub temu se zdi, da so regulatorji v državah v razvoju pri sprejemanju elementov Basla II in III sledili načelu sorazmernosti. Beck, Jones in Knaack (2018), Hohl, Sison, Stastny in Zamil (2018) ter Jones in Zeitz (2017) dokumentirajo, da čeprav številne države, ki niso članice Banke za mednarodne poravnave, sprejemajo ukrepe za uvedbo Basla II, se regulatorji previdno odločajo, katere komponente bodo sprejeli. Zaradi zapletenosti baselskih standardov države nečlanice morda nimajo potrebne infrastrukture ali nadzorne zmogljivosti za učinkovito spremljanje skladnosti. Poleg tega koristi Basla II morda ne bodo nadomestile stroškov izvajanja v državah z le nekaj velikimi mednarodnimi bankami.

Podatki iz ankete BRSS 2019 kažejo dosledne vzorce, saj so bolj zapletene dodatke Basla II in III sprejele samo države z bolj sofisticiranimi bančnimi sektorji (Anginer, Bertay, Cull, Demirgüç-Kunt & Mare, 2019). Čeprav so vse države, ki souporabljajo Basel II in III, poročale, da se zanašajo na standardni pristop za merjenje kreditnega tveganja (ki je precej podoben preprostemu pristopu tveganju prilagojenih sredstev, uporabljenem v Baslu I), je sprejetje bolj zapletenega pristopa, ki temelji na notranjih ocenah (angl. Internal ratings-based- IRB) močno povezano z dohodkom - z zelo nizkimi do ničelnimi stopnjami sprejetja med državami Latinske Amerike in Karibov, podsaharske Afrike in južne Azije, kar je razvidno tudi na sliki 6.

Slika 6: Delež držav, ki so sprejele pristop na podlagi notranjih bonitetnih ocen, po regijah

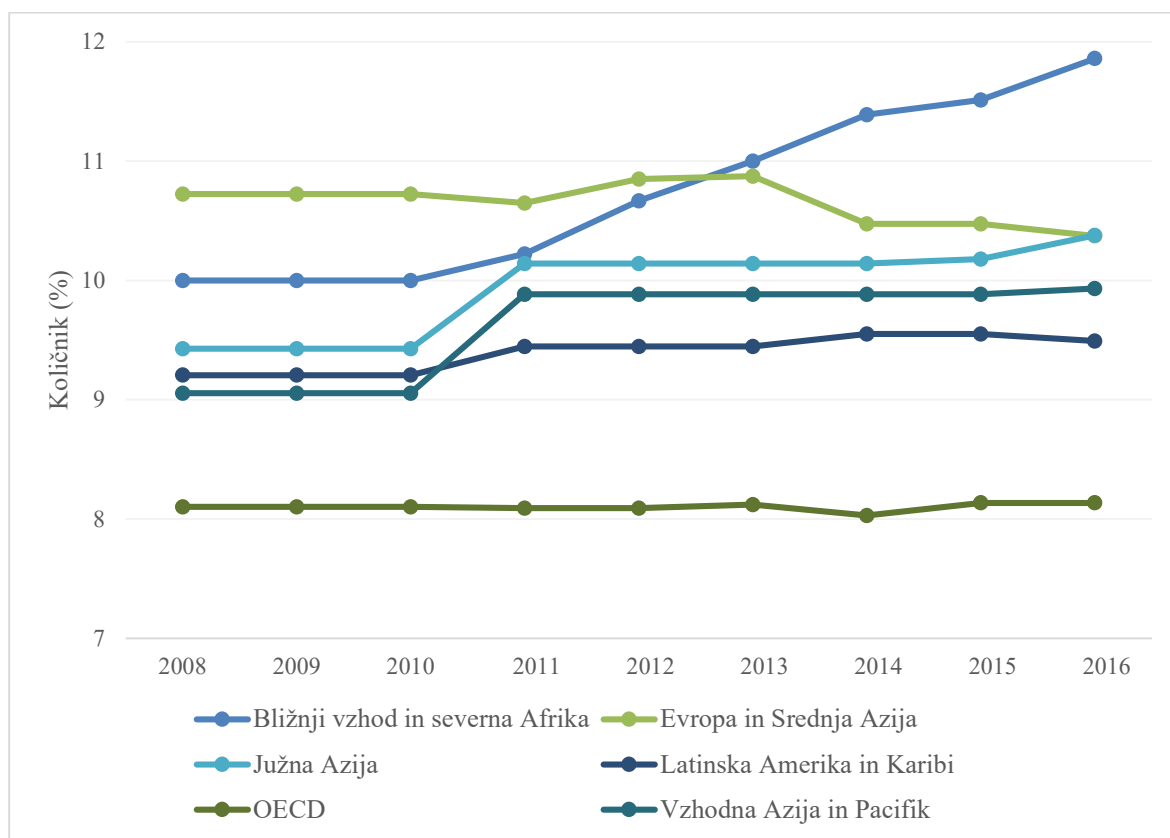

Opomba: graf temelji na podatkih iz leta 2016 za 95 držav, ki so uvedle Basel II ali Basel III. Države Offshore finančnih središč niso predstavljene

Vir: World Bank (brez datuma).

Izboljšanje kakovosti in količine bančnega kapitala lahko ublaži negativne učinke pomanjkanja nadzornih zmogljivosti in razpoložljivosti informacij. To dejstvo je še posebej pomembno za države v razvoju, kjer sta regulacija in nadzor bank lahko pretirano draga. Kot je razvidno iz slike 7, so kapitalske zahteve v razvitih državah (kot je regija OECD) nižje in konstantne skozi leta. V manj razvitih regijah pa so na precej višji ravni in skozi leta še naraščajo (na primer regija Bližnjega vzhoda in severne Afrike).

Slika 7: Minimalni zahtevani količnik kapitalske ustreznosti (kot odstotek tveganju prilagojene aktive)

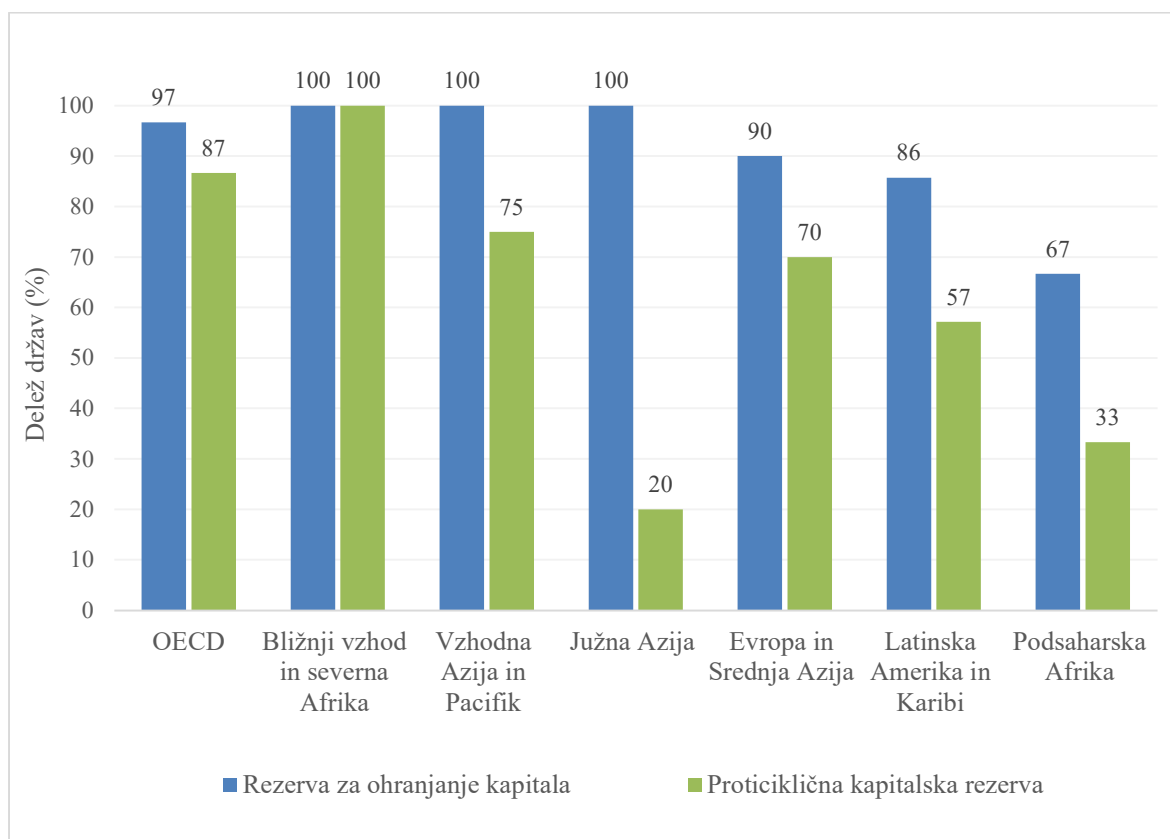

Opomba: graf temelji na podatkih iz leta 2010 za 103 držav in podatkih iz leta 2016 za 130 držav. Države Offshore finančnih središč niso predstavljene.

Vir: World Bank (brez datuma).

Večina držav Basel III ima rezervo za ohranjanje kapitala, vendar je le približno 70 odstotkov uvedlo proticiklično kapitalsko rezervo. Na sliki 8 lahko med regijami primerjamo delež držav, ki so sprejele rezervo za ohranjanje kapitala oziroma proticiklično kapitalsko rezervo. V večini regij so praktično vse države Basla III poročale, da so leta 2016 imele rezervo za ohranjanje kapitala. Izjemi sta regiji Latinska Amerika in Karibi in Podsaharska Afrika, v katerih je le tri četrtine oziroma dve tretjini držav Basel III uvedlo rezervo za ohranjanje kapitala. Stopnje sprejetja proticiklične kapitalske rezerve so nižje v vseh regijah, razen v regiji Bližnji vzhod in severna Afrika. Bližnji vzhod in severna Afrika je edina regija, v kateri so leta 2016 vse države, vključene v Basel III, poročale o uporabi obeh rezerv. Čeprav 70 odstotkov držav Basel III poroča o uvedbi proticiklične kapitalske rezerve, je bila ta rezerva za večino držav konec leta 2016 neuporabljena. Le 15 odstotkov držav s to rezervo poroča, da so imele v tem času vrednost rezerve nad nič.

Slika 8: Delež držav s kapitalskimi rezervami, po regijah

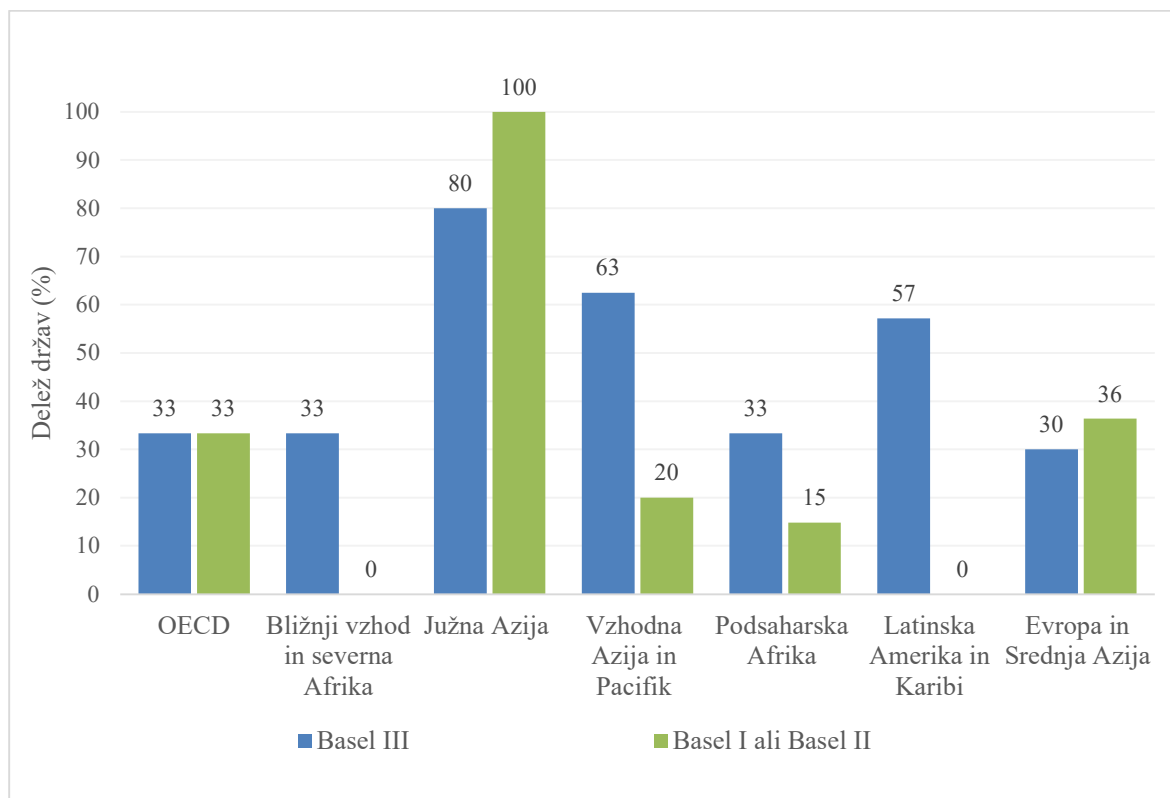

Opomba: graf temelji na podatkih iz leta 2016 za 69 držav, ki so uvedle Basel III. Države Offshore finančnih središč niso predstavljene. Podatki o proticiklični kapitalski rezervi se nanašajo na to, da je ta rezerva vzpostavljena, tudi če trenutno ni v uporabi.

Vir: World Bank (brez datuma).

V letu 2016 je imelo razen držav iz Južne Azije in Vzhodne Azije in Pacifika razmeroma malo držav s Baslom III uvedeno zahtevo po količniku finančnega vzvoda, kot je razvidno na sliki 9. V regijah Južna Azija ter Vzhodna Azija in Pacifik je 80 oziroma 63 odstotkov držav z Baslom III poročalo, da imajo zahtevo glede količnika finančnega vzvoda. V drugih regijah pa je bil odstotek držav Basel III s takšno zahtevo nižji in se je gibal med 30 in 57 odstotki. Zanimivo je, da imajo nekatere države, ki sledijo Baslu I ali II, tudi zahteve glede količnika finančnega vzvoda, predvsem v Južni Aziji. V regijah Južne Azije ter Evrope in Srednje Azije je odstotek držav z zahtevo po količniku finančnega vzvoda večji med državami, ki sledijo Baslu I in II, kot med državami, ki sledijo Baslu III. Višina zahtevanega minimalnega količnika finančnega vzvoda je za države Basel III običajno 3-odstotna, pri čemer nekatere uporabljajo višje količnike, do 5 odstotkov. Za države, ki niso Basel III, pa znaša 5 ali 6 odstotkov, do največ 10 odstotkov (Tadžikistan).

Slika 9: Delež držav z zahtevo glede stopnje finančnega vzvoda, po regijah in baselskem režimu

Opomba: graf temelji na podatkih iz leta 2016 za 69 držav, ki so uvedle Basel III in 63 držav, ki so uvedle Basel I ali Basel II. Države Offshore finančnih središč niso predstavljene.

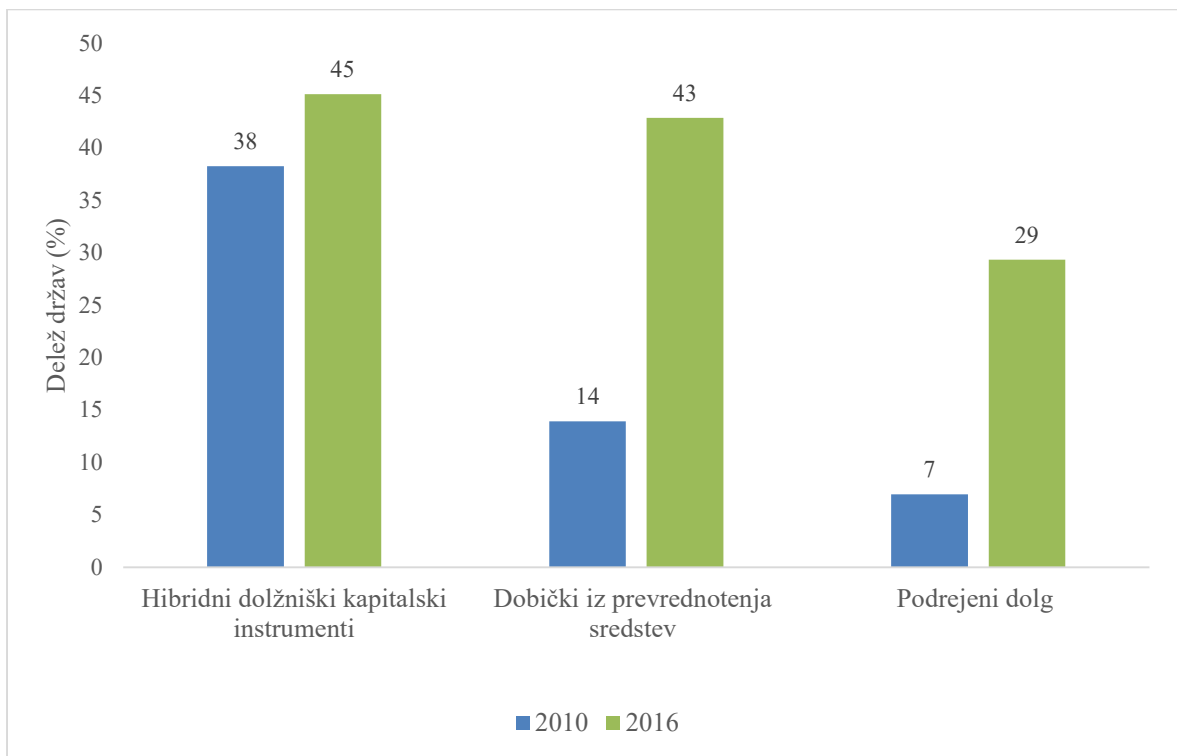
Vir: World Bank (brez datuma).

Basel III je državam nedvomno povečal stroške skladnosti in poročanja, zaradi česar so nekatere sprejele sorazmerne okvire za regulacijo bank. Nekateri elementi Basla III, kot je uvedba likvidnostnih zahtev, lahko bistveno prispevajo k povečanju regulativnega bremena za banke, saj nadzorniki potrebujejo več podatkov za spremljanje in preverjanje teh elementov. Nekatere države zato uporabljajo ali razmišljajo o sorazmernih ureditvah, ki nekatere banke izvzemajo iz nekaterih standardnih (baselskih) regulativnih zahtev in določajo alternativna pravila za kvalificirane banke. Brazilija, Evropska unija, Japonska, Švica, Združene države Amerike in posebna upravna regija Hongkong na Kitajskem na primer uporabljajo standardni baselski okvir samo za banke, ki so večje od določene velikosti; od teh pa Brazilija in Združene države Amerike uporabljajo okvir samo za banke z dovolj velikim obsegom poslovanja v tujini (Castro Carvalho, Hohl, Raskopf & Ruhnau, 2017).

Zdi se, da je opredelitev kapitala prvega reda v nekaterih državah sčasoma postala ohlapnejša, kar kaže, da baselski okviri dopuščajo diskrecijsko pravico. Basel III si je

prizadeval povečati kakovost kapitala z odpravo kapitala tretjega reda in z zvišanjem deleža kapitala prvega reda v primerjavi s kapitalom drugega reda. Vendar pa tako kot Basel II tudi smernice Basel III omogočajo, da se nekateri finančni instrumenti, ki niso navadni kapital, štejejo kot kapital prvega reda. Zanimivo je, da se zdi, da so nadzorniki sčasoma spremenili način uporabe teh smernic. Leta 2016 je večji odstotek držav dovolil, da se hibridni dolžniški kapitalni instrumenti, dobički iz prevrednotenja sredstev in podrejeni dolg štejejo kot kapital prvega reda kot leta 2010. Pri tem je sprememba največja pri dobičkih iz prevrednotenja sredstev. Delež držav, ki dovoljujejo, da se ta postavka šteje kot kapital prvega reda, se je povečal s 14 v letu 2010 na 43 v letu 2016, kot je razvidno iz slike 10.

Slika 10: Odstotek držav, ki dovoljujejo naslednje finančne instrumente kot del kapitala prvega reda, 2010 in 2016

Opomba: graf temelji na podatkih iz leta 2010 za 115 držav in podatkih iz leta 2016 za 133 držav. Države Offshore finančnih središč niso predstavljene.

Vir: World Bank (brez datuma).

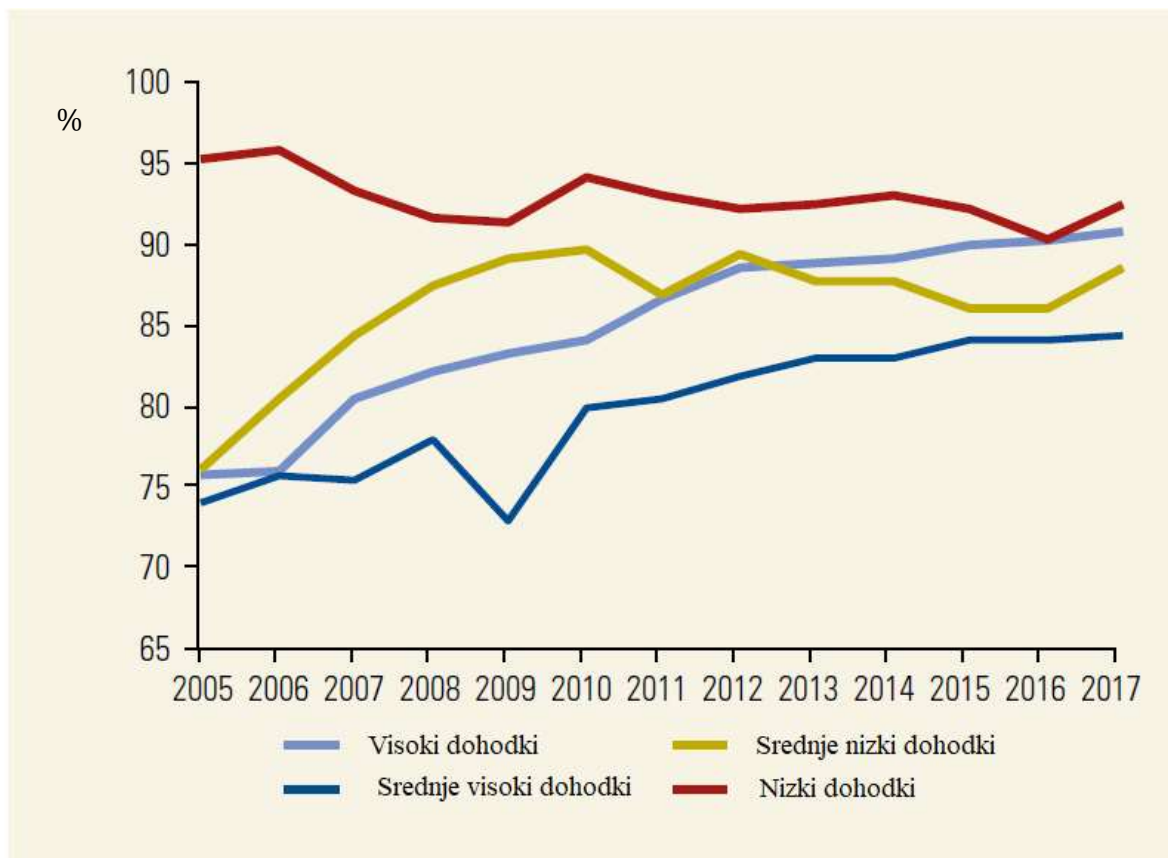
V praksi se zdi, da je večina kapitala prvega reda, ki ga imajo banke, navadni lastniški kapital. Sistematičnih in celovitih informacij o tem, katere vrste instrumentov so vključene v kapital prvega reda bank, ni. Bankscope, ki zbira podatke iz bilanc stanja bank, vključuje informacije o hibridnem kapitalu in podrejenem dolgu, vendar podatkov o več kot 90 odstotkih bank, ki v Bankscopu poročajo o kapitalu prvega reda, ni. Nasprotno pa so za večino bank na voljo podatki o navadnem lastniškem kapitalu. Vrednosti navadnega lastniškega kapitala, o katerih poroča Bankscope, so blizu skupne

vrednosti poročanega kapitala prvega reda, kar kaže na to, da je večina kapitala prvega reda navadni lastniški kapital. Ta ugotovitev je enaka v državah, ki dovoljujejo, da se druge vrste instrumentov štejejo kot kapital prvega reda (World Bank, 2020).

5.3 Učinki kapitalske regulacije po krizi

V državah z visokim in srednjim dohodkom se je razmerje med kapitalom prvega reda in celotnim regulatornim kapitalom od globalne finančne krize povečalo. Od leta 2005 do leta 2017 se je razmerje med kapitalom prvega reda in celotnim regulatornim kapitalom v državah z visokim dohodkom povečalo s 75 na približno 90 odstotkov, v državah s srednjim dohodkom pa s 75 na približno 85 odstotkov, kot je razvidno iz slike 11 (Cohen & Scatigna, 2016).

Slika 11: Kapital prvega reda glede na celotni regulatorni kapital, po dohodkovnih skupinah držav

Prirejeno po World Bank (2020).

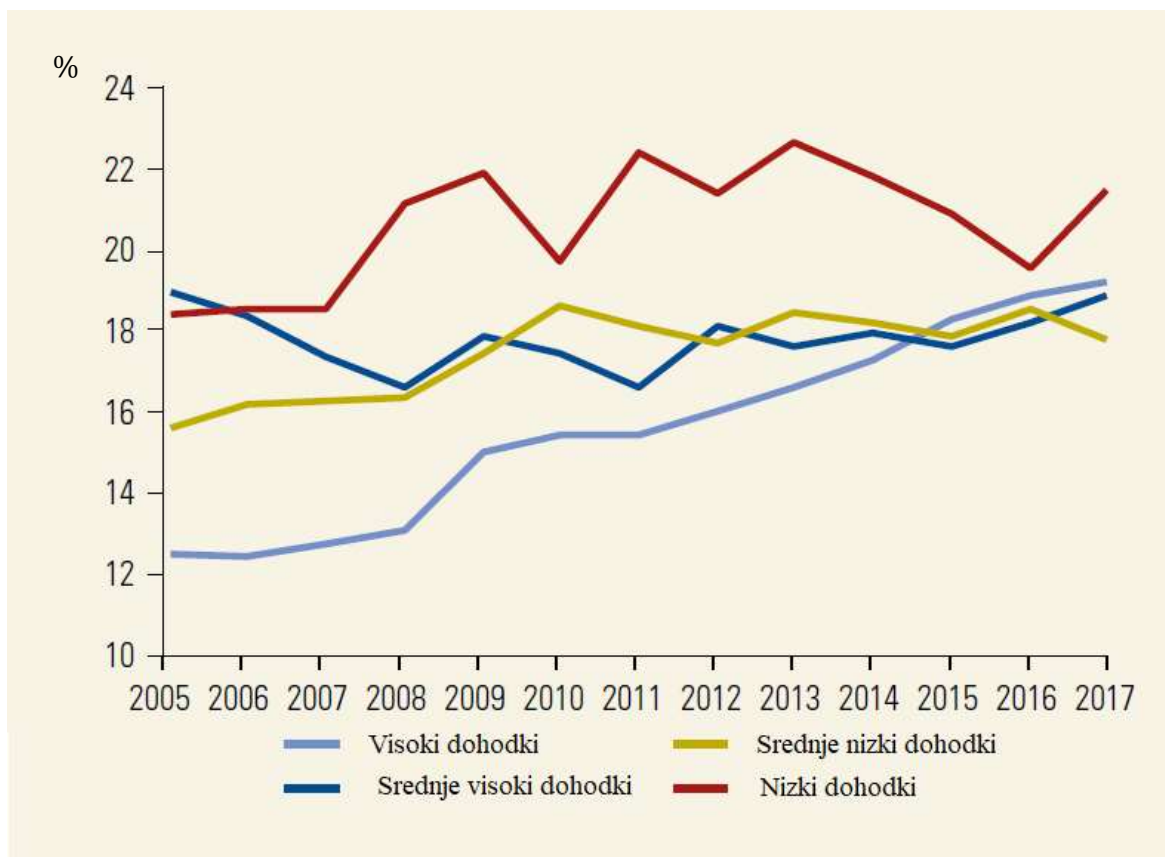
V državah z nizkimi dohodki se razmerje med kapitalom prvega reda in celotnim regulatornim kapitalom od leta 2005 ni veliko spremenilo, čez celotno obdobje pa je bilo na povišani ravni (več kot 90 odstotkov). Ti podatki iz kazalnikov finančne trdnosti Mednarodnega denarnega sklada ne vključujejo razčlenitve kapitala prvega reda, zato ni

jasno, ali povečanje kapitala prvega reda izhaja iz navadnega lastniškega kapitala ali iz drugih vrst kapitala. Glede na podatke bančnih bilanc stanja za obdobje 2009-2012 iz portala Bankscope, pri 101 veliki banki v 23 jurisdikcijah, ki so večinoma države OECD, pa se je povečal navadni lastniški kapital. Približno dve tretjini povečanja navadnega lastniškega kapitala sta izhajali iz višjih zadržanih dobičkov, druga tretjina pa iz drugih virov, vključno z izdajo novih delnic (Cohen & Scatigna, 2016).

V državah z visokim dohodkom je razmerje med kapitalom in tveganju prilagojenimi sredstvi po globalni finančni krizi doseglo razmerje držav s srednjim dohodkom. V državah z visokim dohodkom je bilo razmerje med regulativnim kapitalom in tveganju prilagojenimi sredstvi pred krizo nižje kot v državah s srednjim in nizkim dohodkom - približno 12 odstotkov v primerjavi s 16-18 odstotki, kot je razvidno iz slike 12. Po krizi so države z visokim dohodkom dohitele države s srednjim dohodkom: tako v državah z visokim kot v državah s srednjim dohodkom je razmerje med regulatornim kapitalom in tveganju prilagojenimi sredstvi v letu 2017 približno 18-odstotno. Države z nizkimi dohodki so povečale razmerje med regulatornim kapitalom in tveganju prilagojenimi sredstvi na 22 odstotkov (World Bank, 2020).

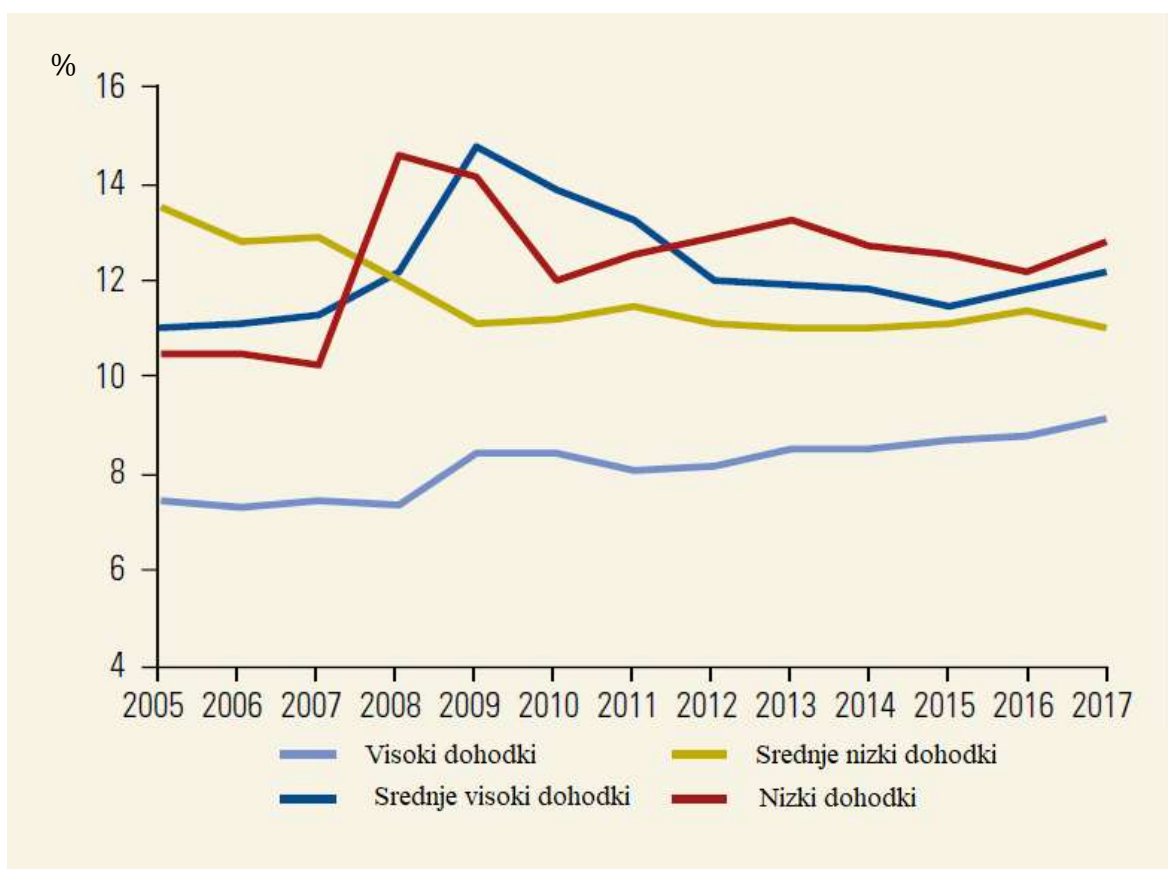
Slika 12: Skupni regulatorni kapital glede na tveganju prilagojena sredstva, po dohodkovni skupini države

Prirejeno po World Bank (2020).

Razmerje med kapitalom in celotnimi sredstvi pa se je povečalo precej manj. Države z visokimi dohodki so začele tudi z nižjim količnikom finančnega vzvoda (opredeljenim kot razmerje med regulativnim kapitalom in skupnimi sredstvi), ki je znašal približno 7 odstotkov, v primerjavi z 11-14 odstotki v državah s srednjimi in nizkimi dohodki, kot je razvidno iz slike 13. V državah z visokimi dohodki se je količnik finančnega vzvoda nekoliko povečal in je leta 2017 znašal 9 odstotkov, vendar je bil še vedno nižji kot v državah s srednjimi in nizkimi dohodki. Tudi v drugih državah se je finančni vzvod povečal, razen v državah z nižjimi srednjimi dohodki kjer se je nekoliko zmanjšal (World Bank, 2020).

Slika 13: Celotni regulatorni kapital glede na skupna sredstva (razmerje finančnega vzvoda), po dohodkovni skupini države

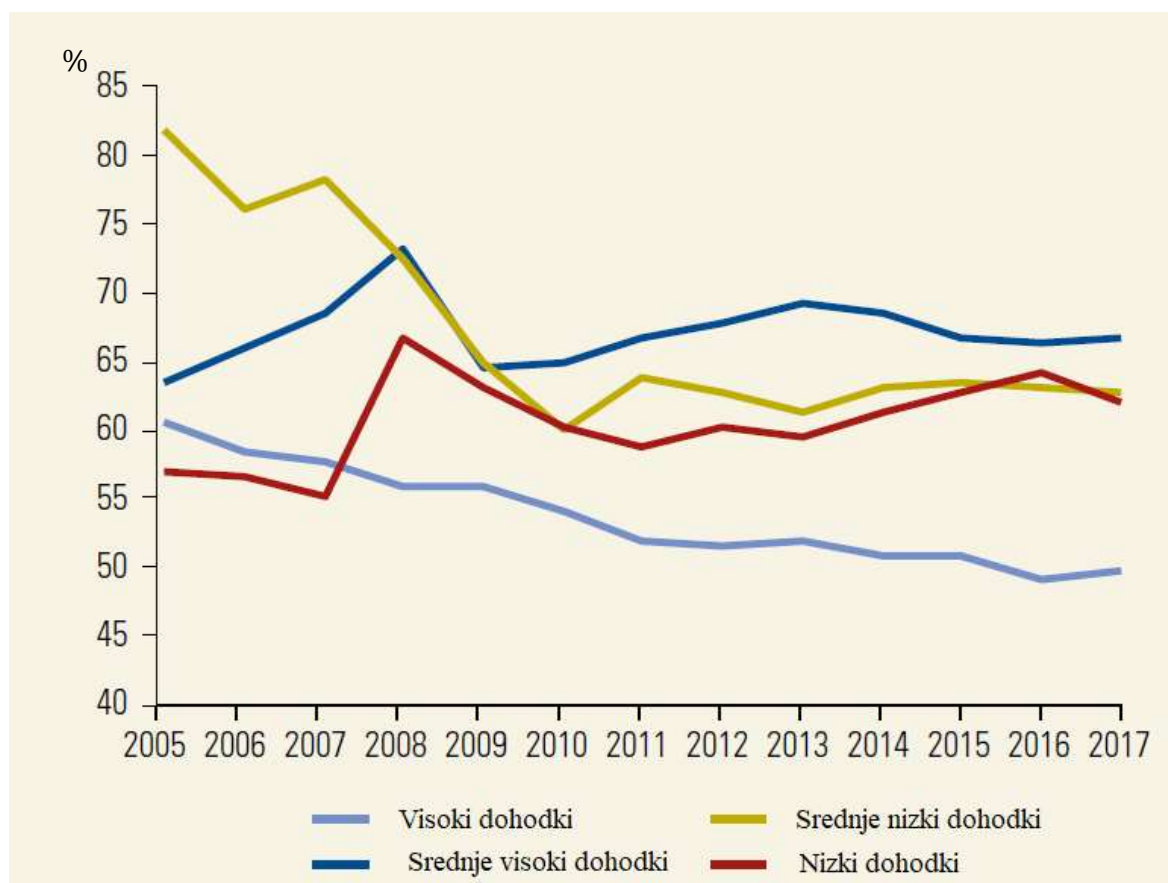

Prirejeno po World Bank (2020).

V državah z visokimi dohodki se je razmerje med tveganju prilagojenimi sredstvi in skupnimi sredstvi stalno zmanjševalo, in sicer z 61 odstotkov v letu 2005 na 50 odstotkov v letu 2017. V državah s srednjimi in nizkimi dohodki je to razmerje ostalo višje: leta 2017 je znašalo približno 65 odstotkov, kot je razvidno iz slike 14. V skladu s temi številkami Cohen in Scatigna (2016) ugotavljata, da so velike banke med letoma 2009 in 2012 povečale skupna sredstva, vendar so se tveganju prilagojena sredstva povečala manj kot skupna sredstva. Zmanjšanje tveganju prilagojenih sredstev glede na skupno aktivo

bi lahko bilo posledica preusmeritve k varnejšim sredstvom. Vendar so iz Bankscopta in kazalnikov finančne trdnosti na voljo le delni podatki o imetjih sredstev bank, zato ne moremo preveriti, ali je prišlo do takšnega premika k varnejšim sredstvom. Alternativna razlaga za zmanjšanje tveganju prilagojenih sredstev glede na celotna sredstva je, da so banke prilagodile svoje interne modele tveganj tako, da so znižale uteži tveganja (World Bank, 2020).

Slika 14: Tveganju prilagojena sredstva glede na skupna sredstva po dohodkovni skupini države

Prirejeno po World Bank (2020).

Čeprav je bil Basel III sprejet predvsem v državah z visokim dohodkom, je vplival tudi na posojanje v državah v razvoju, saj banke prilagajajo svoja sredstva in čezmejno poslovanje. Berrospide, Correa, Goldberg in Niepmann (2017) na primer ugotavljajo, da je strožja kapitalska regulacija v Združenih državah Amerike zmanjšala posojanje velikih ameriških globalnih bank v drugih državah. Hkrati se zdi, da visoke kapitalske zahteve spreminjajo tudi to, komu banke posojajo v drugih državah. Ongena, Popov in Udell (2013) analizirajo poslovna posojila 155 bank podjetjem v 16 državah regije Evrope in Srednje Azije, kjer so se podružnice bank običajno bolj zanašale na financiranje s strani matičnih družb kot v drugih regijah, kot je Latinska Amerika in Karibi. Ugotavljajo, da so višje minimalne kapitalske zahteve na domačih trgih povezane z nižjimi standardi

bančnega posojanja v tujini (več posojil nepreglednim podjetjem, ne pa tudi drugim podjetjem). Ta ugotovitev lahko pomeni, da banke izkoriščajo ohlapnejše predpise države gostiteljice, da bi v tujini nadomestile nezmožnost dajanja posojil z visokim tveganjem in visokim donosom doma (World Bank, 2020).

Podatki kažejo, da je Basel III upočasnil tudi bančno posojanje v državah, ki so ga sprejele, vsaj kratkoročno. Več študij je za ekstrapolacijo učinka Basla III na kreditiranje uporabilo ekonomske modele in empirične rezultate iz obdobja pred sprejetjem Basla III (Cosimano & Hakura, 2011; Gambacorta, 2011; Bank for International Settlements, 2016). Te študije ugotavljajo, da bi Basel III negativno vplival na bančna posojila, čeprav bi se ta učinek med državami razlikoval. Na primer, države z višjimi stroški pridobivanja lastniškega kapitala bi bile bolj prizadete. Neposrednih dokazov o učinkih Basla III je še vedno malo. Izjema je članek o Peruju, ki je ob sprejetju Basla III uvedel specifične kapitalske rezerve za posamezne banke. Fang in drugi (2018) za merjenje učinka na kreditiranje uporabljajo te razlike v kapitalskih zahtevah na ravni bank. V skladu z drugimi študijami njihovi rezultati kažejo, da so višje kapitalske zahteve negativno vplivale na bančno posojanje, vendar je bil ta učinek kratkotrajen in je trajal približno šest mesecev. V perujskem primeru se zdi, da so banke uspele zbrati dodatni kapital, deloma zaradi zgodnje napovedi reform, razmeroma počasne implementacije in visoke dobičkonosnosti bank.

Zdi se, da proticiklične kapitalske rezerve uravnavajo kreditiranje podjetij v poslovnem ciklu ter spodbujajo rast in preživetje podjetij. Jiménez, Ongena, Peydró in Saurina (2017) uporabljajo podatke iz Španije za analizo vpliva, ki ga imajo kapitalske rezerve na ponudbo kreditov in rezultate podjetij. Analizirajo uvedbo in spremembe dinamičnih rezervacij skozi čas. Ugotavljajo, da banke v slabih časih uporabljajo akumulirane rezerve, da še naprej kreditirajo, in da ima zaostrovanje kapitala v dobrih časih majhen vpliv na podjetja, saj ta preidejo na druge kreditne vire. Takšna preusmeritev je lahko povsem ustrezna, saj ti drugi viri nimajo državnih jamstev, zato so lahko v dobrem položaju za prevzemanje tveganja. Učinki, izmerjeni v tej študiji, so pomembni: povečanje kapitalskih rezerv za 1 odstotno točko poveča kreditiranje podjetij za 9 odstotnih točk, zaposlovanje za 6 odstotnih točk in preživetje za 1 odstotno točko. Pri tem je treba opozoriti, da lahko proticiklični kapitalski blažilniki ogrozijo denarno politiko (Calomiris, 2012).

Likvidnostne zahteve lahko okrepijo vlogo bančnega kapitala pri ohranjanju posojil velikih bank v času krize. Kim in Sohn (2017) v svoji študiji ameriških poslovnih bank v obdobju 1993-2010 nista našla dokazov, da bi bila bančna likvidnost pomembna za razmerje med bančnim kapitalom in posojanjem v malih in srednje velikih bankah. Pri velikih bankah pa je bila večja likvidnost povezana z močnejšo pozitivno korelacijo med bančnim kapitalom in dajanjem posojil, zlasti v času globalne finančne krize. Te ugotovitve kažejo, da likvidnostne zahteve Basla III dopolnjujejo kapitalske zahteve in lahko pripomorejo k lažjemu dajanju posojil velikih bank v času krize.

5.4 Pregled za slovenski bančni trg

Spodaj so predstavljeni odgovori slovenskih bank na anketo BRSS, ki zajemajo obdobje do leta 2016. V dosedanji analizi je bila Slovenija vključena v skupino držav OECD.

Primerjani so odgovori iz vseh dosedanjih anket. Ker pa se je anketa skozi leta spreminjala, za nekatera vprašanja odgovori niso razpoložljivi za vsa leta. Odgovore, ki so jih slovenske banke podate v anketi, sem poskušala analizirati, primerjati z že podanimi ugotovitvami iz prejšnjih poglavij in vključiti tudi dodatne vire, ki se osredotočajo na slovenske banke oziroma so relevantni pri posameznem vprašanju.

Številčni odgovori so predstavljeni po letih. Prve izdaje ankete so vsebovale odgovor za določeno leto, zadnji dve izdaji pa sta odgovore razširile na celoten interval od zadnje izdaje. Posledično v odgovorih niso zajeta vsa leta.

Opisni odgovori pa se delijo na tri kategorije: Pred krizo (vključeni odgovori prvih treh anket izdanih leta 2000, 2003 in 2007), med krizo (vključeni odgovori ankete izdane leta 2011) in po krizi (vključeni odgovori ankete izdane leta 2019). Predstavljeni so odgovori na vprašanja, ki so najbolj relevantni za to magistrsko delo.

Vprašanje 1: Katere režime regulatorne kapitalske ustreznosti ste uporabljali in za katere banke velja posamezni režim?

Regulacija kapitala velja za enega od kritičnih elementov, ki so povzročili globalno finančno krizo leta 2008. Posledično je krizi sledilo obdobje intenzivne regulacije z več pobudami za odpravo pomanjkljivosti, ki so se pokazale med krizo. Basel III je bil implementiran kot odgovor na krizo in zajema veliko novih instrumentov in zahtev.

V tabeli 4 so predstavljeni odgovori slovenskih bank po obdobjih. V letu 2016 so za vse banke v Sloveniji uporabljali Basel III, za komercialne banke, komercialne banke v državni lasti, razvojne banke v državni lasti, tuje banke in hranilnice. Podobno so Basel III uporabljale tudi države skupine OECD, kot je prikazano na sliki 5.

Tabela 4: Uporabljeni režimi regulatorne kapitalske ustreznosti v Sloveniji po obdobjih

Anketa pred krizo	Anketa med krizo	Anketa po krizi
Basel I	Basel II	Basel III

Vir: World Bank (brez datuma).

Vprašanje 2: Katera tveganja pokrivajo trenutne zakonske minimalne kapitalske zahteve v vaši jurisdikciji?

Po krizi je bilo okrepljeno zavedanje za dodatna tveganja, s katerimi se banke soočajo. Pri pregledu letnih poročil bank danes lahko opazimo, da se velik del le teh nanaša na upravljanje tveganj. Banke imajo vzpostavljene procese za identifikacijo, merjenje,

spremljanje in upravljanje s tveganji. V teh procesih sodeluje veliko različnih odborov in skupin. V tabeli 5 so predstavljeni odgovori slovenskih bank po obdobjih.

Tabela 5: Tveganja, ki so jih v različnih obdobjih pokrivalo zakonske minimalne kapitalske zahteve v Sloveniji

Anketa med krizo	Anketa po krizi
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kreditno tveganje ▪ Tržno tveganje ▪ Operativno tveganje ▪ Poleg tega je notranji kapital potreben za namen 2. stebra za vsa materialna tveganja, ki jim je ali bi jim lahko bila izpostavljena banka 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kreditno tveganje ▪ Tržno tveganje ▪ Operativno tveganje ▪ Tveganje poravnave ▪ Kreditno tveganje nasprotne stranke ▪ Tveganje prilagoditve kreditnega vrednotenja

Vir: World Bank (brez datuma).

Vprašanje 3: Kolikšen je bil najmanjši zahtevani količnik kapitalske ustreznosti po letih? Količniki kapitalske ustreznosti zagotavljajo učinkovitost in stabilnost državnega finančnega sistema z zmanjševanjem tveganja plačilne nesposobnosti bank. Na splošno velja, da je banka z visoko kapitalsko ustreznostjo varna in bo verjetno izpolnila svoje finančne obveznosti.

Izračunan kot razmerje med vrednostjo regulatornega kapitala in vsoto kreditnim in tržnim tveganjem prilagojenih sredstev. Najmanjši zahtevani količnik kapitalske ustreznosti se skozi leta ni spreminjal, spreminjale pa so se zahteve glede njegove sestave.

V tabeli 6 so predstavljeni odgovori slovenskih bank po letih. Na sliki 7 lahko opazimo enako gibanje za celotno skupino OECD.

Tabela 6: Najmanjši zahtevani količnik kapitalske ustreznosti v Sloveniji po letih

2005	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
8 %	8 %	8 %	8 %	8 %	8 %	8 %	8 %	8 %	8 %

Vir: World Bank (brez datuma).

Vprašanje 4: Kolikšen je bil dejanski količnik kapitalske ustreznosti na podlagi tveganja bančnega sistema (tj. kot odstotek tveganju prilagojene aktive bančnega sistema) po letih?

V tabeli 7 je razvidno, da je bil količnik do leta 2013 približno na enaki ravni. Z zaostrovanjem kapitalskih zahtev pa se je višala tudi višina kapitala in posledično količnik kapitalske ustreznosti. Pomemben dejavnik za tako drastičen poskok količnika je tudi obsežna dokapitalizacija posameznih bank v letu 2014.

Tabela 7: Dejanski količnik kapitalske ustreznosti na podlagi tveganja bančnega sistema v Sloveniji po letih

Leto	Količnik kapitalske ustreznosti
2000	14,50 %
2002	11,90 %
2005	10,50 %
2008	11,70 %
2009	11,56 %
2010	11,28 %
2011	11,61 %
2012	11,87 %
2013	14 %
2014	19,28 %
2015	20,84 %
2016	20,82 %

Vir: World Bank (brez datuma).

Opazimo lahko, da je količnik v zadnjih letih krepko nad zahtevanim. Banke namreč skušajo imeti visoke količnike kapitalske ustreznosti, saj s tem sporočajo, da so stabilne, kar je za banko izrednega pomena.

Vprašanje 5: Kolikšen je bil najmanjši zahtevani količnik finančnega vzvoda po letih?

Količnik finančnega vzvoda je bil uveden v okviru implementacije standarda Basel III. Količnik ne temelji na tveganju prilagojenih sredstvih in je dober dodatek k minimalnim tveganjem prilagojenim kapitalskim zahtevam, saj je pravilno merjenje izpostavljenosti tveganju zelo težko, zlasti za velike in kompleksne finančne organizacije. Poleg tega je upravičen večji poudarek na kakovostnejšem kapitalu v obliki kapitala prvega reda ali navadnega lastniškega kapitala.

Tveganju prilagojeni modeli so običajno manj informativni, ker je merjenje izpostavljenosti tveganjem zelo težko, zlasti za velike in kompleksne finančne organizacije. Preprosto razmerje finančnega vzvoda lahko bankam sicer omogoči, da imajo preveč tvegana sredstva, izogne pa se manipulaciji z utežmi tveganj ter je razmeroma pregledno in preverljivo (Calomiris, 2012).

Slovenija je ena izmed bolj redkih držav, ki ima uvedeno zahtevo po količniku finančnega vzvoda. V skupini držav OECD, ki imajo uveden Basel III, je le 33 odstotkov držav uvedlo to zahtevo. V tabeli 8 so predstavljeni odgovori slovenskih bank po letih.

Tabela 8: Najmanjši zahtevani količnik finančnega vzvoda v Sloveniji po letih

2014	2015	2016
3 %	3 %	3 %

Vir: World Bank (brez datuma).

Vprašanje 6: Kolikšen je bil dejanski količnik finančnega vzvoda bančnega sistema (tj. kot odstotek sredstev bančnega sistema) po letih?

V tabeli 9 so predstavljeni odgovori slovenskih bank po letih. Dejanski količnik finančnega vzvoda se je skozi leta povečeval. V glavni meri je to posledica povečanja kapitala, za zadostitev poostrenih kapitalskih zahtev.

Tabela 9: Dejanski količnik finančnega vzvoda bančnega sistema v Sloveniji po letih

2014	2015	2016
9,40 %	9,90 %	10,20 %

Vir: World Bank (brez datuma).

Vprašanje 7: Kolikšen je bil minimalni regulatorni količnik kapitala prvega reda (tj. kot odstotek tveganju prilagojenih sredstev) po letih?

Količnik kapitala prvega reda je merilo ustreznosti bančnega kapitala. Izračunan je kot razmerje med kapitalom prvega reda in tveganju prilagojenimi sredstvi. Tako odraža količino kapitala, ki ga ima banka glede na stopnjo tveganja v njenem portfelju sredstev. Absolutna višina kapitala ne pomeni nujno, da so banke ustrezno kapitalizirane. Pri ocenjevanju kapitalske ustreznosti je odločilnejši znesek kapitala, ki ga ima banka glede na stopnjo tveganja v svojem portfelju. Kapital prvega reda v glavnem vključuje lastniški kapital (navadne in prednostne lastniške delnice) in razkrite rezerve. Kapitalski količnik prvega reda je uporaben iz več razlogov: 1) kapital prvega reda je edini element, ki je skupen bančnim sistemom vseh držav, 2) je v celoti viden v objavljenih računovodskih izkazih, 3) je osnova, na kateri se oblikuje večina tržnih presoj kapitalske ustreznosti, 4) ključno vpliva na stopnje dobička in konkurenčno sposobnost banke (Hyeoncheol, Sumin, Sunghoon & Kangbok, 2022).

Zato je upravljanje kapitalskih struktur s strani bank, ki se izvaja s kombinacijo izdaj/odkupov lastniškega kapitala, sprememb v izplačilih dividend ali prilagoditev tveganju prilagojenih sredstev, lahko najbolj vidno v količniku kapitala prvega reda. To pomeni, da bo količnik kapitala prvega reda med drugimi merili kapitalske ustreznosti verjetno natančneje in pravočasno odražal vedenje banke pri prilagajanju svojega kapitalskega količnika optimalnemu ali ciljnemu kapitalskemu količniku (Hyeoncheol, Sumin, Sunghoon & Kangbok, 2022).

Basel III povečuje kapitalsko zahtevo prvega reda s 4 odstotkov na 6 odstotkov tveganju prilagojenih sredstev. Od tega mora navadni lastniški kapital prvega reda znašati najmanj 4,5 odstotka dodatni kapital prvega reda pa maksimalno 2 odstotka. V tabeli 10 so predstavljeni odgovori slovenskih bank po letih.

Tabela 10: Minimalni regulatorni količnik kapitala prvega reda v Sloveniji po letih

2011	2012	2013	2014	2015	2016
4 %	4 %	4 %	5,50 %	6 %	6 %

Vir: World Bank (brez datuma).

Vprašanje 8: Kolikšen je bil dejanski količnik kapitala prvega reda bančnega sistema po letih?

V tabeli 11 so predstavljeni odgovori slovenskih bank po letih. Podobno kot pri količniku kapitalske ustreznosti lahko opazimo izrazito višanje količnika kapitala prvega reda po letu 2013, kar je posledica zaostrovanja kapitalskih zahtev.

Tabela 11: Dejanski količnik kapitala prvega reda bančnega sistema v Sloveniji po letih

Leto	Količnik kapitala prvega reda
2008	9,16 %
2009	9,32 %
2010	8,99 %
2011	9,60 %
2012	10,20 %
2013	13,25 %
2014	18,47 %
2015	20,07 %
2016	20,23 %

Vir: World Bank (brez datuma).

Vprašanje 9: Kako se uporabljajo regulativne minimalne kapitalske zahteve?

V tabeli 12 so predstavljeni odgovori slovenskih bank po obdobjih. Po krizi lahko opazimo, da se je uporaba regulativnih minimalnih kapitalskih zahtev v Sloveniji razširila. Pred krizo so se zahteve uporabljale zgolj na konsolidirani osnovi na ravni vsake bančne skupine ali podskupine. Po krizi se zahteve uporabljajo tudi samostojno na ravni posamezne banke in na konsolidirani podlagi za nebančni holding, ki je nadrejeni subjekt banke.

Tabela 12: Način uporabe regulativnih minimalnih kapitalskih zahtev v Sloveniji po obdobjih

Anketa med krizo	Anketa po krizi
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Na konsolidirani osnovi na ravni vsake bančne skupine ali podskupine 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Samostojno na ravni posamezne banke ▪ Na konsolidirani osnovi na ravni vsake bančne skupine ali podskupine ▪ Na konsolidirani podlagi za nebančni holding (če obstaja), ki je nadrejeni subjekt banke

Vir: World Bank (brez datuma).

Vprašanje 10: Ali zahtevate, da banke izvedejo notranjo oceno svoje kapitalске ustreznosti glede na njihov ekonomski kapital (tj. ekonomski kapital izračunajo banke glede na lastno notranjo oceno dejanskega zneska kapitala, potrebnega za pokrivanje celotne izpostavljenosti tveganjem)?

Banke v Sloveniji so med krizo in tudi po krizi izvajale notranjo oceno svoje kapitalске ustreznosti. Večina bank iz držav z bolj razvitim bančnim sistemom izvaja notranjo oceno svoje kapitalске ustreznosti. V skupini OECD, te ocene izvaja 91 odstotkov držav. Večina držav, kjer banke te ocene ne izvajajo uporabljajo Basel I.

Vprašanje 11: Ali pregledujete notranje presoje, ki jih izvajajo banke?

V Sloveniji so se notranje presoje bank pregledovale tako med kot tudi po krizi. Pregled notranjih presoj je zelo pomemben, saj lahko le te, glede na to kako so zastavljene Basel zahteve, zelo vplivajo na kapitalsko ustreznost.

Vprašanje 12: Ali ima bančni nadzornik pravno pooblastilo, da od bank zahteva, da imajo višjo raven kapitala od minimalne zahtevane, če se mu zdi potrebno?

Pri vprašanju 12 ni bilo razlik v odgovorih pred in po krizi. Tako pred kot tudi po krizi je bančni nadzornik v Sloveniji imel pravno pooblastilo, da od bank zahteva, da imajo višjo raven kapitala od minimalne zahtevane.

Vprašanje 13: Ali ima bančni nadzornik pravno pooblastilo, da zahteva dodatni kapital za tveganja 2. stebra (npr. obrestno tveganje v bančni knjigi, poslovno in strateško tveganje)?

Pri vprašanju 13 ni bilo razlik v odgovorih pred in po krizi. Bančni nadzornik je prav tako v obeh obdobjih imel pravna pooblastila, da zahteva dodatni kapital za tveganja 2. stebra.

Vprašanje 14: Koliko bank je moralo v zadnjih šestih letih (2011–2016) povečati kapital za tveganja 2. stebra?

V letih od 2011 do 2016 je moralo pet bank povečati kapital za tveganja drugega stebra. V tem obdobju je bilo v Sloveniji v povprečju delujočih 23 bank.

Vprašanje 15: Kakšne variante so ponujene bankam pri izračunu kapitalskih zahtev za kreditno tveganje?

V tabeli 13 so predstavljeni odgovori slovenskih bank po obdobjih. Dovoljeni pristopi za izračun kapitalskih zahtev so bili v Sloveniji enaki pred in po krizi. Na sliki 6 lahko opazimo, da imajo države v skupini OECD v največji meri dovoljen pristop, ki temelji na notranjih ocenah.

Tabela 13: Variante ponujene bankam pri izračunu kapitalskih zahtev za kreditno tveganje v Sloveniji po obdobjih

Anketa med krizo	Anketa po krizi
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Standardiziran pristop (SA) ▪ Pristop, ki temelji na notranjih ocenah fundacije (F-IRB) ▪ Napredni notranji pristop, ki temelji na ocenah (A-IRB)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Standardiziran pristop (SA) ▪ Pristop, ki temelji na notranjih ocenah fundacije (F-IRB) ▪ Napredni notranji pristop, ki temelji na ocenah (A-IRB)

Vir: World Bank (brez datuma).

Vprašanje 16: Ali imate vzpostavljene rezerve za ohranjanje kapitala?

V letu 2016 so imele slovenske banke vzpostavljene rezerve za ohranjanje kapitala. Minimalna rezerva za ohranitev kapitala je znašala 2,5 odstotka tveganju prilagojenih sredstev. Podobno so večinoma to rezervo uvedle tudi druge države, ki so uporabljale Basel III, kot je razvidno iz slike 8.

Vprašanje 17: Kolikšne so rezerve za ohranitev kapitala (kot odstotek tveganju prilagojenih sredstev) ob koncu leta 2016?

Ob koncu leta 2016 so imele slovenske banke rezerve za ohranitev kapitala 6,25 odstotka tveganju prilagojenih sredstev. To je 3,75 odstotka več kot zahtevana 2,5 odstotka.

Vprašanje 18: Ali imate vzpostavljene proticiklične kapitalske rezerve?

V letu 2016 so imele slovenske banke vzpostavljene proticiklične kapitalske rezerve. V skupini OECD je 87 odstotkov držav uvedlo to rezervo, kot je razvidno iz slike 8.

Vprašanje 19: Kolikšne so proticiklične kapitalske rezerve (kot odstotek tveganju prilagojenih sredstev) konec leta 2016?

Konec leta 2016 so proticiklične kapitalske rezerve slovenskih bank znašale 0 odstotkov tveganju prilagojenih sredstev. Podobno so v letu 2016 tudi ostale države z uvedeno proticiklično kapitalsko rezervo uporabljale 0 odstotkov.

Vprašanje 20: Kaj od naslednjega je zakonsko dovoljeno v regulatornem kapitalu in kateri so najnižji (ali najvišji) odstotki?

Basel III je odpravil kapital tretjega reda z namenom povečanja kakovosti kapitala. Povečale so se tudi zahteve za ostale vrste kapitala. V Sloveniji je po krizi minimalni količnik kapitalske ustreznosti enak 8 odstotkov in je sestavljen iz navadnega lastniškega kapitala prvega reda, dodatnega kapitala prvega reda in kapitala drugega reda. V tabeli 14 so predstavljeni odgovori slovenskih bank po obdobjih.

Tabela 14: Zakonsko dovoljeni elementi v regulatornem kapitalu v Sloveniji in določeni odstotki, po obdobjih

Anketa med krizo	Anketa po krizi
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Navadni lastniški kapital – Da, min 25 % ▪ Kapital prvega reda – Da, min 50 % ▪ Kapital drugega reda – Da, max 50 % ▪ Kapital tretjega reda – Da, skupni podrejeni dolžniški kapital, vključen v kapital tretjega reda ne sme presegati 150 % kapitala prvega reda 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Navadni lastniški kapital – Da, minimalno 4,5 % ▪ Kapital prvega reda – Da, minimalno 6 % ▪ Kapital drugega reda – Ne, minimalni količnik kapitalske ustreznosti (CET1 + AT1 + T2) = 8 % ▪ Kapital tretjega reda – Ne, minimalni količnik kapitalske ustreznosti (CET1 + AT1 + T2) = 8 %

Vir: World Bank (brez datuma).

Vprašanje 21: Katere od naslednjih postavk so dovoljene kot del kapitala prvega reda in v kakšnih odstotkih?

Po krizi so nekateri bolj tvegani elementi (hibridni dolžniški kapitalski instrumenti, dobički iz prevrednotenja sredstev (ali prevrednotovalne rezerve) in podrejeni dolg) dovoljeni v kapitalu prvega reda, vendar pod določenimi pogoji. Glavne usmeritve so določene v Direktivi (EU) 2019/878 (CRD V) in Uredbi (EU) 2019/876 (CRR 2). V tabeli 15 so predstavljeni odgovori slovenskih bank po obdobjih.

Tabela 15: Dovoljeni elementi v kapitalu prvega reda v Sloveniji in določeni odstotki, po obdobjih

Anketa med krizo	Anketa po krizi
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hibridni dolžniški kapitalski instrumenti – Ne ▪ Dobički iz prevrednotenja sredstev (ali prevrednotovalne rezerve) – Ne ▪ Podrejeni dolg – Ne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hibridni dolžniški kapitalski instrumenti – Da, 100 %⁴ ▪ Dobički iz prevrednotenja sredstev (ali prevrednotovalne rezerve) – Da, 100 %⁵ ▪ Podrejeni dolg – Da, 100 %⁶

Vir: World Bank (brez datuma).

⁴ Kapitalski instrumenti pod pogoji (členi 51 do 60 CRR)

⁵ Nekateri nerealizirani dobički so dovoljeni v kapitalu CET1, z izjemo povečanj, povezanih s prihodnjim dohodkom od marže za listinjenje, povečanj povezanih z dobički iz varovanja denarnega toka pred tveganjem, ter dobičkov iz lastnih obveznosti in lastnih izvedenih obveznosti, ki izhajajo iz kreditne sposobnosti institucije.

⁶ Kapitalski instrumenti pod pogoji (členi 51 do 60 CRR)

Podobno lahko opazimo tudi pri ostalih državah. Leta 2016 je večji odstotek držav dovolil, da se hibridni dolžniški kapitalski instrumenti, dobički iz prevrednotenja sredstev in podrejeni dolg štejejo kot kapital prvega reda kot leta 2010, kot je razvidno na sliki 10.

Vprašanje 22: Katere od naslednjih postavk so dovoljene kot del kapitala drugega reda in v kakšnih odstotkih?

Določeni elementi so dovoljeni, podobno kot v kapitalu prvega reda, vendar pod pogoji določenimi v direktivi in uredbi. V tabeli 16 so predstavljeni odgovori slovenskih bank po obdobjih.

Tabela 16: Dovoljeni elementi v kapitalu drugega reda v Sloveniji in določeni odstotki, po obdobjih

Anketa med krizo	Anketa po krizi
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hibridni dolžniški kapitalski instrumenti – Da, 100 % ▪ Splošne rezervacije – Ne ▪ Dobički iz prevrednotenja sredstev (ali prevrednotovalne rezerve) – Da, 100 % ▪ Podrejeni dolg – Da, 50 % 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hibridni dolžniški kapitalski instrumenti – Da, 100 % ▪ Splošne rezervacije – Ne⁷ ▪ Dobički iz prevrednotenja sredstev (ali prevrednotovalne rezerve) – Ne ▪ Podrejeni dolg - Da, 100 %⁸ ▪ Rezervacije ali rezervacije za izgube iz posojil v prihodnosti, trenutno neugotovljene izgube – Ne ▪ Razlika med skupnimi upravičenimi rezervacijami in skupno pričakovano izgubo – Da, 0,6 %⁹

Vir: World Bank (brez datuma).

Vprašanje 23: Kolikšen delež prevrednotovalnih dobičkov je dovoljen kot del kapitala?

V Sloveniji je bil pred krizo dovoljen splošni prevrednotovalni popravek kapitala v zvezi s komponentami prvega reda in nekaterimi sestavinami drugega reda kapitala ter 45 odstotkov zneska posebnih popravkov vrednosti osnovnih sredstev in kapitalskih naložb. V obdobju med krizo je bil kot del kapitala dovoljen 80 odstoten delež prevrednotovalnih dobičkov. Po krizi se je odstotek dovoljenega deleža prevrednotovalnih dobičkov v kapitalu pomembno zmanjšal (na 60 odstotkov). V kasnejših letih pa zopet povečal, ob upoštevanju nekaterih omejitev¹⁰.

⁷ V Sloveniji se vse rezervacije obravnavajo kot specifične po MSRP.

⁸ Kapitalski instrumenti pod pogoji (členi 62 do 65 CRR)

⁹ Do 0,6 odstotkov tveganju prilagojene aktive (samo za banke, ki uporabljajo pristope na podlagi internih ratingov)

¹⁰ 40 % leta 2015, 60 % leta 2016, 80 % leta 2017 in 100 % pozneje, ob upoštevanju nekaterih kvalitativnih omejitev (nekateri nerealizirani dobički so dovoljeni v Kapitalu prvega reda, z izjemo povečanij, povezanih s prihodnjim dohodkom od marže iz listinjenja, povečanja povezana z dobički iz varovanja denarnega toka pred tveganjem ter z dobički iz lastnih obveznosti in lastnih izvedenih obveznosti, ki izhajajo iz kreditne sposobnosti institucije).

Vprašanje 24: Ali se naslednje postavke odštejejo od regulativnega kapitala?

V tabeli 17 so predstavljeni odgovori slovenskih bank po obdobjih. Postavke, ki se odštejejo od regulativnega kapitala, ostajajo po krizi načeloma enake.

Tabela 17: Postavke, ki se odštejejo od regulativnega kapitala v Sloveniji po obdobjih

Anketa med krizo	Anketa po krizi
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dobro ime – Da ▪ Odložene terjatve za davek – Ne¹¹ ▪ Neopredmetena sredstva – Da ▪ Nerealizirane izgube pri izpostavljenostih po pošteni vrednosti – Da ▪ Naložbe v kapital določenih bančnih, finančnih in zavarovalniških subjektov, ki so izven obsega konsolidacije – Da ▪ Rezerva za varovanje denarnega toka – Da ▪ Primanjkljaj stanja rezervacij glede na pričakovane izgube – Da ▪ Dobiček pri prodaji v zvezi s posli listinjenja – Da ▪ Naložbe v lastne delnice – Da 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dobro ime – Da ▪ Odložene terjatve za davek – Da ▪ Neopredmetena sredstva – Da ▪ Nerealizirane izgube pri izpostavljenostih po pošteni vrednosti – Da ▪ Naložbe v kapital določenih bančnih, finančnih in zavarovalniških subjektov, ki so izven obsega konsolidacije – Da ▪ Rezerva za varovanje denarnega toka – Da ▪ Primanjkljaj stanja rezervacij glede na pričakovane izgube – Da ▪ Dobiček pri prodaji v zvezi s posli listinjenja – Da ▪ Naložbe v lastne delnice – Da

Vir: World Bank (brez datuma).

Vprašanje 25: Kolikšen je bil celotni lastniški kapital bančnega sistema?

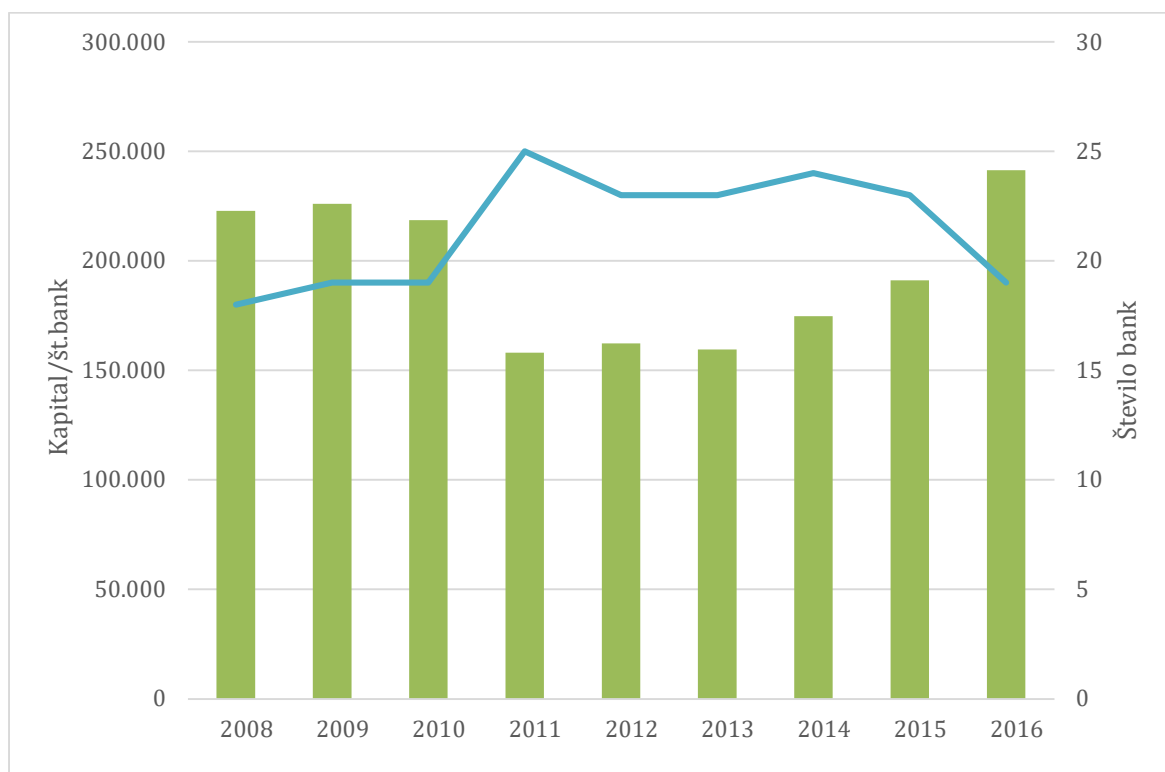
Na sliki 15 je predstavljen povprečen lastniški kapital bank v Sloveniji skozi leta (izračunan kot celotni lastniški kapital bančnega sistema deljen s številom bank).

Da bi preprečili popoln zlom bančnega sistema, so evropske vlade v obdobju 2008–2011 priskočile na pomoč svojim bankam. V Sloveniji je ta pomoč znašala okoli 12 odstotkov BDP (Lah, 2014). Na spodnjem grafu lahko opazimo padec kapitala bank po letu 2010, kljub povečanju števila bank.

Ameriške banke so si hitreje opomogle. Veliko evropskih držav pa je potrebovalo več časa za okrevanje. V Sloveniji je gospodarstvo potrebovalo več kot 6 let. Po letu 2014 lahko tudi na grafu opazimo povečevanje kapitala bank (Lah, 2014).

¹¹ Delno upoštevano, kar pomeni, da se odložene davčne terjatve v zvezi z neopredmetenimi sredstvi odštejejo od kapitala, druge ne. Natančna obravnava terjatev za odloženi davek za namen izračuna kapitala bo opredeljena v CRD IV.

Slika 15: Gibanje lastniškega kapitala slovenskih bank skozi leta (lastniški kapital na število bank)

Vir: Banka Slovenije (2010), Banka Slovenije (2012), World Bank (brez datuma).

6 OBDOBJE PO RAZISKAVI NA SLOVENSKEM BANČNEM TRGU

V tem poglavju so predstavljene spremembe bančne regulacije na slovenskem bančnem trgu po letu 2016 s poudarkom na obdobju po letu 2020. Glavni vir informacij so objavljene publikacije in spletna stran Banke Slovenije in Odbora za finančno stabilnost.

6.1 Splošno

Obdobje od zadnje raziskave pa do leta 2023 sta v največji meri zaznamovala pandemija in začetek vojne v Ukrajini. Pandemija je imela negativni vpliv na domače gospodarstvo in tudi na evropsko območje, s tem da je bil ta manjši od pričakovanega. Med pandemijo se je okrepilo spremljanje tveganj in uvedlo ukrepe za povečana tveganja. Negotovost pa se je zaradi vojne v Ukrajini še krepila in se je odrazila predvsem v notranjih neravnovesjih, ki so povečala tveganje, ki izhaja iz nepremičninskega trga. Na Banki Slovenije so se na to odzvali s prilagoditvijo makrobonitetnih ukrepov, ki po eni strani omejujejo prenos tveganj iz nepremičninskega trga v bančni sistem, po drugi strani pa krepijo odpornost bančnega sistema. Odbor za finančno stabilnost ocenjuje odpornost

bančnega sistema na sistemsko tveganja v segmentu solventnosti in dobičkonosnosti kot srednjo, v segmentu likvidnosti pa kot visoko (Odbor za finančno stabilnost, 2022).

Omenjene nadgradnje makrobonitetnih ukrepov so (Banka Slovenije, 2022a; Odbor za finančno stabilnost, 2022):

- Proticiklična kapitalna rezerva

Do sedaj je bila v veljavi le proticiklična kapitalna rezerva, ki je bila v zadnjih letih postavljena na ravni 0 odstotkov. V četrtem četrtletju 2022 so na Banki Slovenije opravili redno četrtletno presojo cikličnih sistemskih tveganj v Sloveniji. Zaradi visoke rasti cen stanovanjskih nepremičnin, okrepljene rasti kreditov privatnemu nefinančnemu sektorju ter visoke negotovosti v makroekonomskem okolju, so ocenili, da se ciklično sistemsko tveganje v slovenskem bančnem sistemu povečuje. Podobno kot številne druge države evropskega gospodarskega prostora so v tretjem četrtletju 2022 na podlagi podatkov iz drugega četrtletja 2022 dvignili proticiklično kapitalno rezervo za izpostavljenosti do Republike Slovenije z 0 odstotkov na raven 0,5 odstotka zneska skupne izpostavljenosti tveganjem. Za dvig rezerve so se takrat odločili zaradi visoke rasti stanovanjskih nepremičnin in okrepljene rasti kreditov zasebnemu nefinančnemu sektorju ter visoke negotovosti v makroekonomskem okolju. Banke bodo imele čas za uvedbo rezerve eno leto po objavi sklepa v uradnem listu, kar je predvideno do konca leta 2023. V četrtem četrtletju 2022 je stopnja proticiklične kapitalne rezerve ostala na 0,5 odstotka zneska skupne izpostavljenosti tveganjem.

- Omejitve kreditiranja prebivalstva

Cilj ukrepa je blažitev in preprečitev čezmerne rasti kreditiranja in čezmernega finančnega vzvoda. Zadnje spremembe so bile sprejete 1. julija 2022.

- Blažilnik za druge sistemsko pomembne banke

Blažilnik je uveden od leta 2015 in ni imel pomembnih posodobitev v zadnjih letih. Blažilnik zmanjšuje verjetnost propada sistemsko pomembnih institucij in s tem tudi negativnih posledic, ki bi jih tak dogodek lahko povzročil gospodarstvu in finančnemu sistemu na splošno.

- Blažilnik sistemskih tveganj

Aprila 2022 je Banka Slovenije uvedla blažilnik sistemskih tveganj in sicer v višini 1,0 odstotka za vse izpostavljenosti na drobno do fizičnih oseb, zavarovane s stanovanjskimi nepremičninami, in 0,5 odstotka za vse druge izpostavljenosti do fizičnih oseb. Banke morajo zahtevo po vzdrževanju blažilnika sistemskih tveganj izpolnjevati od 1. januarja 2023. Namen blažilnika je blažitev in preprečitev čezmerne rasti kreditiranja in čezmernega finančnega vzvoda ter omejitev koncentracije neposredne in posredne izpostavljenosti.

- Omejitev razdelitve dobičkov bank

Med letoma 2020 in 2021 je veljala omejitev razdelitve dobičkov bank, kot odgovor na posledice pandemije covid-19 na realno gospodarstvo in finančni sistem.

6.2 Kapitalska regulacija

V letu 2023 je v Sloveniji še vedno v uporabi Basel III, pričakuje pa se implementacija njegove nadgradnje Basel IV. V tabeli 18 so našteje trenutne najpomembnejše minimalne kapitalske zahteve v Sloveniji.

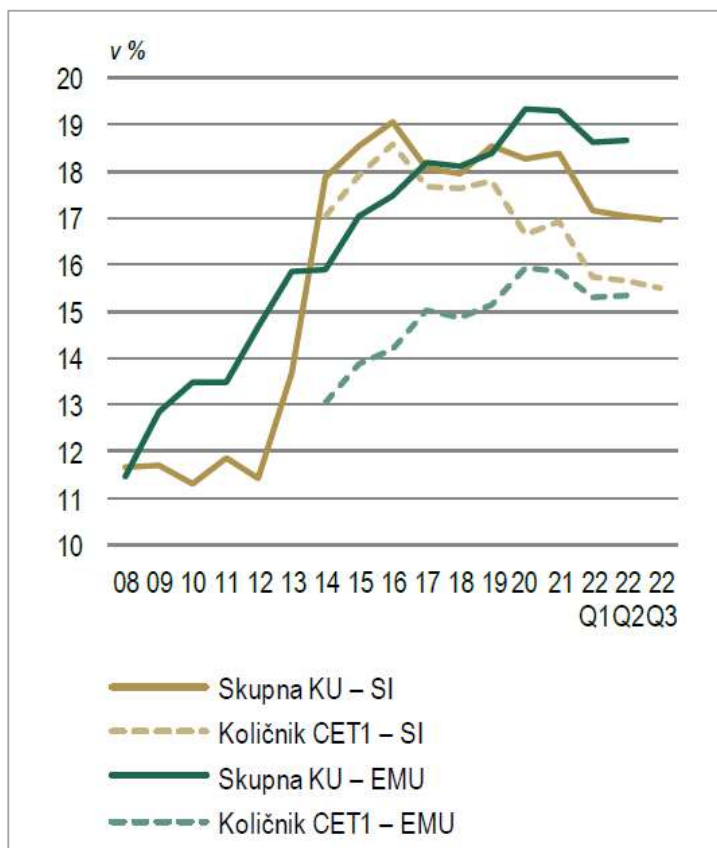
Tabela 18: Trenutne minimalne kapitalske zahteve v Sloveniji – glavni instrumenti

Minimalni količnik kapitalske ustreznosti	8 %
Minimalni količnik kapitala prvega reda (tj. kot odstotek tveganju prilagojenih sredstev)	6 %
Minimalni količnik navadnega lastniškega kapitala prvega reda (tj. kot odstotek tveganju prilagojenih sredstev)	4,5 %
Najmanjši zahtevani količnik finančnega vzvoda	3 %
Minimalna rezerva za ohranitev kapitala	2,5 %
Minimalne proticiklične kapitalske rezerve	0,5 %
Minimalni količnik likvidnostnega kritja	≥100 %
Minimalni količnik neto stabilnih virov financiranja	>100 %

Vir: Banka Slovenije (brez datuma).

Pomemben kazalnik za presojo kapitalske ustreznosti bančnega sistema je gotovo količnik kapitalske ustreznosti. Na sliki 16 je prikazano gibanje skupne kapitalske ustreznosti od leta 2008 do tretjega kvartala leta 2022. Prikazan je tudi količnik CET1. Oba kazalnika sta prikazana za slovenski bančni sistem in za območje Evropske monetarne unije (angl. Economic and Monetary Union, v nadaljevanju EMU).

Slika 16: Količnik kapitalske ustreznosti na konsolidirani osnovi v primerjavi z EMU območjem

Vir: Banka Slovenije (2023).

V prejšnjem poglavju smo opazovali gibanje količnika kapitalske ustreznosti v Sloveniji v obdobju po globalni finančni krizi. Če pa opazujemo kasnejše obdobje (od leta 2014 dalje), lahko opazimo, da se je količnik skupne kapitalske ustreznosti v daljšem časovnem obdobju zmanjšal. Če opazujemo količnik skupne kapitalske ustreznosti v EMU območju je gibanje obratno. V Sloveniji je leta 2014 izvedena dokapitalizacija posameznih bank. Do prvega četrtletja 2022 se je količnik zmanjšal za 0,7 odstotne točke. V EMU območju pa se je v povprečju povečal za 2,7 odstotne točke. Slovenija ima namreč visoko rast regulatornega kapitala v omenjenem obdobju (30 odstotkov), izstopa pa tudi po najvišji rasti tveganju prilagojene aktive (za 36 odstotkov), ki je v primerjavi z povprečjem EMU območja (10 odstotkov) precej višja. Na rast tveganju prilagojene aktive vplivajo združitve posameznih bank in zlasti v zadnjem obdobju okrepljeno kreditiranje. Pomemben dejavnik pa je tudi pretežna uporaba standardiziranega pristopa ocenjevanja izpostavljenosti kreditnemu tveganju. Ta pristop namreč povzroča višjo povprečno utež tveganosti v primerjavi z uporabo notranjih modelov ocenjevanja tveganj, ki so pogosteje uporabljeni v drugih državah EMU območja. V Sloveniji je s standardiziranim pristopom ocenjenih 84 odstotkov tveganju prilagojene aktive, medtem ko je v povprečju EMU območja ta delež skoraj polovico manjši. Povprečna utež tveganja slovenskega bančnega sistema je tako znašala 56 odstotkov in je za 21 odstotnih točk

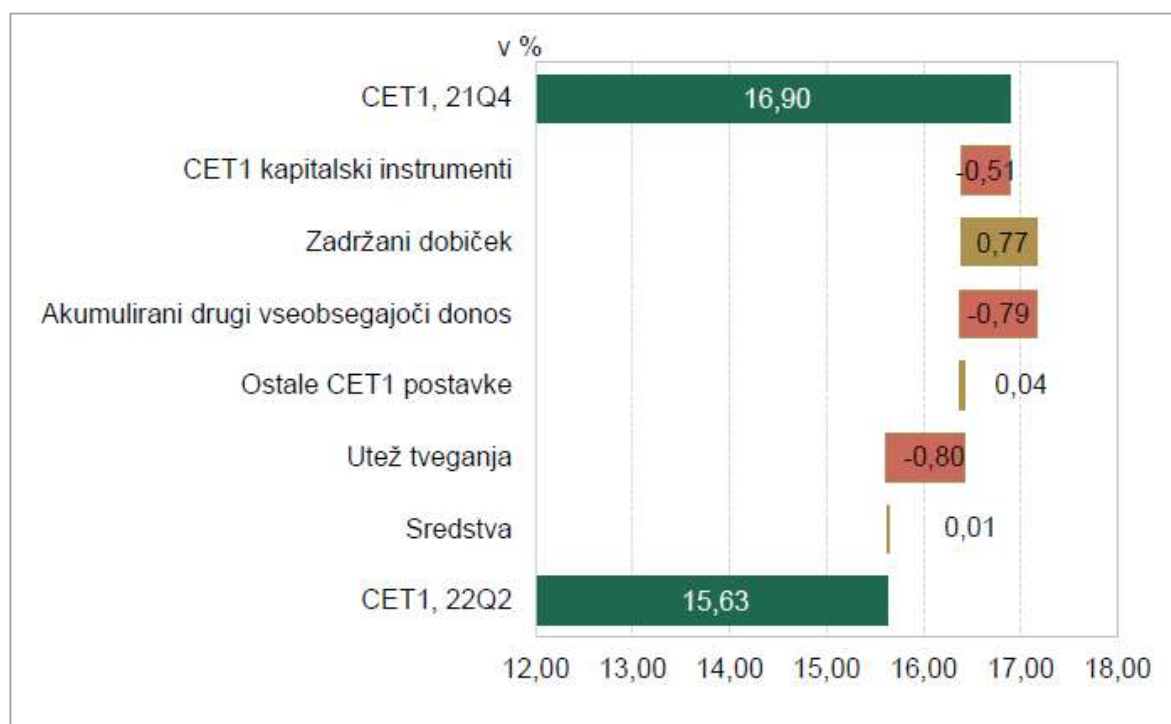
preseгла povprečje EMU območja. Višja povprečna slovenska utež tveganja pa še ne pomeni nujno slabše kakovosti naložb. Kaže tudi v povprečju večjo konservativnost in robustnost slovenskih bank v primeru realizacije morebitnih gospodarskih šokov (Banka Slovenije, 2022b).

Banka Slovenije (2022b) ocenjuje, da je povečanje obsega tveganju prilagojene aktive v letu 2022 predvsem posledica povečanega obsega kreditiranja podjetij in gospodinjstev. Obseg tveganju prilagojene aktive bančnega sistema na konsolidirani podlagi se je v letu 2022 povečal za 5,0 odstotkov na 31,8 mrd EUR. Banka Slovenije ocenjuje, da so k porastu tveganju prilagojene aktive najbolj prispevale kategorije izpostavljenosti do podjetij, izpostavljenosti, zavarovane z nepremičninami, ter neplačane in visoko tvegane izpostavljenosti, ki kljub porastu dosegajo majhen delež celotne tveganju prilagojene aktive. Zaradi negativnih učinkov vojne v Ukrajini in splošnega makroekonomskega okolja v Evropski uniji bi se lahko tveganju prilagojena aktiva za neplačane in visoko tvegane izpostavljenosti v prihodnje dodatno poslabšala predvsem v segmentu podjetij iz tujine. Prek višjih uteži tveganja pa se lahko posledično poveča obseg tveganju prilagojene aktive, kar bi negativno vplivalo na gibanje kapitalske ustreznosti.

Količnik skupne kapitalske ustreznosti na konsolidirani ravni se je v tretjem četrtletju leta 2022 znižal na 17,0 odstotkov in je v primerjavi z EMU povprečjem nekoliko nižji, količnik CET1 pa kljub znižanju na 15,5 odstotkov še vedno presega EMU povprečje (Banka Slovenije, 2023).

Na padec količnikov kapitalske ustreznosti v primerjavi s koncem leta 2021 je poleg porasta tveganju prilagojene aktive vplival tudi padec regulatornega kapitala, ki se je zmanjšal zaradi prevrednotenja naložb v obveznicah. Padec njihove vrednosti so povzročili prodajni pritiski na finančnih trgih, ki zvišujejo donosnosti. Znižanje regulatornega kapitala je bilo nižje, kot bi lahko bilo, saj so banke okrepile regulatorni kapital z dobički preteklega poslovnega leta in drugimi rezervami. Regulatorni kapital na konsolidirani podlagi se je zmanjšal za 2,7 odstotka na 5,4 mrd EUR v letu 2022. Glavnina sprememb kapitala se je zgodila v CET1 kapitalu, kot je razvidno iz slike 17. Spremembe v drugih vrstah kapitala pa so bile zanemarljive (Banka Slovenije, 2022b).

Slika 17: Dekompozicija spremembe količnika CET1, konsolidirana podlaga

Vir: Banka Slovenije (2022b).

S krepitvijo kapitala z dobički in izdajo primernih kapitalnih instrumentov banke hkrati krepijo svojo odpornost in izpolnjujejo tudi zahteve MREL. S 1. 1. 2024 bodo morale banke v celoti izpolnjevati tudi zahteve MREL. Vse banke ciljnega obsega zahtev MREL v tem trenutku še ne dosegajo. Ker pa so vse izpolnile vmesne cilje za doseganje zahtev MREL po stanju 1. 1. 2022, Banka Slovenije ocenjuje, da ne bodo imele težav z izpolnjevanjem zahtev v predpisanih rokih (Banka Slovenije, 2022b).

Kakovost aktive bančnega sistema bi se v prihodnje lahko še poslabšala zaradi velikih negotovosti v makroekonomskem okolju in inflaciji ter porasta obrestnih mer. Tej dejavniki bi namreč lahko zmanjšali plačilno sposobnost večine komitentov bank. To bi privedlo do nadaljnjih padcev količnikov kapitalne ustreznosti. Slabšanje kakovosti aktive bi lahko prek dodatnega oblikovanja oslabitev in rezervacij ali prevrednotenja na nižjo pošteno vrednost vplivalo na poslovni izid in drugi vseobsegajoči donos ter posledično zmanjšalo možnosti bank za krepitev regulatornega kapitala. Pri Banki Slovenije ocenjujejo, da je trenutna odpornost bančnega sistema na sistemska tveganja v segmentu solventnosti in dobičkonosnosti srednja in se lahko v daljšem roku poslabša (Banka Slovenije, 2022b).

Odbor za finančno stabilnost je odpornost bančnega sistema na sistemska tveganja za leto 2021 in prvo četrtletje 2022 v segmentu solventnosti ocenil kot srednje, v segmentu likvidnosti pa kot visoko, z možnostjo poslabšanja. Negativni učinki pandemije covid-19 in vojne v Ukrajini bi namreč lahko v prihodnje poslabšali kakovost kreditnega

portfelja in zmanjšali možnosti za ustvarjanje dohodka. Tako bi posledično vplivali na znižanje kapitalskih količnikov. Med bankami ostajajo precejšnje razlike v višini kapitalskih presežkov in sposobnosti pokrivanja negativnih učinkov pandemije covid-19 in ruskega napada na Ukrajino, ki so jim banke prav tako različno izpostavljene (Odbor za finančno stabilnost, 2022).

SKLEP

V magistrskem delu sem obravnavala kapitalsko regulacijo in kako se je le-ta spreminjala skozi leta. Poudarek pri pregledu sem namenila predvsem vplivu, ki ga imajo krize na kapitalsko regulacijo in posledično višino kapitala.

V prvem delu sem opredelila bančni kapital in kapitalsko regulacijo. Pri pregledu sem se opirala na znanstvene članke in uradne spletne vire. Moj cilj je bil bralcu omogočiti pregled in olajšati razumevanje. Kapitalske zahteve namreč postajajo vedno bolj obsežne in zapletene ter posledično slabše pregledne. Za potrebe empiričnega dela sem uporabila podatke globalnih anket o regulaciji in nadzoru bank, ki jih že vrsto let pripravlja Svetovna banka. Skušala sem odgovoriti na raziskovalna vprašanja: Ali krize vplivajo na spremembe v kapitalski regulaciji? Kako krize in morebitne spremembe regulacije, ki jih krize povzročajo, vplivajo na kapitalsko ustreznost bank?

Dodatno pozornost sem namenila slovenskemu bančnemu trgu. Analizirala sem odgovore slovenskih bank podane v anketah Svetovne banke, pri čemer sem se opirala na literaturo razpoložljivo za Slovenijo. Pri analizi sem vključila tudi ugotovitve, ki sem jih predstavila v predhodnih poglavjih in jih primerjala z odgovori slovenskih bank.

Ugotovila sem, da so krize ene izmed glavnih razlogov za spremembe v kapitalski regulaciji. Bančne krize namreč pogosto odkrivajo pomanjkljivosti pri oblikovanju in izvajanju bančne regulative in nadzora. Odgovor na drugo raziskovalno vprašanje pa je bolj kompleksen.

Višji bančni kapital prispeva k finančni stabilnosti, saj zagotavlja blažilnik za pokrivanje izgub med krizo ali drugimi težavami bank. Poleg tega lahko izboljša preverjanje in spremljanje bank in običajno omejuje prevzemanje tveganj, saj tudi delničarji prevzemajo več tveganj.

Regulativne kapitalske zahteve določajo minimalne deleže kapitala, ki jih morajo banke vzdrževati glede na svojo tveganju prilagojeno in neprilagojeno aktivo. Vendar pa lahko povečanje kapitalskih zahtev nekatere banke kratkoročno prisili k zmanjšanju posojil. Zdi se, da je izvajanje okvira Basel III vsaj kratkoročno zmanjšalo posojila v državah, ki so ga sprejele, in čezmejna posojila bank državam OECD v državah v razvoju. Dolgoročno pa lahko višje zahteve glede lastniškega kapitala bankam pomagajo izboljšati njihove posojilne odločitve in zmanjšati pretirano tvegane naložbe. Basel III uvaja tudi dodatne

likvidnostne zahteve, ki lahko pripomorejo k lažjemu dajanju posojil velikih bank v času krize.

Pred globalno finančno krizo je bančna zakonodaja v številnih državah bankam omogočala, da so prevzemale preveliko tveganje, ne da bi imele ustrezne količine visokokakovostnega kapitala, kot je navadni lastniški temeljni kapital. Cilj okvira Basel III, ki je bil predlagan leta 2009 in se trenutno izvaja, je bil povečati kakovost in količino kapitala. Basel III so v veliki meri sprejele države članice OECD, države v razvoju pa so k temu pristopile bolj previdno, saj je v okoljih z omejenimi nadzornimi zmogljivostmi selektivno sprejetje tega zapletenega okvira bolj ustrezno.

Podatki kažejo, da imajo banke v državah OECD zdaj več regulatornega kapitala glede na tveganju prilagojeno aktivo kot pred globalno finančno krizo. Vendar se zdi, da je ta sprememba posledica zmanjšanja tveganju prilagojene aktive glede na skupno aktivo; regulatorni kapital glede na skupno aktivo se ni bistveno povečal. Ni jasno, ali banke prevzemajo manj tveganj ali pa namesto tega prilagajajo svoje modele tveganj.

Podatki razkrivajo tudi povečanje kapitala prvega reda, vendar so regulativni organi omilili pravila o tem, kaj se šteje za kapital prvega reda. Zato ni nujno, da je vse povečanje visokokakovostni navadni lastniški temeljni kapital.

V Sloveniji sta obdobje od zadnje raziskave pa do leta 2023 v največji meri zaznamovala pandemija in začetek vojne v Ukrajini. Predvsem vojna v Ukrajini je imela vpliv na bančni sektor in omogoča pregled vpliva Basel III ukrepov v bolj kriznih časih.

V Sloveniji od uvedbe Basel III opazamo povečanje vseh kapitalskih količnikov. Količniki so v zadnjih letih celo krepko nad zahtevani. Banke namreč skušajo imeti visoke količnike kapitalske ustreznosti, saj s tem sporočajo, da so stabilne, kar je za banko izrednega pomena.

Kljub veliko raziskavam na področju kapitalske regulacije pa je težko delati zaključke, saj imajo velikokrat nasprotujoča si mnenja. Zaradi kompleksnosti zahtev in še vedno slabe transparentnosti podatkov je težko oceniti kaj najbolj vpliva na stabilnost bančnega sektorja. Čeprav je na prvi pogled videti, kot da imajo banke zdaj več kapitala in varnejša sredstva kot pred globalno finančno krizo, bo le čas pokazal, kako se bodo odzvale na naslednjo krizo.

LITERATURA IN VIRI

1. Admati, A. R. & Hellwig, M. (2013). *The Bankers' New Clothes: What's Wrong with Banking and What to Do about It*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

2. Agoraki, M., Delis, M. D. & Pasiouras, F. (2011). Regulations, competition and bank risk-taking in transition countries. *Journal of Financial Stability*, 7(1), 38–48.
3. Aiyar, S., Calomiris, C. W. & Wieladek, T. (2015). Bank Capital Regulation: Theory, Empirics, and Policy. *IMF Economic Review*, 63, 955–983.
4. Anginer, D., Bertay, A. C., Cull, R., Demirgüç-Kunt, A. & Mare, D. S. (2019). *Bank Regulation and Supervision Ten Years after the Global Financial Crisis. Policy Research working paper (no. WPS9044)*. Washington, DC: World Bank
5. Anginer, D. & Demirgüç-Kunt, A. (2014). *Bank capital and systemic stability. Policy Research Working Paper (No. WPS6948)*. Washington, DC: World Bank
6. Anginer, D., Demirguc-Kunt, A. & Mare D. S. (2018). Bank Capital, Institutional Environment and Systemic Stability. *Journal of Financial Stability*, 37, 97–106.
7. Anginer, D., Demirguc-Kunt, A., Huizinga, H. & Ma, K. (2016). Corporate governance and bank capitalization strategies. *Journal of Financial Intermediation*, 26, 1–27.
8. Bank for International Settlements. (2011). *Basel III: A Global Regulatory Framework for More Resilient Banks and Banking Systems*. Basel.
9. Bank for International Settlements. (2013). *Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools*. Basel.
10. Bank for International Settlements. (2014). *Basel III: The Net Stable Funding Ratio*. Basel.
11. Bank for International Settlements. (2016). *Literature Review on Integration of Regulatory Capital and Liquidity Instruments*. Working Paper No. 30, Bank for International Settlements, Basel.
12. Bank for International Settlements. (2019). *The Basel Framework*. Basel.
13. Banka Slovenije. (2010). *Mesečna informacija o poslovanju bank, januar 2010*. Ljubljana: Banka Slovenije
14. Banka Slovenije. (2012). *Mesečna informacija o poslovanju bank, januar 2012*. Ljubljana: Banka Slovenije
15. Banka Slovenije. (2022a). *Makrobonitetni instrumenti*. Pridobljeno 11. februarja 2023 iz <https://www.bsi.si/financna-stabilnost/makrobonitetni-nadzor/makrobonitetni-instrumenti>
16. Banka Slovenije. (2022b). *Poročilo o finančni stabilnosti, oktober 2022*. Ljubljana: Banka Slovenije.
17. Banka Slovenije. (2023). *Mesečna informacija o poslovanju bank, januar 2023*. Ljubljana: Banka Slovenije
18. Banka Slovenije. (brez datuma). *Predpisi*. Pridobljeno 11. februarja 2023 iz <https://www.bsi.si/financna-stabilnost/predpisi>
19. Barth, J.R., Caprio, G.J. & Levine, R. (2001). *The regulation and supervision of banks around the World: a new database, Policy Research Working Papers (No. WPS2588)*. Washington, DC.
20. Barth, J.R., Caprio, G.J. & Levine, R. (2008). *Bank regulations are changing: for better or worse?, Policy Research Working Papers (No. WPS4646)*. Washington, DC

21. Beck, T., Jones, E. & Knaack, P. (2018). *Basel Standards and Developing Countries: A Difficult Relationship*. Pridobljeno 11. februarja 2023 iz <https://voxeu.org/article/basel-standards-and-developing-countries>
22. Beltratti, A. & Stulz, R. M. (2012). The credit crisis around the globe: Why did some banks perform better? *Journal of Financial Economics*, 105(1), 117.
23. Berger, A. N. & Bouwman, C. H. S. (2009). Bank liquidity creation. *The Review of Financial Studies*, 22(9), 3779–3837.
24. Berger, A. N. & Bouwman, C. H. S. (2013). How does capital affect bank performance during financial crises? *Journal of Financial Economics*, 109(1), 146–176.
25. Berger, A. N., Herring, R. J. & Szegö, G. P. (1995). The role of capital in financial institutions. *Journal of Banking & Finance*, 19(3), 393–430.
26. Berrospide, J., Correa, R., Goldberg, L. & Niepmann, F. (2017). International Banking and Cross-Border Effects of Regulation: Lessons from the United States. *International Journal of Central Banking*, 3, 435–76.
27. Besanko, D. & Kanatas, G. (1996). The Regulation of Bank Capital: Do Capital Standards Promote Bank Safety? *Journal of Financial Intermediation*, 5, 160–183.
28. Bank for International Settlements – BIS. (2020). *Governors and Heads of Supervision announce deferral of Basel III implementation to increase operational capacity of banks and supervisors to respond to Covid-19*. Pridobljeno 11. februarja 2023 iz https://www.bis.org/bcbs/implementation/rcap_reports.htm
29. Bostandzic, D. & Weiß, G. N. (2018). Why do some banks contribute more to global systemic risk? *Journal of Financial Intermediation*, 35(A), 17–40.
30. Brun, M., Fraise, H. & Thesmar, D. (2013). The Real Effects of Bank Capital Requirements. *Débats économiques et financiers*, 8, 3–26.
31. Calem, P. & R. Rob. (1999). The Impact of Capital Based Regulation on Bank Risk Taking. *Journal of Financial Intermediation*, 8, 317–352.
32. Calomiris, C. W. (2012). How to Regulate Bank Capital. *National Affairs*, 10.
33. Calomiris, C. W. & Herring, R. J. (2011). *Why and How to Design a Contingent Convertible Debt Requirement*. Pridobljeno 10. septembra 2022 iz <https://ssrn.com/abstract=1815406>
34. Caprio, G., Jr, Demirgüç-Kunt, A. & Kane, E. J. (2010). The 2007 meltdown in structured securitization: Searching for lessons, not scapegoats. *The World Bank Research Observer*, 25(1), 125.
35. Carlson, M., Shan, H. & Warusawitharana, M. (2013). Capital ratios and bank lending: A matched bank approach. *Journal of Financial Intermediation*, 22(4), 663–687
36. Castro Carvalho, A. P., Hohl, S., Raskopf, R. & Ruhnau, S. (2017). *Proportionality in Banking Regulation: A Cross-Country Comparison*. *Financial Stability Institute Insights on Policy Implementation No. 1*. Pridobljeno 11. februarja 2023 iz <https://www.bis.org/fsi/publ/insights1.htm>
37. Cohen, B. H. & Scatigna, M. (2016). Banks and Capital Requirements: Channels of Adjustment. *Journal of Banking and Finance* 69, S56–S69.

38. Cosimano, T. F. & Hakura, D. (2011). *Bank Behavior in Response to Basel III: A Cross-Country Analysis*. Pridobljeno 15. julija 2023 iz <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2011/wp11119.pdf>
39. Čihák, M., Demirgüç-Kunt, A., Feyen, E. & Levine, R. (2013). *Financial Development in 205 Economies, 1960 to 2010*. Pridobljeno 15. julija 2023 iz <https://www.nber.org/papers/w18946>.
40. Danielsson, J., Embrechts, P., Goodhart, C., Keating, C., Muennich, F., Renault, O. & Shin, H. S. (2001). *An Academic Response to Basel II*. Pridobljeno 15. julija 2023 iz <https://people.math.ethz.ch/~embrecht/ftp/Responsev3.pdf>
41. Dell’Ariccia, G., Laeven, L. & Marquez, R. (2014). Real Interest Rates, Leverage, and Bank Risk-Taking. *Journal of Economic Theory*, 149, 65–99.
42. Demirgüç-Kunt, A. & Detragiache, E. (2011). Basel Core Principles and Bank Soundness: Does Compliance Matter? *Journal of Financial Stability*, 7(4), 179–190.
43. Demirgüç-Kunt, A., Detragiache, E. & Merrouche, O. (2013). Bank Capital: Lessons from the Financial Crisis. *Journal of Money, Credit and Banking*, 45(6), 1147–1164.
44. Diamond, D. W. & Rajan, R. G. (2000). A theory of bank capital. *The Journal of Finance*, 55(6), 2431–2465.
45. European Banking Authority – EBA. (2020). *EBA publishes final draft technical standards on disclosure and reporting on MREL and TLAC*. Pridobljeno 15. julija 2023 iz <https://www.eba.europa.eu/eba-publishes-final-draft-technical-standards-disclosure-and-reporting-mrel-and-tlac>
46. Elizalde, A. & Repullo, R. (2007). Economic and regulatory capital in banking: What is the difference? *International Journal of Central Banking*, 3(3), 87–117.
47. European Central Bank. (2022). *Pillar 3 reconciliation: improving banks’ reporting discipline*. Pridobljeno 15. julija 2023 iz https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/publications/newsletter/2022/html/ssm.nl221117_2.en.html
48. European Central Bank. (brez datuma). *Pillar 2 requirement*. Pridobljeno 15. julija 2023 iz <https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/srep/html/p2r.en.html>
49. European Commission. (brez datuma). *Prudential requirements*. Pridobljeno 15. julija 2023 iz https://finance.ec.europa.eu/banking-and-banking-union/banking-regulation/prudential-requirements_en
50. European Systemic Risk Board. (2023a). *Countercyclical capital buffer*. Pridobljeno 15. julija 2023 iz https://www.esrb.europa.eu/national_policy/ccb/html/index.en.html
51. European Systemic Risk Board. (2023b). *Systemic risk buffer*. Pridobljeno 15. julija 2023 iz https://www.esrb.europa.eu/national_policy/systemic/html/index.en.html
52. Fang, X., Jutrsa, D., Martinez Peria, M. S., Presbitero, A., Ratnovski, L. & Vardy, F. (2018). *The Effects of Higher Bank Capital Requirements on Credit in Peru*. Pridobljeno 15. julija 2023 iz <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WP/2018/wp18222.ashx>
53. Ferguson, R. W. (2003). Capital standards for banks: The evolving basel accord. *Federal Reserve Bulletin*, 89(9), 395–405.

54. Financial Stability Board – FSB. (2015). *Principles on Loss-absorbing and Recapitalisation Capacity of G-SIBs in Resolution. Total Loss-absorbing Capacity (TLAC) Term Sheet*. Pridobljeno 15. julija 2023 iz <https://www.fsb.org/2015/11/total-loss-absorbing-capacity-tlac-principles-and-term-sheet/>
55. Gambacorta, L. (2011). Do Bank Capital and Liquidity Affect Real Economic Activity in the Long Run? A VECM Analysis for the US. *Economic Notes*, 40(3), 75–91.
56. Gorton, G. & Winton, A. (2017). Liquidity provision, bank capital, and the macroeconomy. *Journal of Money, Credit, and Banking*, 49(1), 5–37.
57. Greenbaum, S. I., Thakor A. V. & Boot A. W. A. (2019). *Contemporary Financial Intermediation* (4. izd.). Academic Press.
58. Gropp, R., Mosk ,T., Ongena, S. & Wix, C. (2019). Banks' Response to Higher Capital Requirements: Evidence from a Quasi-Natural Experiment. *Review of Financial Studies*, 32(1), 266–99.
59. Hohl, S., Sison, M. C., Stastny, T. & Zamil, R. (2018). *The Basel Framework in 100 Jurisdictions: Implementation Status and Proportionality Practices. Financial Stability Institute Insights on Policy Implementation No. 11*. Pridobljeno 11. februarja 2023 iz <https://www.bis.org/fsi/publ/insights11.htm>
60. Huizinga, H. & Laeven, L. (2012). Bank valuation and accounting discretion during a financial crisis. *Journal of Financial Economics*, 106(3), 614.
61. Hyeoncheol, B., Sumin, H., Sunghoon, J. & Kangbok, L. (2022). A bank's optimal capital ratio: A time-varying parameter model to the partial adjustment framework. *Journal of Banking & Finance*, 142.
62. Jiménez, G., Ongena, S., Peydró, J. & Saurina, J. (2012). Credit supply and monetary policy: Identifying the bank balance-sheet channel with loan applications. *The American Economic Review*, 102(5), 2301–2326.
63. Jiménez, G., Ongena, S., Peydró, J. & Saurina, J. (2017). Macroprudential policy, countercyclical bank capital buffers, and credit supply: Evidence from the spanish dynamic provisioning experiments. *The Journal of Political Economy*, 125(6), 2126–2177.
64. Jones, E. & Zeitz, A. O. (2017). The Limits of Globalizing Basel Banking Standards. *Journal of Financial Regulation*, 3, 89–124.
65. Kim, D. & Sohn, W. (2017). The Effect of Bank Capital on Lending: Does Liquidity Matter? *Journal of Banking and Finance*, 77, 95–107.
66. Klomp, J. & De Haan, J. (2014). Bank Regulation, the Quality of Institutions, and Banking Risk in Emerging and Developing Countries: An Empirical Analysis. *Emerging Markets Finance and Trade*, 50(6), 19–40.
67. Koehn, M. & Santomero, A. M. (1980). Regulation of Bank Capital and Portfolio Risk. *Journal of Finance* 35(5), 1235–44.
68. KPMG. (2021). *Basel 4 – the final countdown?* Pridobljeno 11. februarja 2023 iz <https://kpmg.com/xx/en/home/insights/2021/10/basel-4-this-time-its-final.html>

69. KPMG. (2022a). *Basel 4*. Pridobljeno 11. februarja 2023 iz <https://kpmg.com/xx/en/home/insights/2022/02/basel-4.html>
70. KPMG. (2022b). *Recalibrate, communicate and align: Capital requirements become much more complex*. Pridobljeno 11. februarja 2023 iz <https://kpmg.com/xx/en/home/insights/2022/10/capital-requirements-become-much-more-complex.html>
71. Laeven, L., Ratnovski, L. & Tong, H. (2016). Bank size, capital, and systemic risk: Some international evidence. *Journal of Banking & Finance*, 69.
72. Lah. E. (2014). Monetary policy paradoxes and banking crisis. *The journal for money and banking*, 63(11), 113–119.
73. Mariathasan, M. & Merrouche, O. (2014). The manipulation of basel risk-weights. *Journal of Financial Intermediation*, 23(3), 300–321.
74. Marinč, M., Mrak, M. & Rant V. (2014). Dimensions of bank capital regulation: A cross-country analysis. *Panoeconomicus*, 61(4), 415–439
75. Masciandaro, D. & Romelli, D. (2018). Central Bankers as Supervisors: Do Crises Matter? *European Journal of Political Economy*, 52, 120–140.
76. Myers, S. C. (1977). Determinants of Corporate Borrowing. *Journal of Financial Economics*, 5, 147–75.
77. Odbor za finančno stabilnost. (2022). *Letno poročilo*. Ljubljana: Odbor za finančno stabilnost
78. Ongena, S., Popov, A. & Udell, G. F. (2013). »When the cat's away the mice will play«: Does regulation at home affect bank risk-taking abroad? *Journal of Financial Economics*, 108(3), 727.
79. Sargu, A. C. & Roman, A. (2013). Analysing the Financial Soundness of the Commercial Banks in Romania: An Approach based on the Camels Framework. *Procedia Economics and Finance*, 6, 703–712
80. Schepens, G. (2016). Taxes and bank capital structure. *Journal of Financial Economics*, 120(3), 585–600.
81. Sivec, V. & Volk, M. (2022). *Delovni zvezki Banke Slovenije: Empirical evidence on the effectiveness of capital buffer release*. Pridobljeno 4. februarja 2023 iz <https://www.bsi.si/publikacije/raziskave-in-analize/delovni-zvezki-banke-slovenije>
82. Soni, R. (2022). *Basel III creates 'major shift' in market structure - provable markets*. Global Investor. Pridobljeno 4. februarja 2023 iz <https://www.globalinvestorgroup.com/articles/3698664/basel-iii-creates-major-shift-in-market-structure-provable-markets>
83. Single resolution board – SRB. (2023). *Minimum requirement for own funds and eligible liabilities (MREL)*. Brussels: Single resolution board.
84. Statistični urad Republike Slovenije – SURS. (2009). *Slovenija in države OECD*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
85. Thakor, A. V. (2015). The Financial Crisis of 2007–2009: Why Did It Happen and What Did We Learn? *The Review of Corporate Finance Studies*, 4(2), 155–205.

86. World Bank. (2012). *Global Financial Development Report 2013: Rethinking the Role of the State in Finance*. Washington, DC: World Bank.
87. World Bank. (2020). *Global Financial Development Report 2019/2020: Bank regulation and supervision: the decade after the Global Financial Crisis*. Washington, DC: World Bank.
88. World Bank. (brez datuma). *Bank Regulation and Supervision Survey*. Pridobljeno 4. februarja 2023 iz <https://www.worldbank.org/en/research/brief/BRSS>

PRILOGA

Priloga 1: Države, ki sodelujejo v anketi o bančni regulaciji in nadzoru za leto 2019, po skupinah držav

OECD (33)							
Avstralija	Avstrija	Belgija	Kanada	Čila	Češka	Danska	Estonija
Finska	Francija	Nemčija	Grčija	Madžarska	Islandija	Irska	Izrael
Italija	Japonska	Južna Koreja	Latvija	Luksemburg	Nizozemska	Nova Zelandija	Norveška
Poljska	Portugalska	Slovaška	Slovenija	Španija	Švedska	Švica	Združeno kraljestvo
Združene države Amerike							
Vzhodna Azija in Pacifik (13)							
Kitajska	Fidži	Hong Kong SAR	Indonezija	Malezija	Palav	Papuanska Nova Gvineja	Filipini
Singapur	Tajvan, Kitajska	Tajska	Tonga	Vietnam			
Evropa in Srednja Azija (21)							
Albanija	Armenija	Azerbajdžan	Belorusija	Bosna in Hercegovina	Bolgarija	Hrvaška	Gruzija
Kosovo	Kirgizistan	Litva	Moldavija	Črna gora	Severna Makedonija	Romunija	Rusija
San Marino	Srbija	Tadžikistan	Turčija	Ukrajina			
Latinska Amerika in Karibi (19)							
Argentina	Bolivija	Brazilija	Kolumbija	Curaçao	Dominikanska republika	Ekvador	Salvador
Gvatemala	Gvajana	Haiti	Honduras	Mehika	Nikaragva	Paragvaj	Peru
Surinam	Trinidad in Tobago	Urugvaj					

Prirejeno po Anginer, Bertay, Cull, Demirgüç-Kunt & Mare (2019).

se nadaljuje

Priloga 2: Države, ki sodelujejo v anketi o bančni regulaciji in nadzoru za leto 2019, po skupinah držav (nad.)

Bližnji vzhod in severna Afrika (9)							
Džibuti	Jordanija	Kuvajt	Maroko	Oman	Katar	Savdska Arabija	Tunizija
Zahodni breg in Gaza							
Offshore finančna središča (25)							
Antigva in Barbuda	Aruba	Bahrajn	Belize	Bermudi	Britanski Deviški otoki	Kajmanski otoki	Cookovi otoki
Kostarika	Ciper	Gibraltar	Guernsey	Jersey	Libanon	Liechtenstein	Macao SAR, Kitajska
Malta	Marshallovi otoki	Mavricij	Monserat	Panama	Samoa	Sejšeli	Turks in Caicos otoki
Vanuatu							
Južna Azija (7)							
Bangladeš	Butan	Indija	Maldivi	Nepal	Pakistan	Šrilanka	
Podsaharska Afrika (32)							
Angola	Benin	Bocvana	Burkina Faso	Burundi	Zelenortske otoki	Komori	Demokratska republika Kongo
Slonokoščena obala	Esvatini	Gambija	Gana	Gvineja Bissau	Kenija	Lesoto	Liberija
Madagaskar	Malavi	Mali	Mavretanija	Mozambik	Namibija	Niger	Nigerija
Ruanda	Senegal	Južna Afrika	Sveti Tomaž in Princ	Tanzanija	Togo	Uganda	Zimbabve

Prirajeno po Anginer, Bertay, Cull, Demirgüç-Kunt & Mare (2019).